

GMINNY PROGRAM REWITALIZACJI MIASTA ZABRZE DO ROKU 2030

Projekt 1.0

Zamawiający:

Urząd Miejski w Zabrzu
ul. Powstańców Śląskich 5-7
41-800 Zabrze
<https://miastozabrze.pl>

Wykonawca:

Akademia WSB
z siedzibą przy
ul. Cieplaka 1c
41-300 Dąbrowa Górnicza
reprezentowana przez
dr hab. Zdzisławę Dacko- Pikiewicz prof. Akademii WSB,
Rektor Akademii WSB w Dąbrowie Górniczej
mail:akademiaswb.edu.pl

**Moderatorzy prac i redaktorzy
dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku:**

dr Krzysztof Wrana
dr Mariusz Raczek
dr hab. prof. AWSB Marcin Lis

**Koordynatorzy procesu tworzenia dokumentu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta
Zabrze do 2030 roku:**

mgr inż. arch. Małgorzata Bombelka
mgr inż. arch. Zenon Rodak
Biuro Planowania Przestrzennego
ul. Piastowska 11
41-800 Zabrze
mail: sekretariat_bpp@um.zabrze.pl

Spis treści

Poziom problemów rewitalizacji w mieście Zabrze	11
Wyznaczenie obszaru zdegradowanego.....	13
Charakterystyka dzielnic w obszarze zdegradowanym w Zabrzu	17
Delimitacja obszaru rewitalizacji	34
Charakterystyka obszaru rewitalizacji na tle miasta	37
Polityka Unii Europejskiej na lata 2021-2027	44
Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie	45
Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji	48
Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego.....	51
Strategia Rozwoju Miasta Zabrze 2030	53
Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Zabrze na lata 2019-2022.....	54
Doświadczenia miasta w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Miasta Zabrze na lata 2016-2023	59
Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	63
Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym	72
Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	72
Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – ogólna charakterystyka	87
Prawo pierwokupu – mechanizm wspierający rewitalizację	101
Mechanizmy integrowania działań.....	102
Komplementarność przestrzenna	102
Komplementarność problemowa.....	103
Komplementarność międzyokresowa	103
Komplementarność instytucjonalna i procesowa	104
Komplementarność finansowa.....	104
Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych	104
Opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu	108
Struktura zarządzania programem rewitalizacji	108
Harmonogram wdrażania i koszty zarządzania	111

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie miasta w proces rewitalizacji	112
Partycypacja społeczna – ocena problemów przez mieszkańców – etap przygotowania GPR	112
Mechanizmy i narzędzia partycypacji na etapie wdrażania	118
System monitorowania i oceny programu rewitalizacji	119
System wprowadzania zmian w reakcji na zmienność otoczenia.....	122
Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego.....	123
Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji	124
Wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.....	125
Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.....	128
Opiniowanie GPR przez właściwe podmioty	128

Załączniki:

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji	128
---	-----

Ogólna charakterystyka miasta ¹

W Zabrzu, według danych za 2021 rok, mieszkało nieco powyżej 156,9 tys. ludzi, co czyni je czwartym co do wielkości ośrodkiem miejskim w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii (po Katowicach, Sosnowcu i Gliwicach) oraz piątym w województwie śląskim. Wśród mieszkańców Zabrze 16,33% stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (ponad 26 tys. osób), 58,75% osoby w wieku produkcyjnym (prawie 95 tys. osób), zaś resztę, tj. 24,92% (nieco powyżej 40 tys.), osoby w wieku poprodukcyjnym. Niekorzystna jest również prognoza tej wielkości. Według danych GUS w roku 2050 w Zabrzu będzie zamieszkiwało niecałe 119 tys. osób. Prognoza przyrostu naturalnego do 2030 roku pokazuje, że negatywne tendencje depopulacyjne nie zostaną zahamowane i w Zabrzu przyrost naturalny będzie coraz bardziej podobny do średniego poziomu w pobliskich miastach.

Zabrze – jak wiele pobliskich miast – przeszło w ostatnich 25 latach radykalną zmianę gospodarczą. Znaczące ograniczenie starej działalności przemysłowej związanej z tradycyjnymi przemysłami – przede wszystkim z górnictwem, hutnictwem i koksownictwem – sprawiło, że miasto stanęło przed wyzwaniem poszukiwania nowej ścieżki rozwojowej. W latach 90. XX wieku w Zabrzu nie uruchomiono instrumentów proinwestycyjnych tak silnych jak np. podstrefa Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, przez co względem dynamiki rynku pracy i przez pryzmat atrakcyjności gospodarczej Zabrze utraciło w stosunku do innych dużych miast obecnej Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii: Gliwic czy Tychów.

Istotnym atutem wizerunkowym miasta jest Śląskie Centrum Chorób Serca, które jest symbolem specjalizacji medycznej miasta. W obszarze tym działa również szereg instytucji wzmacniających tą specjalizację, w tym: Śląski Park Technologii Medycznych Kardio-Med Silesia, Sieć Badawcza Łukasiewicz - Instytut Techniki i Aparatury Medycznej, oraz umiejscowiony w Zabrzu: Wydział Nauk Medycznych oraz Centrum Symulacji Medycznej Śląskiego Uniwersytetu Medycznego, Wydział Inżynierii Biomedycznej Politechniki Śląskiej, z powstałą przy tym Wydziale jednostką badawczo-naukową - Europejskim Centrum Innowacyjnych Technologii dla Zdrowia, powstałą na bazie projektu Śląskiego Centrum Inżynierskiego Wspomagania Medycyny i Sportu, oraz Wydział Nauk Medycznych im. Prof. Z. Religi Akademii Śląskiej. Oferta medyczna Zabrze wzmacniana jest także przez: Szpital Miejski w Zabrzu wraz z Centrum Zdrowia Kobiety i Dziecka, Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 oraz Szpital Specjalistyczny im M. Curie-Skłodowskiej. Istotnym elementem nowych specjalizacji i wyróżników miasta jest turystyka przemysłowa. Dla rozwoju tego sektora w mieście wykorzystano obiekty, jak Sztolnia Królowa Luiza, Kopalnia Guido oraz wieża ciśnień (obecnie tzw. Carbonum), które poddane

---

¹ Za dokumentem: Strategia Rozwoju Miasta „Zabrze 2030”

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

gruntownej rewitalizacji przyciągają licznych turystów z regionu, kraju i zagranicy. Sztolnia Królowa Luiza podobnie jak Kopalnia Guido przy ul. 3 Maja 93 i wieża „Carboneum” przy ul. Zamoyskiego wchodzi w skład Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu. Kompleks Sztolnia Królowa Luiza” posiada trzy lokalizacje w Zabrzu przy ul. Wolności 408-410, ul. Maurycego Mochnackiego 12 oraz przy ul. Karola Miarki 8.

W mieście Zabrzu następuje systematyczna poprawa na lokalnym rynku pracy. Stopa bezrobocia rejestrowanego w Zabrzu na koniec 2021 r. wynosiła 5,2%. W zakresie bezrobocia głównym problemem jest wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych. Wskaźnik przedsiębiorczości mieszkańców, obliczony jako liczba firm zarejestrowanych w systemie REGON na tys. mieszkańców, w Zabrzu jest na poziomie zbliżonym do średniej regionalnej i na koniec 2021 roku kształtował się na poziomie 7,2.

Przełomowe znaczenie dla gospodarki miasta ma dynamiczny w ostatnich latach rozwój terenów inwestycyjnych objętych Katowicką Specjalną Strefą Ekonomiczną. Dobre skomunikowanie obszarów na północy miasta – dzięki otwarciu autostrady A1 – wzmocnione licznymi inwestycjami infrastrukturalnymi samorządu lokalnego pozwoliły na „nowe otwarcie” w zakresie polityki inwestycyjnej miasta. Na koniec roku 2021 r. w Zabrzu funkcjonowało 23 inwestorów.

Ostatnie lata przyniosły w Zabrzu wiele inwestycji związanych z poprawą infrastruktury miejskiej, w tym tej, która pomaga chronić poddawane silnej antropopresji środowisko. Miasto jednak podobnie jak inne miasta GZM boryka się z niską jakością powietrza.

W Zabrzu mając na uwadze potencjał miejsca ale znając i wyzwania, od wielu lat prowadzi się wdrażanie procesów rewitalizacji i programów wdrożeniowych na rzecz atrakcyjnego życia w mieście. W tym m.in. od 2022 roku na obszarze Miasta Zabrze powrócono do świadczenia nieodpłatnych porad prawnych, nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego oraz nieodpłatnej mediacji stacjonarnej. Porady świadczone są w : punkcie CUS przy ul. Stalmacha 7, punkcie DH przy ul. Wolności 350 A, punkcie PPP przy ul. 3 Maja 93 A, punkcie PUP przy Pl. Krakowskim 9 oraz punkcie CRR w Parku Hutniczym 8.

Kluczowe wskaźniki charakteryzujące miasto Zabrze w latach 2011-2021

Wskaźnik	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Liczba mieszkańców	180 332	179 452	178 357	177 188	176 327	175 459	174 349	173 374	172 360	158 923	156 935
Gęstość zaludnienia [osoby/km²]	2243	2232	2218	2204	2193	2182	2169	2156	2144	1977	1952
Liczba urodzeń żywych	1574	1637	1561	1543	1464	1571	1694	1550	1466	1374	1190

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Liczba zgonów		1739	1780	1796	1715	1767	1821	1894	1893	1928	2078	2347
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym		52,7	53,3	54,3	55,7	57,1	58,7	60,7	62,5	64,7	64,9	66,3
Przyrost naturalny na 1000 ludności		-0,91	-0,80	-1,31	-0,97	-1,71	-1,42	-1,14	-1,97	-2,67	-4,41	-7,33
Migracje na pobyt stały		-5,0	-4,4	-5,1	-4,7	x	-3,6	-4,2	-3,9	-3,5	-4,4	-5,8
Bezrobotni zarejestrowani na 100 osób w wieku produkcyjnym		.	.	.	6,5	5,3	3,9	3,4	2,9	2,5	3,9	2,9
Biblioteki publiczne na 10 tys. ludności		1,2	1,2	1,2	1,2	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3	1,4	1,4
Centra kultury, domy i ośrodki kultury, kluby i świetlice na 10 tys. ludności		0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Cyfrowe plany miejscowe		.	.	.	.	.	.	66,2	66,5	66,5	66,5	75,1
Długość infrastruktury rowerowej na 10 tys. mieszkańców		.	.	.	.	1,14	1,35	1,35	1,36	1,43	1,61	1,84
Długość sieci gazowej na 100 km ²		.	.	.	471,3	478,0	480,5	486,1	488,1	495,6	509,7	514,1
Długość sieci kanalizacyjnej na 100 km ²		.	.	.	399,6	440,8	460,7	462,9	465,9	466,7	468,4	470,9
Długość ścieżek rowerowych [km]		9,5	10,4	10,4	15,8	20,1	23,6	23,6	23,6	24,7	25,6	28,9
Dynamika liczby miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach noclegowych (rok poprzedni=100)		99,9	75,5	104,7	104,6	109,6	103,5	134,8	102,2	86,5	109,1	96,4
Dzieci przebywające w żłobkach (łącznie z oddziałami) i klubach dziecięcych na 1000 dzieci w wieku 0-3 lata		.	51	64	75	80	84	94	130	145	164	218
Frekwencja w wyborach do organów jednostek samorządu terytorialnego (I tura) [%]		.	.	.	29,51	.	.	.	41,18	.	.	.
Kluby sportowe na 10 tys. ludności		.	2,5	.	2,1	.	2,5	.	2,7	.	2,3	.
Lesistość [%]		11,4	11,5	11,5	11,6	11,7	11,5	11,4	11,4	11,5	11,6	11,7
Liczba beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej na 10 tys. ludności		704	791	865	849	648	558	489	434	390	380	356
Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. mieszkańców		16	17	18	19	20	20	21	21	21	24	25

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Liczba imprez oświatowych w muzeach na 10 tys. mieszkańców	42,7	57,8	7,2	85,5	82,3	119,1	80,8	24,3	104,6	4,3	4,3
Liczba miejsc noclegowych całorocznych w turystycznych obiektach noclegowych	766	578	605	633	694	718	968	989	855	933	899
Liczba mieszkań przypadająca na 1000 mieszkańców	384,1	387,2	390,4	394,2	397,2	400,1	403,5	406,7	411,0	447,8	.
Liczba MŚP na 10 tys. mieszkańców	895	917	928	929	934	938	949	953	983	1085	1123
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 10 tys. ludności	67	71	65	66	66	66	71	68	72	60	72
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym	1192	1223	1126	1149	1052	1035	1127	1081	1131	845	1004
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym – osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	1051	1003	989	992	966	966	1060	1026	1091	796	958
Liczba nowo zarejestrowanych podmiotów gospodarki narodowej w sektorze prywatnym – spółki handlowe	59	92	70	71	19	11	4	11	7	3	3
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych	7751	8321	8522	7399	5910	4304	3651	3110	2567	3757	2694
Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych zwolnionych z przyczyn zakładów pracy	406	400	458	373	305	264	188	124	126	185	116
Liczba osób zwiedzających muzea i oddziały muzealne na 10 tys. mieszkańców	2595,0	2883,0	313,0	8797,0	6870,0	9190,0	9305,0	10 494,0	12 952,0	4721,0	10 486,0
Liczba pielęgniarek i położnych (personel pracujący ogółem) na 10 tys. ludności	95,4	.	85,3	89,3	98,2	101,7	104,6	110,2	114,4	131,2	.
Liczba podmiotów gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 49 osób na 10 tys. mieszkańców	9,0	9,7	9,9	9,9	9,4	9,6	9,8	9,5	9,1	9,6	9,7

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Liczba podmiotów gospodarki narodowej w rejestrze REGON na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym	137,0	140,8	143,5	144,9	147,0	149,0	152,6	155,1	162,1	179,2	187,0
Liczba podmiotów gospodarki narodowej wpisanych do rejestru REGON według klas wielkości na 1000 ludności	8,0	7,7	7,9	8,1	7,5	7,4	7,3	6,8	6,6	7,1	7,2
Liczba turystów zagranicznych korzystający z noclegów w turystycznych obiektach noclegowych	15 680	11 705	14 406	14 422	15 560	17 919	18 272	18 669	14 950	5119	10 554
Masa odpadów wytworzonych (z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton]	613	642	639	385	250	278	53	55	70	85	86
Miejsca noclegowe w turystycznych obiektach noclegowych na 1000 ludności	4,2	3,2	3,4	3,6	3,9	4,1	5,5	5,7	5,6	5,8	5,7
Miejsca w placówkach sprawujących opiekę nad dziećmi w wieku do lat 3 na 1000 dzieci w wieku do lat 3	.	.	.	78,0	83,0	85,0	100,0	151,0	179,0	228,0	277,0
Mieszkańcy domów i zakładów stacjonarnej pomocy społecznej na 1000 mieszkańców	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0	3,0
Odsetek dzieci w wieku 0-3 lata objętych opieką w żłobkach [%]	3,3	5,1	6,4	7,5	8,0	8,4	9,4	13,0	14,5	16,4	21,8
Odsetek dzieci w wieku 3-4 lata objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	71,5	70,8	72,4	77,6	81,2	76,5	79,7	82,5	84,3	84,9	87,8
Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym [%]	78,8	76,8	79,8	83,0	85,4	80,2	83,2	85,6	86,9	87,4	90,5

Źródło: www.stat.gov.pl

Diagnoza obszaru rewitalizacji

Głównym założeniem opracowania jest wyznaczenie obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji miasta Zabrze. Niniejsza analiza została opracowana zgodnie z przepisami ustawy o rewitalizacji z dnia 9 października 2015 r.

Diagnoza delimitacyjna jest pierwszym krokiem w przygotowaniu Gminnego Programu Rewitalizacji dla miasta Zabrze.

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji:

- Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowany terytorialnie, prowadzony przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie gminnego programu rewitalizacji. W celu opracowania diagnoz służących wyznaczeniu obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz sporządzeniu albo zmianie gminnego programu rewitalizacji prezydent miasta prowadzi analizy, w których wykorzystuje obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań.
- Obszar gminy znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, wysokiej liczby mieszkańców będących osobami ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami (Dz. U. z 2020 r. poz. 1062), niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, można wyznaczyć jako obszar zdegradowany w przypadku występowania na nim ponadto co najmniej jednego z następujących negatywnych zjawisk:
  - 1) gospodarczych – w szczególności niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw, lub
  - 2) środowiskowych – w szczególności przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska, lub
  - 3) przestrzenno-funkcjonalnych – w szczególności niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej złego stanu technicznego, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niedostosowania infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, niedoboru lub niskiej jakości terenów publicznych, lub
  - 4) technicznych – w szczególności degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz nefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych

umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności, ochrony środowiska i zapewniania dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami, o których mowa w ustawie z dnia 19 lipca 2019 r. o zapewnianiu dostępności osobom ze szczególnymi potrzebami.

Poziom problemów rewitalizacji w mieście Zabrze

Jednym z elementów prac przygotowawczych związanych z przygotowaniem Gminnego Programu Rewitalizacji była analiza diagnozy sytuacji miasta Zabrze w zakresie rewitalizacji, przeprowadzona w oparciu o autorski system wskaźników zrealizowana na potrzeby prowadzenia kompleksowego procesu rewitalizacji na terenie miasta Zabrze po 2023 r. (praca naukowo-badawcza, realizator Akademia WSB, 2020 r.).

W opracowaniu tym wskazuje się, że: miasto Zabrze w sposób skuteczny radzi sobie z wyzwaniami rewitalizacyjnymi. Świadczy o tym w pierwszym rzędzie zmniejszająca się skala problemów społecznych dotyczących mieszkańców. Przejawy poprawy sytuacji w mieście to przede wszystkim pozytywne zmiany tak znaczących wskaźników jak:

- obniżenie liczby osób bezrobotnych,
- spadek liczby osób korzystających ze świadczeń socjalnych,
- spadek wskaźników przestępczości wśród osób nieletnich.

Wyzwania rewitalizacyjne stojące przed miastem obejmują:

- regres demograficzny charakterystyczny dla postindustrialnych miast Metropolii wyrażający się w zmianie struktury wiekowej oraz migracjach,
- konieczność poszerzenia oferty dla osób starszych i z niepełnosprawnościami ze względu na zmiany demograficzne,
- dalsze działania podnoszące aktywność zawodową i gospodarczą mieszkańców pozwalającą na obniżanie poziomu bezrobocia w grupach wrażliwych oraz zwiększenie potencjału sektora gospodarczego w mieście,
- rozwarstwienie w sytuacji społecznej dzielnic – występowanie skupisk osób, które są trudne do aktywizacji zawodowej i społecznej,
- relatywnie niski poziom aktywności społecznej mieszkańców i słabe tempo wzrostu takiego zaangażowania,
- utrzymujący się poziom przestępstw kryminalnych wpływający na poczucie bezpieczeństwa w mieście,
- rosnący w niektórych środowiskach problem uzależnień,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

- utrzymujący się, a w niektórych środowiskach rosnący poziom przemocy w rodzinie,
- część zasobów mieszkaniowych o słabym wyposażeniu.

Specyficzny moment wykonywania ww. raportu odnoszący się do niestabilności i ryzyk generowanych poza miastem wskazuje na konieczność ostrożnego traktowania wcześniejszych konkluzji.

Należy zauważyć, że nie jest ostatecznie znana skala konsekwencji wynikających z pandemii COVID-19 oraz zmiany sytuacji politycznej i gospodarczej związanej z wojną w Ukrainie i napływem uchodźców.

Te zdarzenia mogą w istotny sposób wpłynąć na:

- obniżenie potencjału fiskalnego miasta i ograniczenie możliwości realizacji działań rewitalizacyjnych,
- pojawienie się problemów społecznych występujących w społecznościach lokalnych, w szczególności:
  - poszerzenie sfery ubóstwa ze względu na zagrożenie utraty pracy,
  - pogorszenie stanu zdrowia fizycznego ze względu na konsekwencje przejścia choroby (w tym ukryte, ujawniające się dopiero po jakimś czasie),
  - pogorszenie stanu zdrowia psychicznego wynikające z zakłócenia relacji międzyludzkich oraz poczucia zagrożenia generowanego przez czynniki i procesy geopolityczne,
  - przebudowa stosunków społecznych.

Krytyczne znaczenie ma także sytuacja geopolityczna kształtująca się w wyniku wojny prowadzonej przez Rosję przeciwko Ukrainie. Konsekwencje tego zjawiska będą odczuwalne we wszystkich wymiarach uwzględnionych w procesie rewitalizacji.

Poza tymi uwarunkowaniami należy dostrzec zmiany w sferze gospodarczej i ich wpływ na finanse lokalne, a także ich potencjalne konsekwencje dla realizacji przyszłych działań związanych z rewitalizacją:

- ograniczenie możliwości realizacji w obszarze rewitalizacji działań o większej skali; biorąc pod uwagę deficyty infrastrukturalne, substandardowe zasoby mieszkaniowe czy też obniżoną jakość części przestrzeni publicznych, działania rewitalizacyjne uwzględniać powinny m. in. inwestycje infrastrukturalne poprawiające szeroko rozumianą jakość życia, zarówno poszczególnych mieszkańców i ich rodzin, jak również wspólnoty związanej z danym obszarem kryzysowym;
- ograniczenie możliwości realizacji działań wspierających rozwój kompetencji cywilizacyjnych mieszkańców, w tym np. redukcja zajęć pozaszkolnych, ograniczenie aktywności kulturalnej, działań aktywizujących i integrujących społeczności lokalne, wspieranie bezrobotnych lub zagrożonych bezrobociem w reintegracji zawodowej itp.;

- ograniczone możliwości tworzenia partnerstw, w których istotną rolę odgrywa montaż finansowy; spadające dochody budżetowe mogą prowadzić do spadku skali i atrakcyjności przedsięwzięć rewitalizacyjnych o charakterze partnerskim; środki publiczne w procesie rewitalizacji powinny być wykorzystywane jako impuls dla uruchamiania środków w dyspozycji innych sektorów; problemy budżetowe miast mogą obniżać wartość finansową i utylitarną projektów rewitalizacyjnych; również inne sektory mogą natrafiać na bariery finansowe, obniżając skłonność do angażowania się w projekty partnerskie.

Wyznaczenie obszaru zdegradowanego

Przy wyznaczaniu granic kierowano się przede wszystkim podziałem miasta Zabrze na dzielnice. Zgodnie z odpowiednimi uchwałami Rady Miasta Zabrze miasto podzielono na 21 dzielnic, tj.: Biskupice, Centrum Południe, Centrum Północ, Grzybowice, Guido, Helenka, Kończyce, Maciejów, Makoszowy, Mikulczyce, Osiedle Mikołaja Kopernika, Osiedle Młodego Górnika, Osiedle Tadeusza Kotarbińskiego, Pawłów, Poremba, Rokitnica, Skłodowskiej-Curie, Śródmieście, Zaborze Południe, Zaborze Północ, Zandka.

Dla jednostek tych przeprowadzono analizę zjawisk negatywnych, wyznaczając obszary o ponadprzeciętnej w stosunku do innych części miasta kumulacji negatywnych zjawisk społecznych i towarzyszących innym zjawisk, o których mowa w ustawie, tj. gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, środowiskowych czy technicznych. W tabeli poniżej przedstawiono podstawowe dane o powierzchni i ludności analizowanych jednostek zaś mapa pokazuje ich układ w przestrzeni.

Liczba ludności i powierzchnia dzielnic Zabrze

dzielnica	powierzchnia [w km²]	Udział w powierzchni ogółem w %	Liczba ludności	Udział w ogólnej liczbie ludności w %
Biskupice	11,4	14,14	9053	6,02
Centrum Południe	7,2	8,93	29525	19,62
Centrum Północ	1,8	2,23	8343	5,54
Grzybowice	5,4	6,70	2288	1,52
Guido	4,5	5,58	6822	4,53
Helenka	1,4	1,74	8049	5,35
Kończyce	2,0	2,48	2381	1,58
Maciejów	3,9	4,84	3296	2,19
Makoszowy	8,9	11,04	2048	1,36
Mikulczyce	7,7	9,55	12539	8,33
Osiedle Mikołaja Kopernika	4,9	6,08	4820	3,20
Osiedle Młodego Górnika	2,3	2,85	995	0,66

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Osiedle Tadeusza Kotarbińskiego	1,5	1,86	6628	4,40
Pawłów	1,9	2,36	2428	1,61
Poremba	0,6	0,74	5145	3,42
Rokitnica	6,1	7,57	12482	8,30
Skłodowskiej-Curie	1,9	2,36	8803	5,85
Śródmieście	1,4	1,74	9783	6,50
Zaborze Południe	2,2	2,73	3912	2,60
Zaborze Północ	2,6	3,23	8963	5,96
Zandka	1,0	1,24	2170	1,44
SUMA	80,6	100	150473	100

Na podstawie danych UM w Zabrzu oraz danych GIS

Zgodnie z przywołaną na wstępie ustawą o rewitalizacji obszar zdegradowany to fragment miasta lub gminy, na którym występują społeczne oraz inne problemy, np. środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne lub gospodarcze.

Do wyznaczenia obszaru zdegradowanego miasta Zabrze zebrano następujące dane przestrzenne według grup tematycznych:

Społeczne:

- dane Miejskiego Ośrodka Pomocy Rodzinie w Zabrzu o osobach, którym przyznano pomoc zgodnie z art. 7 ustawy o pomocy społecznej – liczba osób w rodzinie, którym udzielono pomocy, bezrobocie, ubóstwo, długotrwała choroba, niepełnosprawność wg stanu w listopadzie 2021 roku;
- dane Powiatowego Urzędu Pracy w Zabrzu o osobach bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w listopadzie 2021 roku;
- dane Państwowej Komisji Wyborczej o frekwencji wyborczej w wyborach samorządowych 2018 roku;
- dane Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej: wyniki egzaminu ośmioklasisty w 2021 roku – średnia z wyników egzaminów z języka polskiego, matematyki oraz języka angielskiego;
- dane Komendy Miejskiej Policji w Zabrzu o przestępstwach w 2020 roku:
  - bójka i pobicie,
  - kradzież cudzej rzeczy,
  - uszczerbek na zdrowiu.

Gospodarcze:

- dane o firmach z rejestru REGON.

Techniczne:

- dane Urzędu Miejskiego w Zabrzu o stanie technicznym budynków komunalnych (budynków w zarządzie Jednostki Gospodarki Nieruchomościami).

Powyższe dane cząstkowe poddane zostały unitaryzacji, po której obliczono subwskaźniki dla poszczególnych obszarów problemowych, określonych w ustawie o rewitalizacji obszarach koncentracji negatywnych zjawisk:

- a. społecznym
- b. gospodarczym
- c. środowiskowym
- d. przestrzenno-funkcjonalnym
- e. technicznym.

Generalnie przyjęto, że dla wskazania jednostek o cechach zdegradowanych w rozumieniu ustawy o rewitalizacji podstawą jest występowanie koncentracji problemów społecznych i innych problemów co najmniej w jednej z ww. sfer.

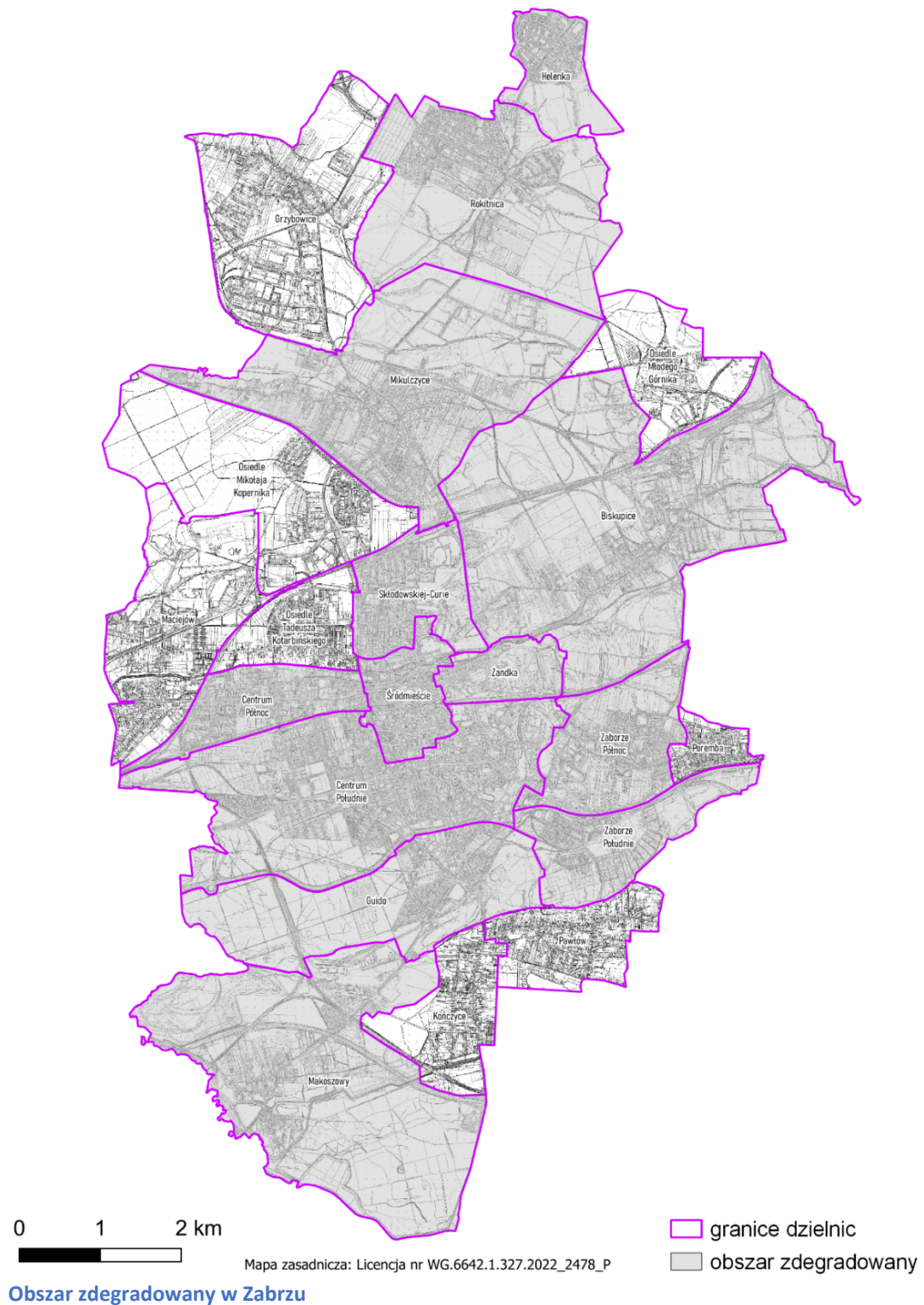
Klasyfikację obszarów zdegradowanych w Zabrzu oparto na ocenie badanych jednostek w 2 fazach:

- faza podstawowa: w zakresie podstawowego wymiaru rewitalizacji – dokonano podziału dzielnic na 3 grupy, biorąc pod uwagę syntetyczny wskaźnik intensywności problemów społecznych:
  - dzielnice o bardzo wysokiej wartości wskaźnika problemów społecznych – obejmujące grupę 7 dzielnic z najwyższą wartością wskaźnika syntetycznego,
  - dzielnice o wysokiej wartości wskaźnika problemów społecznych – obejmujące grupę kolejnych w klasyfikacji 7 dzielnic z najwyższą wartością wskaźnika syntetycznego,
  - dzielnice o niskiej wartości wskaźnika problemów społecznych – obejmujące grupę 7 dzielnic z najniższą wartością wskaźnika syntetycznego w tym obszarze.

Do fazy drugiej – komplementarnej – zaklasyfikowano dzielnice o bardzo wysokim i wysokim poziomie koncentracji problemów społecznych:

- faza komplementarna: w co najmniej w jednej z pozostałych sfer, tj. gospodarczej, funkcjonalno-przestrzennej, środowiskowej lub technicznej w dzielnicy uzyskano co najmniej raz wartość równą lub wyższą niż mediana wskaźnika syntetycznego dla danego obszaru problemowego.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Źródło :Opracowanie własne

Charakterystyka dzielnic w obszarze zdegradowanym w Zabrzu

Biskupice

Zajmujące 11,4 km² Biskupice są największą powierzchniowo dzielnicą Zabrze. Liczba zameldowanych mieszkańców systematycznie spada i na koniec 2021 roku wyniosła 9053 osób, co przekłada się na gęstość zaludnienia w wysokości 794,1 osób na km² (w roku 2015 dzielnicę zamieszkiwało 10256 osób). Mieszkańcy dzielnicy stanowili 6,0% ogólnej liczby ludności Zabrze.

Zgromadzone dane wskazują, że Biskupice należą do dzielnic o znacznej kumulacji przyczyn uzasadniających podjęcie działań rewitalizacyjnych; w szczególności w sferze rozwiązywania problemów społecznych. Tu realizowany jest od kilku lat Program Aktywności Lokalnej.

W dzielnicy 407 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 8,9% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 4,5 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: bezrobocie, długotrwała choroba oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 212 osób, co stanowiło 7,2% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 108 to osoby długotrwanie bezrobotne (51%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 54% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,3 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwanie bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,2 przy średniej 1,0 dla miasta.

Priorytetem dla funkcjonujących na terenie dzielnicy szkół podstawowych jest praca nad uzyskaniem poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty na poziomie przeciętnej w mieście.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Ponadto jest to obszar problemów przestrzenno-funkcjonalnych, które związane są z jego historycznym charakterem. Wśród dzielnic miasta Biskupice wyróżnia wielowiekowa historia potwierdzona zapiskami pochodzącymi z połowy XIII wieku. Materialne dziedzictwo skupione na terenie Biskupic to historyczna zabudowa składająca się z kamienic, familoków oraz bloków czteropiętrowych. Na szczególną uwagę zasługuje kolonia robotnicza Borsigwerke, która powstała

w XIX w.; składają się na nią budynki przeznaczone pierwotnie dla pracowników koncernu Alberta Borsiga. Osiedle – będące jednym z pierwszych tego typu na Górnym Śląsku – posiada wyjątkową wartość urbanistyczną i architektoniczną; charakteryzuje je regularna siatka ulic, luźna zabudowa i zróżnicowanie domów przeznaczonych dla pracowników fizycznych i kadry kierowniczej. Wiele budynków tworzących historyczną zabudowę dzielnicy jest w niezadawalającym stanie technicznym. Wpływa na to wiek budynków, niedostateczna ilość napraw bieżących i planowanych remontów. Z powodu m.in. wymiany okien, często niekonsultowanego podziału i charakteru ich wykonania z Miejskim Konserwatorem Zabytków widoczna jest degradacja wartości historycznej budynków dzielnicy Borsigwerke.

Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 25 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi 4,3% tego typu zasobów miasta. W tej liczbie 32% stanowią obiekty wymagające prac modernizacyjnych.

Centrum Południe

Centrum Południe to czwarta co do powierzchni dzielnica Zabrze (7,2 km²). Jest to dzielnica będąca częścią szeroko rozumianego śródmieścia. Obejmuje swoim zasięgiem dawne kolonie: Stare Zabrze, Małe Zabrze oraz gminę Dorota.

W roku 2021 dzielnica ta była zamieszkiwana przez 29525 mieszkańców, co czyni ją dzielnicą o największym zaludnieniu (także w ujęciu gęstości zaludnienia wynoszącej 4100,69 osób na km²). W stosunku do roku 2015 liczba ludności zameldowanej w dzielnicy spadła o 8712 (z poziomu 38237), to jest o prawie 23%. Należy jednak zaznaczyć, że zmiany te są w dużej części wynikiem zmian związanych z przekształceniem granic dzielnic miasta. Liczba mieszkańców dzielnicy stanowiła 19,6% ogólnej liczby mieszkańców miasta.

W świetle analizowanych danych dzielnicę należy uznać za najbardziej obciążoną problemami społecznymi. Równocześnie dzielnica dotknięta jest w dużym stopniu problemami środowiskowymi, technicznymi i przestrzenno-funkcjonalnymi.

W dzielnicy 1129 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 24,7% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 3,8 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 678 osób, co stanowiło 23% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 346 to osoby długotrwale

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

bezrobotne (51%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 48,5% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,3 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,2 przy średniej 1,0 dla miasta.

W obszarze zlokalizowanych jest wiele placówek edukacyjnych i przedszkolnych. Jednak ze względu na dużą liczbę mieszkańców dla obszaru wyzwaniem jest zabezpieczenie dostępności do placówek edukacyjnych i opiekuńczych nad dziećmi.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Śródmiejski charakter dzielnicy wiąże się z dużym natężeniem ruchu kołowego opierającego się na drogach lokalnych oraz regionalnej arterii – Drogowej Trasie Średnicowej. Wyzwaniem jest hałas i zanieczyszczenie powietrza, w tym miejscu generowane przez intensywny ruch samochodowy .

Dzielnica jest zróżnicowana architektonicznie: obok zabytkowych kamienic występują domy jednorodzinne oraz bloki z wielkiej płyty. Jest to dzielnica zróżnicowanych funkcji: mieszkaniowej, rekreacyjno-sportowej, kulturowej i turystycznej.

W dzielnicy zlokalizowana jest znacząca liczba mieszkań socjalnych. Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 130 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi 22,6% tego typu zasobów miasta. W tej liczbie 67% stanowią obiekty wymagające prac modernizacyjnych.

Jest to też główny obszar występowania mniejszości romskiej w Zabrzu zamieszkującej okolicę dzielnicy od wielu lat i tworzącą wyjątkową kulturowo społeczność w miejscu życia .

Nierównomiernie rozmieszczona jest zieleń miejska. Należy stwierdzić, że dzielnica charakteryzuje się udziałem terenów zielonych w powierzchni ogółem – 5%. Główne tereny zielone rozciągają się w południowo-zachodniej części dzielnicy wzdłuż Drogowej Trasy Średnicowej (Las Guido). W innych częściach dzielnicy zasób zieleni wymaga nowego nasadzenia.

Centrum Południe to dawne przemysłowe serce miasta; zlokalizowane tutaj były ważne zakłady przemysłowe oraz obiekty techniczne. Dzisiejsza wartość tej zabudowy ma charakter symboliczny i stanowi jedno ze źródeł tożsamości mieszkańców Zabrze. Wśród zabytkowych obiektów warto wskazać m.in. gmach główny Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu (dawna siedziba Starostwa Powiatowego), szpital spółki brackiej (Szpital Kliniczny nr 1 przy ul. 3 Maja) wraz z wieżą ciśnieniowo-

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

kominową, Dom Muzyki i Tańca, wieżę ciśnień przy ul. Zamoyskiego oraz kopalnię Królowa Luiza (dawniej przynależąca do dzielnicy Zaborze), a także kompleks Park 12C (dawny Skansen Górniczy Królowa Luiza). W ostatnich latach ww. obiekty zostały zrewitalizowane i są jednym z istotnych potencjałów do rozwoju całego miasta. Niemniej w dzielnicy jest jeszcze wiele obiektów o wartości historycznej, które wymagają działań związanych z poprawą stanu technicznego.

W dzielnicy zlokalizowana jest też Arena Zabrze (stadion Górnik Zabrze), który przeobraża się w ostatnim czasie nie tylko pod względem wizerunkowym- nowoczesnego obiektu sportowego , ale też staje się istotnym centrum rekreacyjno- kulturalnym miasta.

Centrum Północ

Po zmianach granic dzielnic Centrum Północ zajmuje 1,8 km² i należy do grupy najmniejszych dzielnic miasta. W roku 2021 obszar był zamieszkiwany przez 8343 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia na poziomie 4635 osób na km², plasując Centrum Północ wśród dzielnic o wysokiej wartości tego wskaźnika. Mieszkańcy dzielnicy stanowili 5,5% ogólnej liczby mieszkańców miasta.

Wśród dzielnic wykazujących symptomy degradacji Centrum Północ należy do obszarów o umiarkowanym natężeniu problemów społecznych.

W dzielnicy 184 osoby to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 4,0% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej w mieście. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2,2 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: bezrobocie, długotrwała choroba oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 171 osób, co stanowiło 5,8% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 81 to osoby długotrwanie bezrobotne (47,4%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 42,1% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,1 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwanie bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy na koniec 2021 roku kształtował się na poziomie średniej dla miasta, tj. 1,0.

Wyzwaniem dla obszaru jest zapewnienie na dobrym poziomie dostępności do placówek edukacyjnych i opiekuńczych nad dziećmi.

Na jakość życia negatywnie oddziałują problemy środowiskowe i przestrzenno-funkcjonalne. Dzielnicę charakteryzuje znaczne zróżnicowanie; w jej strukturze funkcjonalno-przestrzennej widoczne są atrybuty typowe dla śródmieścia, centrum administracyjnego, dużego osiedla, a także obszaru

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

podmiejskiego. Specyficzny charakter obszaru objawia się w niejednorodnej zabudowie, która płynnie przechodzi od zabytkowych kamienic, poprzez bloki z dużej płyty aż do domów jednorodzinnych. Dzielnica pełni funkcję administracyjną, skupiając na swoim obszarze zdecydowaną większość urzędów; jest to także dzielnica o rozwiniętych funkcjach handlowo-usługowych oraz transportowych. Splatają się tutaj szlaki komunikacyjne umożliwiające dotarcie do wszystkich dzielnic oraz miast sąsiednich. Na terenie Centrum Północ znalazło się wiele interesujących obiektów skupionych w ramach Kwartału Sztuki obejmującego m.in. dawną bibliotekę Donnersmarcków (obecnie zrewitalizowany obiekt Filharmonii Zabrzeńskiej), kasyno (obecnie zrewitalizowany obiekt Teatru Nowego) oraz basen (obecnie zrewitalizowany obiekt restauracji Impresja). W dzielnicy funkcjonuje Sztolnia Królowa Luiza, będąca zabytkiem o unikatowości w skali światowej. Obiekt wybudowany przy wylocie przy ul. K. Miarki służy obsłudze ruchu turystycznego; w tym miejscu alternatywnie zaczyna się lub kończy trasa turystyczna kompleksu Sztolni Królowa Luiza. W dzielnicy funkcjonuje Centrum Usług Społecznych mający siedzibę w zrewitalizowanym obiekcie. Inwestycja polegała na kompleksowej rewitalizacji budynku gazowni z 1870 r. wraz z terenem przyległym. Działanie to uznawane jest za wzorcowe połączenie historycznej tkanki z nowoczesnym wnętrzem i wykończeniem. Remont budynku umożliwił podkreślenie i wydobycie walorów zabytkowych obiektu, a co za tym idzie zachowanie dziedzictwa kulturowego miasta, a jednocześnie pełni istotne funkcje w zakresie aktywizacji mieszkańców miasta.

Wysoki poziom zainwestowania przestrzeni powoduje, że dzielnica charakteryzuje się udziałem terenów zielonych tylko w powierzchni ogółem – 7%. Znajdująca się tu zieleń parkowa to jedna z najstarszych. Obszary zielone zlokalizowane są w centralnej i południowej części dzielnicy: Park Miejski (dawną nazwą Park im. Poległych Bohaterów), Park Hutniczy. Pierwszy z wymienionych parków od kilku lat rewitalizowany, uważany jest przez mieszkańców za miejsce z sukcesem odnawianego wyjątkowego założenia parkowego, zaprojektowanego w latach 20-tych XX w. przez berlińskiego architekta krajobrazu prof. Gustawa Allingera, chociaż nadal też za miejsce wymagające jeszcze lepszego wzmocnienia nadzoru nad bezpieczeństwem. Natomiast w Parku Hutniczym najstarszym tego typu obiekcie w Zabrzu, w ramach idei „Miasto przestrzenią rozwoju” w krótkim czasie przewidywane jest przywrócenie jego dawnego blasku.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Wielofunkcyjność dzielnicy generuje wysokie natężenie ruchu kołowego w obrębie dzielnicy, która leży na osi dojazdowej północ-południe, jak i wschód-zachód.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Tereny poprzemysłowe lub o pochodzeniu związanym z przemysłem znajdują się w centralnej części dzielnicy – m.in. obiekty związane z Hutą Donnersmarcka (obecnie Huta Zabrze) – wieża ciśnień oraz Kwartał Sztuki a także wspomniana wcześniej Sztolnia Królowa Luiza. Mimo podejmowanych na szeroką skalę działań rewitalizacji przez miasto Zabrze, to wiele cennych kamienic, w tym szczególnie prywatnych właścicieli, wymaga wdrożenia działań remontowych. Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 55 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi 9,5% tego typu zasobów miasta. W tej liczbie 22% stanowi obiekty wymagające prac modernizacyjnych. Należy podkreślić że potencjałem tego obszaru jest wysoki poziom przedsiębiorczości, co wynika z centralnego położenia tego obszaru i lokalizacji w nim wielu małych i większych przedsiębiorstw.

Guido

Dzielnica Guido zajmuje powierzchnię 4,5 km². Na koniec roku 2021 zamieszkiwana była przez 6822 mieszkańców, co daje gęstość zaludnienia na poziomie 1516 osób na km². Liczba mieszkańców dzielnicy stanowiła 4,5% mieszkańców Zabrze.

Dzielnica jest dotknięta problemami społecznymi w umiarkowanym stopniu. W dzielnicy 130 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 2,8% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 1,9 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0.

Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność. Dzielnica obsługiwana jest przez Dzielnicowy Punkt Pomocy Społecznej nr 3.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniosła 93 osoby, co stanowiło 3,2% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 51 to osoby długotrwale bezrobotne (54,8%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 38,7% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 1,4 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 0,7 przy średniej 1,0 dla miasta.

Wyzwaniem dla obszaru jest zapewnienie odpowiedniej dostępności do placówek edukacyjnych i opiekuńczych nad dziećmi.

Poddane analizie dane i informacje wskazują na występowanie na obszarze również problemów technicznych, funkcjonalno-przestrzennych i gospodarczych.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Na obszarze dzielnicy Guido realizowane są funkcje: rekreacyjne, turystyczne, mieszkaniowe, handlowo-usługowe i sportowe. Zabudowę stanowią głównie kamienice, bloki czteropiętrowe oraz osiedle domów jednorodzinnych, które wybudowano dla górników pobliskiej kopalni Makoszowy (osiedle Janek).

Na terenie dzielnicy znajduje się udostępniona do celów turystycznych Kopalnia Guido. Unikatowy ośrodek kultury technicznej i przemysłowej, który odwiedzają goście z kraju i zagranicy.

Dzielnica cechuje się wzmożonym ruchem, – znajduje się tutaj linia tramwajowa, dojazd do Drogowej Trasy Średnicowej oraz autostrady A4. Z uwagi na natężony ruch, generowany m.in. przez ruch turystyczny i w związku z wzrostem zagrożenia dla pieszych i rowerzystów, podejmowane są dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 10 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi tylko 1,7% tego typu zasobów miasta, jednak w tej liczbie 90% stanowią obiekty, z których większość budynków wymaga remontów, w szczególności termomodernizacji, wymiany dachów i naprawy elewacji po aktach wandalizmu. Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie – 0,98 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Helenka

Dzielnica Helenka zajmuje powierzchnię 1,4 km²; na koniec roku 2021 zamieszkiwana była przez 8049 mieszkańców. Dzielnicę cechuje wysoka gęstość zaludnienia sięgająca prawie 5750 osób na km².

W dzielnicy występuje umiarkowane natężenie problemów społecznych. Równocześnie analizowane dane wskazują na występowanie problemów przestrzenno-funkcjonalnych i gospodarczych.

W dzielnicy 236 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 5,2% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2,9 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz długotrwała choroba.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 160 osób, co stanowiło 5,7% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 89 to osoby długotrwale bezrobotne (55,6%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 43,8% stanowiły osoby bez kwalifikacji.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,0 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,1 przy średniej 1,0 dla miasta.

Pomimo funkcjonujących na terenie szkół i przedszkoli należy stwierdzić, że dla obszaru sprawdzianem jest utrzymanie dobrej dostępności do placówek edukacyjnych i opiekuńczych nad dziećmi.

Helenka to najdalej wysunięta na północ dzielnica Zabrze, która do miasta została włączona w 1954 roku. Niegdyś na tym terenie znajdował się folwark „Helena”. Dzielnica pełni głównie funkcję mieszkalną z dominującą zabudową bloków dwupiętrowych.

Obszar dzielnicy niemal w równym stopniu zajmują tereny zielone i tereny mieszkalne. W bliskiej odległości nie znajduje się wiele zakładów przemysłowych, które mogłyby negatywnie wpłynąć na stan środowiska naturalnego.

Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie – 1,2 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Makoszowy

Makoszowy należą do dzielnic o największej powierzchni; zajmują obszar 8,9 km². W dzielnicy w roku 2021 zameldowanych było 2048 mieszkańców. Gęstość zaludnienia jest relatywnie niska i wynosi nieco ponad 230 mieszkańców na km². Mieszkańcy dzielnicy stanowią 1,3% ogólnej liczby mieszkańców miasta.

Wśród analizowanych dzielnic uznanych za zdegradowane w Makoszowach występuje najniższe nasilenie problemów społecznych. W dzielnicy 40 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 0,9% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2,0 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: bezrobocie oraz ubóstwo.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniosła 53 osoby, co stanowiło 1,8% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 31 to osoby długotrwale bezrobotne (58,5%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 54,7% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,6 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,5 przy średniej 1,0 dla miasta.

Spośród innych wyzwań ważnych dla przyszłości dzielnicy za istotne uznać można problemy techniczne, które w dużym stopniu wyniknęły z zamknięcia KWK Makoszowy.

Dzielnica zlokalizowana jest w południowej części miasta. W skład Zabrze została włączona w roku 1951. Dominującą zabudową są domy jednorodzinne zlokalizowane w zachodniej części dzielnicy.

Obiektem regulującym życie mieszkańców była kopalnia Makoszowy, która została uruchomiona w 1906 roku pod nazwą Delbrück. Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 10 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi tylko 1,7% tego typu zasobów miasta, jednak w tej liczbie 90% stanowią obiekty, które wymagają remontów.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Na obszarze dzielnicy zlokalizowane są tereny po KWK Makoszowy wymagające rewitalizacji zarówno na cele społeczne czy gospodarcze. Należy podkreślić, że zamknięcie tego zakładu stanowiło istotne źródło problemów na lokalnym rynku pracy oraz relacji z funkcjonującymi w mieście podmiotami okołogórnictwymi.

Mikulczyce

Dzielnica Mikulczyce rozciąga się na obszarze 7,7 km² i w 2021 roku zamieszkiwana była przez 12539 osób; daje to gęstość zaludnienia na poziomie 168 mieszkańców na km². Liczba mieszkańców dzielnicy stanowi 8,3% ogólnej liczby mieszkańców Zabrze.

Dzielnica w dużym stopniu dotknięta jest problemami społecznymi. W dzielnicy 506 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 11,1% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 4,0 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo i bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniosła 258 osób, co stanowiło 8,8% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 137 to osoby długotrwale bezrobotne (53,1%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 48,4% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,1 osób pozostawało bez pracy, przy

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,1 przy średniej 1,0 dla miasta.

Szkoły podstawowe funkcjonujące na terenie dzielnicy pracują nad osiągnięciem wyższego poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do poziomu przeciętnej w mieście.

Zgromadzone dane wskazują, że Mikulczyce należą do dzielnic o znacznej kumulacji przyczyn uzasadniających podjęcie działań rewitalizacyjnych; w szczególności w sferze rozwiązywania problemów społecznych. Tu realizowany jest od kilku lat Program Aktywności Lokalnej.

Potwierdzona historia Mikulczyc sięga XIV wieku. W skład Zabrze została włączona w 1951 r. Po II wojnie światowej na obszarze dzielnicy powstało Państwowe Gospodarstwo Rolne, które zostało zlikwidowane po 1989 roku. Niegdyś funkcjonowała tutaj kopalnia węgla kamiennego Mikulczyce, którą połączono w 1960 roku z kopalnią Rokitnica. Oba podmioty w 1970 r. weszły w skład kopalni Ludwik-Concordia. Ostatecznie wszystkie te podmioty w 1973 r. zostały włączone do kopalni Pstrowski, która zakończyła wydobycie w 2000 roku. Obecnie zostało jedynie kilka budynków przy ul. Kopalnianej, które przypominają o górniczej działalności. Zabudowa Mikulczyc składa się z domów jednorodzinnych oraz zabytkowych kamienic. Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest wiele budynków będących komunalnym zasobem mieszkaniowym, z których znaczna część to obiekty wymagające remontów. W ostatnim czasie jednak niektóre z kamienic szczególnie wzdłuż ulicy Tarnopolskiej zostały z sukcesem wyremontowane. Przeobrażeniu ulega też stan utrzymania ulicy Tarnopolskiej, gdzie wymieniono torowisko tramwajowe, położono nową nawierzchnię oraz poprawiono stan bezpieczeństwa pieszych dzięki wdrożeniu nowych standardów w komunikacji .

Poprzemysłowy charakter przestrzeni powoduje, że dzielnica charakteryzuje się udziałem terenów zielonych w powierzchni ogółem na poziomie – 6,4%.

Rokitnica

Dzielnica Rokitnica zajmuje obszar 6,1 km². W roku 2021 była zamieszkiwana przez 12482 osoby. Przekłada się to na gęstość zaludnienia na poziomie 2046 osób na km². Ze względu na zmianę granic dzielnic dane dotyczące liczby mieszkańców obecnie oraz w roku 2015 są nieporównywalne. Liczba mieszkańców dzielnicy stanowi 8,3% ogólnej liczby mieszkańców.

Dzielnica należy do obszarów o wysokiej koncentracji problemów społecznych. W dzielnicy 287 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 6,3% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2,3 przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotnymi przyczynami przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy były: niepełnosprawność, bezrobocie oraz długotrwała choroba.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 225 osób, co stanowiło 7,6% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 130 to osoby długotrwale bezrobotne (57,8%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 41,3% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 1,8 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku na poziomie średniej w mieście wynoszącej 1,0.

Pomimo funkcjonujących na terenie szkół i przedszkoli należy stwierdzić, że dla obszaru z początkiem sezonu szkolnego sprawdzianem jest zapewnienie dobrej dostępności do placówek edukacyjnych i opiekuńczych nad dziećmi, a wyzwaniem w szkołach podstawowych praca nad wzrostem poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do przeciętnej w mieście.

Zgromadzone dane uzasadniają także podjęcie działań zorientowanych na usuwanie problemów gospodarczych i technicznych. Dzielnica ta została włączona do miasta w roku 1951. Rokitnica zlokalizowana jest w północnej części Zabrze.

Występuje tutaj zabudowa składająca się z domów jednorodzinnych, kamienic oraz bloków kilkupiętrowych. Na obszarze Rokitnicy znajduje się zabytkowa kolonia Ballestrema, która powstała dla pracowników kopalni Castellengo. Osiedle (Ballestrema) powstało zgodnie z ideą miasta-ogrodu. Na terenie dzielnicy zlokalizowane są budynki będące komunalnym zasobem mieszkaniowym, z których znaczna część to obiekty, wymagające remontu. Wśród terenów zielonych dominuje zabrzańska część lasu rokitnicko-miechowickiego. Duże połacie terenu zajmują pola uprawne. Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie 1,1 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Skłodowskiej-Curie

Obszar Skłodowskiej-Curie zajmuje powierzchnię 1,9 km² i zamieszkiwany jest przez 8803 osoby. Przekłada się to na dosyć wysoką gęstość zaludnienia na poziomie 4633 mieszkańców na km². Mieszkańcy dzielnicy stanowią 5,8% ogólnej liczby mieszkańców Zabrze.

Obszar w umiarkowanym stopniu dotknięty jest problemami społecznymi. W dzielnicy 228 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 5,0% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 2,6, przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniosła 154 osób, co stanowiło 5,2% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 98 to osoby długotrwale bezrobotne (63,6%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 51,9% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 1,7 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,1 przy średniej 1,0 dla miasta.

Obszar dzielnicy jest gęsto zaludniony, co stanowi wyzwanie dla zlokalizowanych tu szkół i przedszkoli w zakresie zapewnienia odpowiedniej infrastruktury placówek edukacyjnych oraz zapewnienia wysokiego poziomu nauczania.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

W obszarze dzielnicy można wskazać również występowanie wyzwań przestrzenno-funkcjonalnych i gospodarczych.

Obszar ten sąsiaduje i jest funkcjonalnie powiązany z dzielnicą śródmieście, jest miejscem, w którym zlokalizowane są istotne usługi publiczne, w tym Śląskie Centrum Chorób Serca, Szpital Specjalistyczny przy ul. M. Skłodowskiej-Curie oraz placówki Śląskiego Uniwersytetu Medycznego (Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 1 im. prof. Stanisława Szyszko oraz Samodzielny Publiczny Szpital Kliniczny nr 3) oraz naukowe, co powoduje znaczne natężenie ruchu samochodowego wpływającego na jakość środowiska i przestrzeni. Na obszarze występują również zabytkowe budynki mieszkalne, wymagające działań modernizacyjnych. Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 38 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi 17% tego typu zasobów miasta.

W tej liczbie 16% stanowią obiekty o niezadawalającym stanie technicznym, z których większość budynków wymaga remontów.

Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie – 1,4 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Śródmieście

Dzielnica Śródmieście zajmuje obszar 1,4 km². W końcu roku 2021 było w niej zameldowanych 9783 mieszkańców. Przekłada się to na wysoką gęstość zaludnienia na poziomie prawie 6988 osób na km². Liczba mieszkańców dzielnicy stanowi 6,5% ogólnej liczby mieszkańców miasta.

Obszar w dużym stopniu dotknięty jest problemami społecznymi. Ponadto w obszarze identyfikuje się wyzwania środowiskowe, techniczne i przestrzenno-funkcjonalne.

W dzielnicy 391 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 8,95% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 4,0, przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie, długotrwała choroba oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 roku wyniosła 252 osoby, co stanowiło 8,5% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 142 to osoby długotrwale bezrobotne (56,3%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 48,4% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 2,6 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,1 przy średniej 1,0 dla miasta.

Obszar dzielnicy jest gęsto zaludniony, co stanowi wyzwanie dla zlokalizowanych tu szkół i przedszkoli w zakresie zapewnienia odpowiedniej infrastruktury placówek edukacyjnych oraz zapewnienia wysokiego poziomu nauczania. Priorytetem funkcjonujących na terenie dzielnicy szkół podstawowych jest osiągnięcie poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do poziomu przeciętnej w mieście.

Z informacji o liczbie odnotowanych zdarzeń, w tym bójek, kradzieży i zdarzeń skutkujących uszczerbkiem na zdrowiu w dzielnicy wynika, że należy podejmować dalsze działania w zakresie bezpieczeństwa publicznego. Obszar jest atrakcyjny pod względem walorów architektonicznych. Jest tutaj zlokalizowanych sporo ciekawych budynków, w tym modernistycznej awangardy o ponadczasowym pięknie i walorach funkcjonalnych, docenianych przez współczesnych architektów, takich jak m.in. budynek w narożniku ulicy de Gaulle'a i 1-ego Maja z 1930 r. (obecne Centrum Edukacji w Zabrzu przy ul. 1 Maja 12 i Komenda Policji Miejskiej przy ul. 1-Maja 10) czy budynek starej łaźni (obecnie Zabrzeński Kompleks Rekreacji – Aquarius przy Placu Krakowskim 10). Zasoby historyczne wymagają szczególnej dbałości i istotnych działań związanych z zachowaniem ich wartości. Uwarunkowaniami ograniczającymi rozwój obszaru jest stan przestrzeni, który cechuje się istotną,

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

mimo wielu już zrealizowanych przez Miasto przedsięwzięć rewitalizacji (tj. rewitalizacji technicznej i środowiskowej, dot. np.: wymiany torowisk, naprawy nawierzchni dróg, pielęgnacji zieleni, termomodernizacji, wymiany źródeł ciepła, remontów w obiektach użyteczności publicznej, itd...), niezbyt dużą ilością terenu posiadającego zadbane kamienice zabytkowe czy wspólne obszary dobrze utrzymanej zieleni, w szczególności prywatnych właścicieli. Na wymagający interwencji stan przestrzeni, zieleni i zabudowy śródmieścia ma też wpływ nieuregulowany stan prawny wielu nieruchomości, pustostany lub władanie wartościowymi obiektami przez osoby, dla których wartości związane z zachowaniem tożsamości regionalnej, jej utrzymanie nie jest najistotniejsze. W związku z powyższym w zakresie wzmocnienia ochrony obiektów historycznych przed ich degradacją realizowane są od pewnego czasu szczegółowe analizy obiektów historycznych pod kątem skorzystania z prawa pierwokupu nieruchomości (Dz.U z 2021 r., poz.1899 ze zm. oraz aktualnie : Dz. U z 2023 r., poz. 344 ze zm.). Przykładowo w 2022 roku Miasto stało się właścicielem zabytkowego hotelu Admiralpalast, celem zagwarantowania obiektowi ochrony przed dalszą degradacją. Budynek postawiony na rozwidleniu ulicy Wolności i , to przykład art. deco w architekturze nawiązującej do chicagowskiego stylu wysokościowców. Niebawem dzięki finalizacji umowy perełka architektoniczna miasta ma stać się kolejnym uratowanym obiektem przed ruiną . W bliskim czasie przewidywana jest realizacja rewitalizacji obiektu i oddanie do użytkowania około 2025 roku na działalność tzw. TechnoHubu z miejscem dla siedzib startupów, miejscami hostelowymi i zagospodarowanym tarasem na dachu, gdzie na wzór pierwotnego układu powstaną tarasy, a obok kawiarnia i w kopule- sala bankietowa.

Wysoki poziom zainwestowania przestrzeni dzielnicy powoduje, że dzielnica charakteryzuje się udziałem terenów zielonych w powierzchni tylko ogółem – 8%.

Na terenie dzielnicy zlokalizowanych jest 58 obiektów będących mieszkaniowym zasobem komunalnym, co stanowi 10% tego typu zasobów miasta. W tej liczbie 39% stanowią obiekty , z których większość budynków wymaga remontów.

Dzielnica poprzez swoje centralne położenie jest znacznie obciążona ruchem samochodowym, negatywnie oddziałującym na jakość środowiska.

Zaborze Południe

Dzielnica Zaborze Południe zajmuje powierzchnię 2,2 km² i jest zamieszkiwana przez 3912 osób (stan na koniec 2021 r.). Gęstość zaludnienia wynosi nieco ponad 1778 osób na km². Liczba mieszkańców dzielnicy stanowi 2,6% mieszkańców Zabrze.

Pierwsze wzmianki o istnieniu wioski Zaborze pochodzą z „Rejestru Ujazdu” datowanego na koniec XIII lub początek XIV wieku. Odkrycie pokładów węgla na obszarze pogranicza Pawłowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

i Zabrze przez Izaaka z Brabantu wpłynęło na dynamiczny rozwój Górnego Śląska. Lokalną konsekwencją tego odkrycia było powstanie w 1791 r. „Królewskiej” kopalni węgla kamiennego, której nazwę zmieniono później na „Królowa Luiza” (kopalnia niegdyś znajdowała się na terenie Zaborza, a obecnie teren ten należy do dzielnicy Centrum Południe).

Dzielnica dotknięta jest problemami społecznymi. Występują wyzwania o charakterze środowiskowym, technicznym i gospodarczym.

W dzielnicy 331 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 7,2% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 8,5, przy średniej w mieście wynoszącej 3,0. Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 126 osób, co stanowiło 4,3% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 63 to osoby długotrwale bezrobotne (50,0%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 49,2% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 3,2 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 1,6 przy średniej 1,0 dla miasta.

Priorytetem dla funkcjonującej na terenie dzielnicy szkoły podstawowej jest praca nad wzrostem poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do średniej osiągananej w mieście.

Na obszarze dzielnicy znajduje się zabudowa jednorodzinna, jednakże dominującą rolę pełnią zabytkowe kamienice. Na terenie dzielnicy zlokalizowane są budynki będące komunalnym zasobem mieszkaniowym, z których znaczna część to obiekty wymagające remontu.

Linia podziału Zaborza na część północną i południową przebiega wzdłuż Drogowej Trasy Średnicowej. Na obszarze Zaborze Południe występują tereny zdegradowane, które są pozostałościami po przemyśle ciężkim (przede wszystkim górniczym). Poziom skażenia gleby jest różny w zależności od rejonu dzielnicy i może w zależności od przeznaczenia terenu wymagać rekultywacji. Ruch kołowy z pobliskiej Drogowej Trasy Średnicowej wpływa negatywnie na jakość powietrza.

Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie 1,2 podmiotów na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Zaborze Północ

Dzielnica Zaborze Północ zajmuje obszar 2,6 km² i w roku 2021 zamieszkiwana była przez 8963 mieszkańców. Gęstość zaludnienia wyniosła ponad 3447 osób na km². Liczba ludności dzielnicy stanowi 6% mieszkańców miasta.

Dzielnica dotknięta jest problemami społecznymi. W dzielnicy 161 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 3,5% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 1,8, przy średniej w mieście wynoszącej 3,0.

Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 wyniosła 105 osób, co stanowiło 3,6% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 49 to osoby długotrwale bezrobotne (46,7%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 39% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 1,1 osoby pozostawało bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 0,5 przy średniej 1,0 dla miasta.

Priorytetem dla funkcjonujących na terenie dzielnicy szkół podstawowych jest praca nad osiągnięciem poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do poziomu wyników przeciętnej w mieście. W dzielnicy funkcjonuje Zespół Szkół Sportowych im. Janusza Kusocińskiego, który oferuje specjalistyczne programy edukacyjne dla uczniów, którzy wykazują zainteresowanie sportem. Szkoła wspiera rozwijanie umiejętności sportowych oraz zapewniana równocześnie realizację atrakcyjnego programu nauczania. Uczniowie mają możliwość połączenia nauki z treningami sportowymi na wysokim poziomie.

W dzielnicy wyzwaniem są aspekty: środowiskowe, techniczne, przestrzenno-funkcjonalne oraz gospodarcze.

Geneza dzielnicy jest analogiczna do dzielnicy Zaborze Południe. Wzrost zapotrzebowania na węgiel przyczynił się do budowy szybów Carnall, Krug i Schönaich. Dla górników powstała między innymi „Kolonja B” licząca 157 domów. W dzielnicy znajduje się wciąż elektrociepłownia wybudowana w 1896 roku. Elektrociepłownia Fortum jest nowoczesną, wysokosprawną i bezpieczną dla środowiska zakładem działającym w zakresie dostarczania energii elektrycznej i ciepła dla miasta i jego mieszkańców, odgrywając istotną rolę w infrastrukturze energetycznej regionu.

Na obszarze dzielnicy znajduje się zróżnicowana zabudowa: domy jednorodzinne, kamienice, budynki czteropiętrowe oraz osiedle z wielkiej płyty.

Dzielnica Zaborze Północ odegrała ogromną rolę w rozwoju przemysłu w Zabrzu. Skutkiem tego jest zanieczyszczenie gleb metalami ciężkimi oraz tereny zieleni ruderalnej. Wiele terenów nosi znamiona szkód górniczych i w zależności od przeznaczenia może wymagać rekultywacji. Zaborze Północ stanowi cenny obszar dziedzictwa przemysłowego.

Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na poziomie 1,3 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Zandka

Zandka to jedna z najmniejszych dzielnic zajmująca powierzchnię 1 km². W dzielnicy zamieszkiwało w 2021 roku 2170 mieszkańców (gęstość zaludnienia 2170 na km²). Ze względu na zmianę granic dzielnicy porównanie wielkości zaludnienia z rokiem 2015 jest niezasadne. Liczba ludności dzielnicy stanowi 1,4% mieszkańców miasta.

Zandka przynależy do grupy dzielnic o największym nasileniu problemów społecznych. W dzielnicy 193 osób to osoby w rodzinach, które są objęte wsparciem pomocy społecznej, co stanowi 4,2% wszystkich osób w rodzinach objętych wsparciem pomocy społecznej. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy wskaźnik ten kształtuje się na poziomie 8,9, przy średniej w mieście wynoszącej 3,0.

Istotną przyczyną przyznania wsparcia z systemu pomocy społecznej w dzielnicy było: ubóstwo, bezrobocie oraz niepełnosprawność.

W dzielnicy liczba osób bezrobotnych na koniec 2021 r. wyniosła 87 osób, co stanowiło 3,0% ogólnej liczby bezrobotnych w Zabrzu. W ogólnej liczbie osób bez pracy w dzielnicy 50 to osoby długotrwale bezrobotne (57,5%). Ponadto w ogólnej liczbie bezrobotnych 58,6% stanowiły osoby bez kwalifikacji. W przeliczeniu na 100 mieszkańców dzielnicy 4,0 osoby pozostawały bez pracy, przy średniej wartości tego wskaźnika dla Zabrze na poziomie 1,9. Jednocześnie wskaźnik długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców w dzielnicy wynosił na koniec 2021 roku 2,3 przy średniej 1,0 dla miasta.

Priorytetem dla funkcjonującej na terenie dzielnicy szkoły podstawowej jest praca nad osiągnięciem poziomu wyników egzaminów ośmioklasisty do poziomu przeciętnej w mieście.

Zgromadzone dane wskazują, że Zandka należy do dzielnic o znacznej kumulacji przyczyn uzasadniających podjęcie działań rewitalizacyjnych; w szczególności w sferze rozwiązywania problemów społecznych. Tu realizowany jest od kilku lat Program Aktywności Lokalnej.

Wysoki jest także poziom problemów środowiskowych i gospodarczych.

Zandka (Sandkolonie) powstała na początku XX wieku jako osiedle patronackie dla pracowników Donnersmarckhütte (Huty Donnersmarcków, później Huty Zabrze). Zabytkowa zabudowa projektu architektów berlińskich została wpisana do rejestru zabytków i znajduje się pod nadzorem Miejskiego Konserwatora Zabytków. Na jej terenie znajduje się wiele unikatowych obiektów, np. stalowy dom, stary cmentarz żydowski oraz starodrzew platanów. Budynki dla pracowników niższego i wyższego szczebla różniły się bryłą i standardem. Zabudowa mieszkaniowa wymaga poprawy stanu technicznego. Na terenie Zandki zlokalizowane są mieszkania socjalne, których lokatorzy często nie wykazują chęci poprawy poziomu infrastruktury, a stan tej infrastruktury wskazywany jest jako jeden z największych problemów występujących w dzielnicy. Na terenie dzielnicy zlokalizowane są budynki będące komunalnym zasobem mieszkaniowym, z których część z uwagi na destrukcję, to obiekty wymagające remontów.

Gleby na terenie osiedla w wyniku dawnej, bliskiej działalności przemysłu, są średnio skażone metalami ciężkimi. W obszarze wskaźnik stężenia pyłów i gazów wzrasta szczególnie w okresie zimy. W dzielnicy sukcesywnie podejmowane są przedsięwzięcia na rzecz poprawy jakości środowiska, jednakże wyzwania są duże. 11% powierzchni dzielnicy stanowi obszar składowiska odpadów, co wywołuje problemy funkcjonalne i środowiskowe. Na podstawie zebranych danych z raportów policji wynika, iż Zandka stanowi obszar wymagający też prewencyjnych działań na rzecz poprawy bezpieczeństwa. Na terenie dzielnicy wskaźnik liczby podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców kształtuje się na relatywnie niskim poziomie – 0,9 podmiotu na 100 mieszkańców, przy średniej w mieście wynoszącej 1,6.

Delimitacja obszaru rewitalizacji

Na podstawie danych punktowych w przestrzeni dzielnic wykazujących znaczny poziom degradacji dokonano podziału przestrzeni na jednostki grid o powierzchni 200x200 m. Obliczono wskaźnik syntetyczny koncentracji problemów społecznych² przyjmując, że w obszarze tym, jako obszarze zdegradowanym, co potwierdzono badaniami ilościowymi i opiniami mieszkańców uczestniczących w procesie partycypacji, współistnieją problemy w sferze gospodarczej, technicznej, środowiskowej oraz przestrzenno-funkcjonalnej.

Do obszaru rewitalizacji zaliczono pola o wskaźniku powyżej mediany wskaźnika syntetycznego oraz w przypadku „pól pustych” otaczanych lub stykających do obszarów o wysokiej wartości wskaźnika i były one przestrzennie ciągłe lub powiązane z terenami sąsiednimi były one również zaliczone do terenów

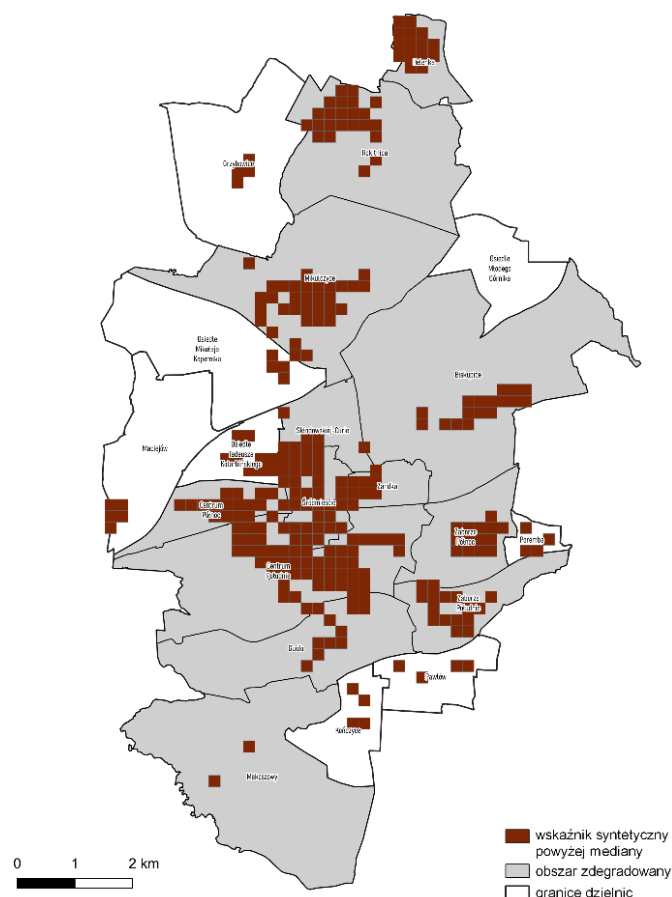
---

² WS problemów społecznych = [(liczba osób w rodzinach objętych pomocą społeczną * 0,5 + (liczba osób bezrobotnych*0,3 + liczba osób długotrwale bezrobotnych*0,7) *0,5]/2

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

możliwych do objęcia obszarem rewitalizacji. Jednocześnie obszar ograniczono do ram wynikających z ustawy, tj. obszaru obejmującego teren zamieszkiwany przez mniej niż 30% mieszkańców oraz zajmujący mniej niż 20% powierzchni miasta. Jednocześnie wyznaczając obszar rewitalizacji, kierowano się zasadą koncentracji ludności, koncentracji infrastruktury i ciągłości oraz zwartości przestrzennej i funkcjonalnej.

Koncentracja problemów społecznych wg wskaźnika syntetycznego w Zabrzu

Źródło: Opracowanie własne

W oparciu o powyższe kryteria wyznaczono obszar rewitalizacji obejmujący teren zamieszkiwany skoncentrowany w centrum miasta w dzielnicy Śródmieście oraz fragmentach dzielnic Centrum Północ, Centrum Południe, Zandka oraz Skłodowskiej-Curie, a także powiązany z nim funkcjonalnie obszar niezamieszkiwany zlokalizowany na granicy dzielnicy Makoszowy i Guido (zgodnie z art. 10 ust. 3 ustawy o rewitalizacji³), na którym występują istotne problemy w sferze środowiskowej, przestrzenno-

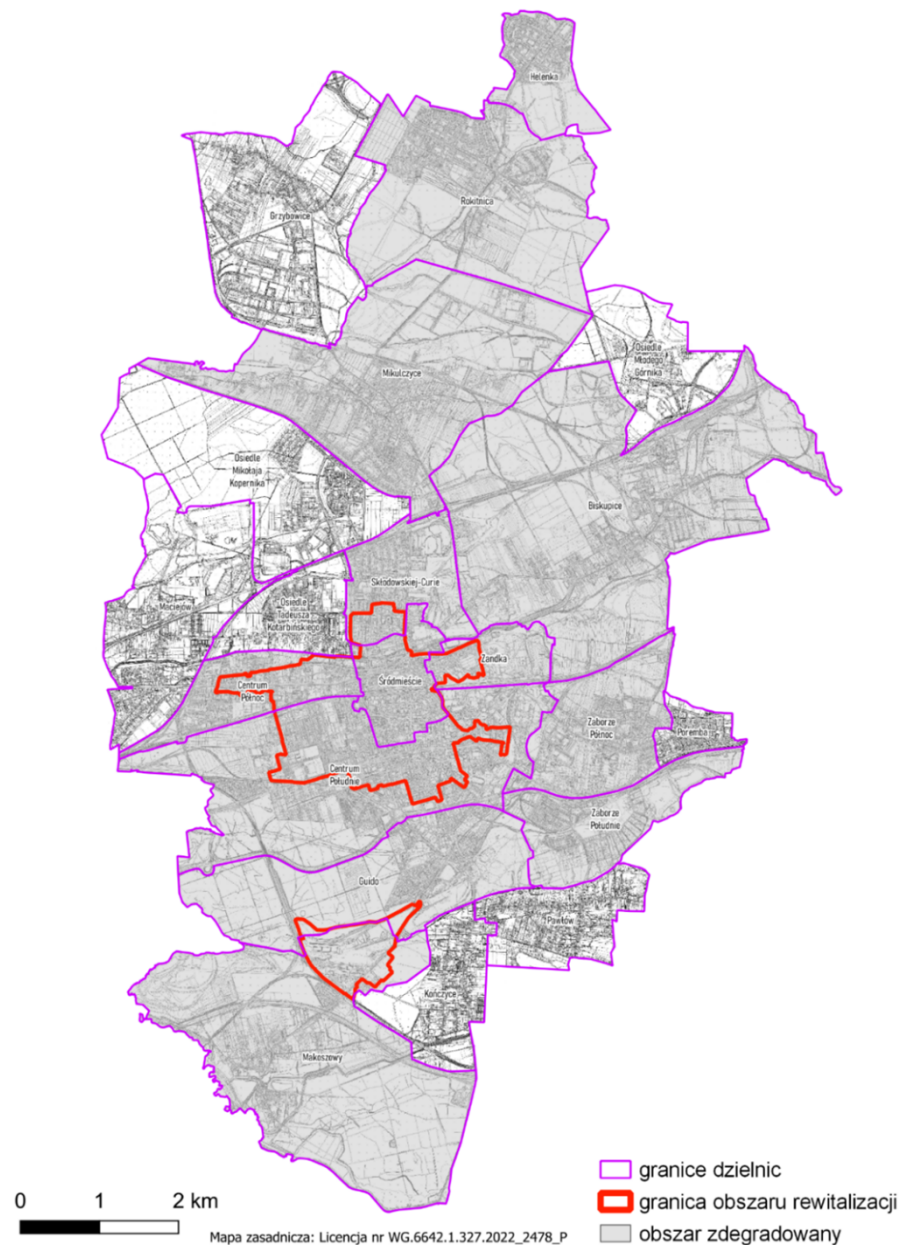
---

³ Niezamieszkałe tereny poprzemysłowe, w tym poportowe i powydobywcze, tereny powojenne albo pokolejowe, na których występują negatywne zjawiska, o których mowa w art. 9 ust. 1 pkt 1–4, mogą wejść w skład obszaru rewitalizacji wyłącznie w przypadku, gdy działania możliwe do przeprowadzenia na tych terenach przyczynią się do przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

funkcjonalnej oraz technicznej, a który może stanowić teren realizacji działań ograniczających negatywne zjawiska społeczne w mieście w szczególności na zamieszkałym obszarze rewitalizacji.

Obszar rewitalizacji i obszar zdegradowany na mapie zasadniczej

Źródło: Opracowanie własne

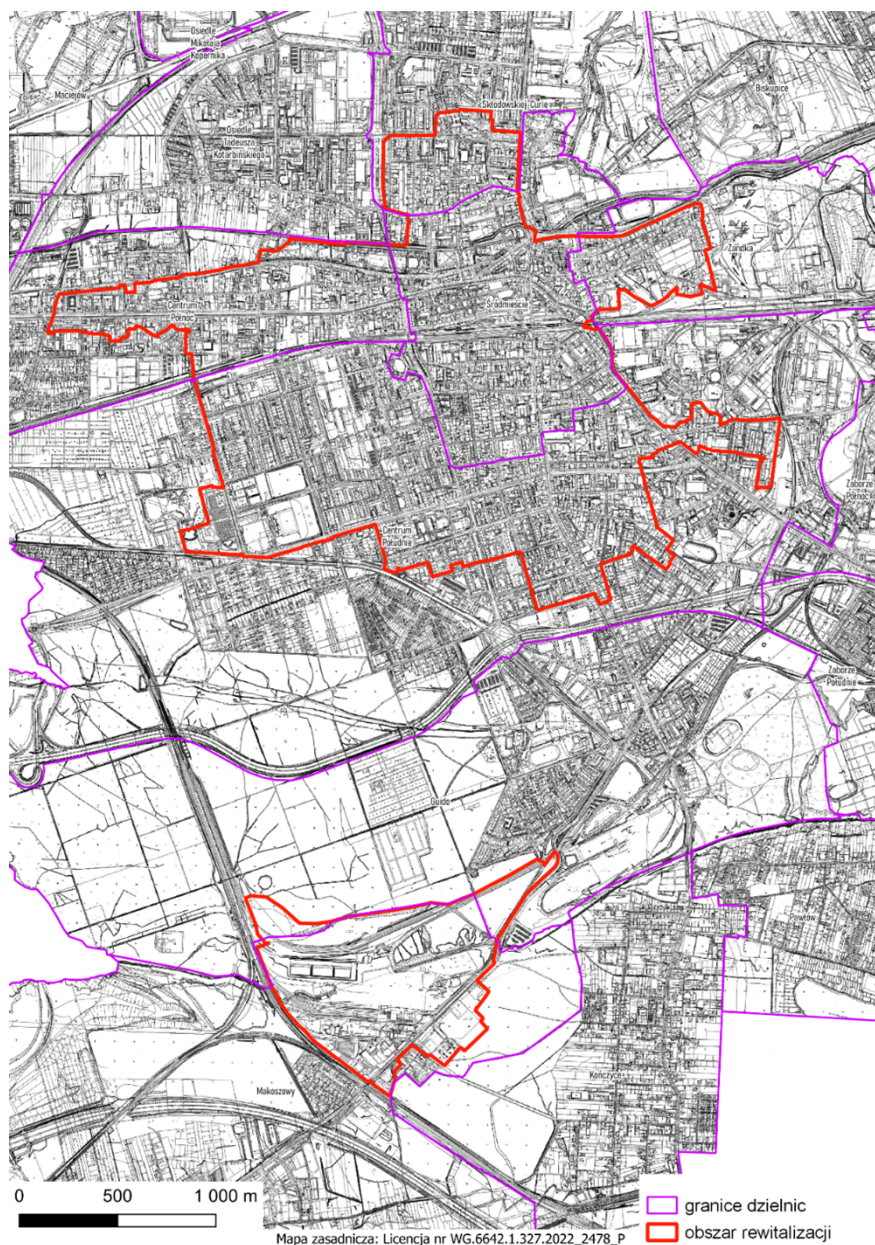
Charakterystyka obszaru rewitalizacji na tle miasta

Wyznaczony obszar rewitalizacji zajmuje powierzchnię 5,32 km², co stanowi 6,6% powierzchni miasta Zabrze, z czego obszar zamieszkały zajmuje – 4,44 km², a obszar poprzemysłowy Makoszowy 0,88 km².

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Jest to najgęściej zaludniona część miasta, w której zamieszkuje 42800 osób, co stanowi 28,4% mieszkańców.

Obszar rewitalizacji w Zabrzu na mapie zasadniczej

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczony obszar rewitalizacji obejmuje w całości dzielnicę Śródmieście oraz wschodnią część dzielnicy Centrum Północ, północną część dzielnicy Centrum Południe, wschodnią część dzielnicy Zandka oraz niewielki południowy fragment dzielnicy Skłodowskiej-Curie. Częścią obszaru rewitalizacji jest też obszar przemysłowy po KWK Makoszowy jako obszar, zlokalizowany stosunkowo niedaleko w wymiarze przestrzennym i powiązany funkcjonalnie z zamieszkałą częścią obszaru rewitalizacji, na którym można realizować działania rozwiązujące problemy społeczne obszaru rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Zarysowany obszar rewitalizacji to teren koncentrujący istotne w skali miasta problemy społeczne oraz techniczne, gospodarcze, funkcjonalno-przestrzenne i środowiskowe.

Na obszarze tym zamieszkuje 42,01% wszystkich mieszkańców Zabrze objętych wsparciem systemu pomocy społecznej. Należy stwierdzić, że przyczyny przyznania świadczeń z systemu pomocy społecznej są bardzo zróżnicowane i dotyczą zarówno kwestii związanych z ubóstwem, niepełnosprawnością; długotrwałą lub ciężką chorobą czy przemocą w rodzinie, jak i innych.

Kluczowe wskaźniki problemów społecznych obszaru rewitalizacji na tle miasta

Liczba osób, którym udzielono pomocy według rodzaju	Obszar rewitalizacji		Liczba ogółem w Zabrzu	Udział obszaru w liczbie ogółem w Zabrzu w %	Wskaźnik na 100 mieszkańców w Zabrzu
	liczba w obszarze	wskaźnik na 100 mieszkańców			
liczba rodzin	894	2,09	2167	41,26	1,44
liczba osób w rodzinie,	1950	4,56	4642	42,01	3,08
ubóstwo	597	1,39	1271	46,97	0,84
bezdomność	7	0,02	43	16,28	0,03
bezrobocie	465	1,09	1088	42,74	0,72
niepełnosprawność	349	0,82	795	43,9	0,53
długotrwała lub ciężka choroba	197	0,46	551	35,75	0,37

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych MOPR w Zabrzu oraz UM w Zabrzu

Obszar rewitalizacji to obszar koncentracji mieszkańców pozostających bez pracy. Spośród wszystkich bezrobotnych w Zabrzu mieszkańcy delimitowanego obszaru rewitalizacji stanowią 39,36% ogółu mieszkańców. Należy podkreślić, iż problemem jest tutaj również zjawisko długotrwałego bezrobocia, co może stanowić źródła pojawiania się i pogłębiania i problemów w sferze społecznej w tym obszarze.

Problem rynku pracy i niedostosowania kwalifikacji do potrzeb w obszarze rewitalizacji

Bezrobotni według rodzaju	Obszar rewitalizacji		Liczba ogółem w Zabrzu	Udział w liczbie bezrobotnych w Zabrzu w %	Wskaźnik na 100 mieszkańców w Zabrzu
	liczba w obszarze	wskaźnik na 100 mieszkańców			
liczba bezrobotnych ogółem	1164	2,72	2957	39,36	1,97
w tym kobiet	686	1,6	1751	39,18	1,16
liczba bezrobotnych długotrwałe (ogółem)	634	1,48	1568	40,43	1,04
liczba osób bezrobotnych bez kwalifikacji zawodowych (ogółem)	576	1,35	1380	41,74	0,92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP w Zabrzu oraz UM w Zabrzu

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Na terenie obszaru działają 882 podmioty gospodarcze, co stanowi 34,92% wszystkich podmiotów w mieście. Biorąc pod uwagę charakter działających tam podmiotów oraz wysoki poziom i utrzymujący się poziom bezrobocia wśród osób o niskich kwalifikacjach wyzwaniem jest rozwój miejsc pracy w obszar rewitalizacji, w tym w części niezamieszkałej stwarzającej takie możliwości.

Na terenie obszaru zlokalizowane są liczne obiekty zabytkowe o wysokiej wartości. Zasoby te wymagają dalszych działań pozwalających na wykorzystanie ich potencjału do celów społecznych i gospodarczych.

Obszar rewitalizacji jest obszarem koncentracji zasobów mieszkaniowych, w tym będących zasobem komunalnym. Z ogólnej liczby budynków w Zabrzu, będących w zarządzie Jednostki Gospodarowania Nieruchomościami, w obszarze zlokalizowane są 284 budynki z których znaczna część to budynki o złym stanie technicznym. Jednocześnie na terenie obszaru zlokalizowanych jest wiele wartościowych obiektów zabytkowych zarówno mieszkaniowych, jak i użytkowych, które wymagają ciągłych działań modernizacyjnych umożliwiających wykorzystanie ich potencjału i nadanie funkcji społecznych lub gospodarczych.

Obszar ten cechuje się również wycinkową dostępnością terenów i obiektów, w tym terenów zieleni, umożliwiających rekreację i integrację mieszkańców. Tereny zieleni zajmują 3,94% powierzchni obszaru rewitalizacji, przy średniej dla całego miasta wynoszącej 20,55%.

Tereny zielone w obszarze rewitalizacji

	powierzchnia w obszarze rewitalizacji (m ²)	Udział terenów zielonych w powierzchni terenu rewitalizacji (%)	Powierzchnia w całym mieście (m ²)	Udział terenów zielonych w powierzchni miasta ogółem (%)
Tereny zieleni	209303	3,94	16526049	20,55

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UM w Zabrzu

Jednocześnie obszar ze względu na zlokalizowane w nim funkcje administracyjne, usługi zdrowotne, edukacyjne naukowe jest obciążony ruchem samochodowym, który powoduje występowanie niebezpiecznych zdarzeń w ruchu, częstą konieczność wykonywania robót drogowych, jak również jest źródłem niskiej emisji obniżającej jakość powietrza. Należy podkreślić, że obszar rewitalizacji, jak i pozostałe części miasta borykają się z wyzwaniami dot. niskiej emisji i niedoskonałą jakością powietrza. Na terenie Zabrze, podejmowane są od wielu lat działania ekologiczne mimo to, wyzwaniem jest udział miasta w konurbacji górnośląskiej i przekroczenie stężeń pyłu PM10, pyłu PM2,5, benzo(a)pirenu. W okresie zimowym odpowiedzialna jest za to intensywna emisja powstająca podczas spalania paliw na cele ogrzewania budynków, a w okresie letnim bliskość tras komunikacyjnych z natężonym ruchem samochodowym. Na jakość środowiska i jakość życia ma wpływ również rosnący

poziom hałasu, którego źródłem jest transport. Zarysowany obszar rewitalizacji ze względu na swoje centralne położenie w mieście oraz gęstość sieci drogowej jest szczególnie narażony na przekroczenia norm hałasu. Priorytetem dlatego dla obszaru jest spójna i bezpieczna sieć dróg rowerowych.

Obszar rewitalizacji cechuje się niesatysfakcjonującym poziomem bezpieczeństwa publicznego, co wynika z zdiagnozowanego wysokiego udziału w skali miasta w zdarzeniach związanych z sytuacjami: niebezpiecznymi, w tym rozbojami, kradzieżami czy aktami wandalizmu. W przestrzeni miasta z tego powodu m.in. zamontowano monitoring.

Na wskazanym obszarze zamieszkuje znaczna liczba osób z niepełnosprawnościami, a także ograniczeniami, których źródłem jest wykluczenie społeczne lub ekonomiczne. Jest to także obszar zjawisk demograficznych związanych ze starzeniem się społeczeństwa. Rewitalizacja obszaru wymaga zapewnienia jeszcze lepszych warunków do wielowymiarowej integracji mieszkańców.

Wymienione cechy wskazują, że jest to obszar, który wymaga dalszych działań na rzecz poprawy jakości życia mieszkańców, również dostępności dla mieszkańców, w tym dla osób ze szczególnymi potrzebami.

Wśród wyzwań odnoszących się do omawianej problematyki warto zwrócić uwagę na następujące:

- poprawa wewnętrznego skomunikowania obszaru w wyniku rozwoju transportu publicznego – wspierająca mobilność osób ze szczególnymi potrzebami, ograniczająca uciążliwość ruchu drogowego,
- poprawa zewnętrznych połączeń transportowych – umożliwiająca zamieszkującym obszar osobom ze szczególnymi potrzebami swobodne korzystanie z udogodnień w otoczeniu, zaś osobom z innych części miasta oraz miast ościennych zapewniająca dostępność do interesujących terenów i obiektów o znaczeniu historycznym lub symbolicznym zlokalizowanych w obszarze rewitalizacji,
- wdrażanie rozwiązań z zakresu transportu zrównoważonego ograniczającego skutki ruchu samochodowego, a równocześnie pozytywnie wpływającego na zdrowie publiczne i dostępność przestrzeni publicznych dla różnych użytkowników (w tym z ograniczeniami ruchowymi, czy finansowymi),
- lepsze dostosowanie obiektów publicznych i mieszkalnych, zwłaszcza zabudowy historycznej projektowanej bez uwzględniania specyfiki funkcjonowania osób ze szczególnymi potrzebami,
- podnoszenie dostępności – w obszarze lub jego otoczeniu – infrastruktury i usług społecznych wspierających osoby zależne, w tym w kontekście podnoszenia mobilności zawodowej mieszkańców,

- tworzenie warunków dla integracji różnych grup mieszkańców, w tym ze szczególnymi potrzebami, co z kolei wspierać będzie poprawę bezpieczeństwa w obszarze, aktywizację mieszkańców, a w konsekwencji jeszcze bardziej skuteczną realizację działań rewitalizacyjnych.

Objęty obszarem rewitalizacji teren niezamieszkały po KWK Makoszowy cechuje się wysokim poziomem degradacji środowiskowej. Obszar ten w dużym stopniu jest zdegradowany przestrzennie i funkcjonalnie. Równocześnie jest to obszar, który ze względu na swoją powierzchnię i usytuowanie może pełnić ważne funkcje wspierające rozwój lokalny i rozwiązywanie części zidentyfikowanych problemów społecznych. Rewitalizacja obszaru przyczynić się może do przyciągnięcia inwestorów, rozwoju lokalnego biznesu, podniesienia konkurencyjności struktury gospodarczej miasta oraz uatrakcyjnienia dostępnych w Zabrzu miejsc pracy. Realizacja projektów rewitalizacyjnych również na wskazanym obszarze w bezpośredni sposób stworzy szanse dla zatrudnienia mieszkańców oraz rozwój firm lokalnych.

Na podstawie wieloaspektowych analiz w tym analizy ilościowej oraz w oparciu o szeroką partycypację społeczną wskazać można główne problemy i potencjały obszaru rewitalizacji.

Kluczowe problemy i potencjały obszaru rewitalizacji

Główne problemy	Główne potencjały
Sfera społeczna <ul style="list-style-type: none"> • Niekorzystne procesy demograficzne w tym odpływ ludności, w tym emigracja młodych oraz starzenie się społeczności obszaru • Ubóstwo, niska stopa życiowa wielu mieszkańców • Zagrożenie bezpieczeństwa mieszkańców • Brak integracji mieszkańców i ich aktywności społeczne • Wymagający poprawy poziom nauczania w placówkach edukacyjnych • Występowanie znaczenie poziomu bezrobocia długotrwałego • Zjawisko dziedziczenia postaw niskiej aktywności zawodowej i społecznej • Słaba współpraca między mieszkańcami a instytucjami publicznymi • Słaba integracja lokalnej społeczności	<ul style="list-style-type: none"> • Duże poczucie tożsamości i związania z miejscem zamieszkania • Działalność licznych organizacji pozarządowych oraz społeczników • Wysoka aktywność miasta w zakresie wspierania rozwoju sektora edukacyjnego oraz jego dostosowywania do potrzeb gospodarki – aktywowanie działań w zakresie modernizacji placówek oraz szeroka oferta kierunków kształcenia na poziomie ponadpodstawowym
Sfera gospodarcza <ul style="list-style-type: none"> • Niski stopień przedsiębiorczości – brak małych, lokalnych obiektów	<ul style="list-style-type: none"> • Możliwość adaptacji terenu przemysłowego na potrzeby

usługowych, ożywiających obszar	rozwoju nowoczesnej gospodarki i przedsiębiorczości
Sfera środowiskowa	
<ul style="list-style-type: none"> Niska dostępność do zieleni Niska jakość powietrza Występowanie terenów przemysłowych wymagających przeprowadzenia działań rekultywacyjnych 	<ul style="list-style-type: none"> Zmiana postaw ekologicznych mieszkańców
Sfera infrastrukturalno-funkcjonalna	
<ul style="list-style-type: none"> Znaczny stopień degradacji budynków Duży ruch samochodowy Niewielka aktywność i brak kompleksowej oferty spędzania wolnego czasu, brak kompleksowej oferty usług spędzania wolnego czasu i oferty okołoturystycznej Niski poziom bezpieczeństwa drogowego (duże natężenie ruchu) Brak ścieżek rowerowych Brak miejsc i infrastruktury rekreacyjnej Niewystarczający poziom dostosowanie obiektów do potrzeb osobom ze szczególnymi potrzebami 	<ul style="list-style-type: none"> Centralne położenie w układzie funkcjonalnym miasta Zachowany pierwotny, zabytkowy układ urbanistyczny, Nagromadzenie obiektów zabytkowych, o wyjątkowych walorach kulturalnych i edukacyjnych, związanych z dziedzictwem przemysłowym miasta oraz jego wielokulturową przeszłością, Możliwość adaptacji terenu przemysłowego na potrzeby rozwoju usług wolnego czasu i rekreacji Rosnące zainteresowanie różnorodnych środowisk zasobami obszaru: artystów, historyków, urbanistów, architektów z kraju i zagranicy
Sfera techniczna	
<ul style="list-style-type: none"> Niedostosowanie układu transportowego do aktualnych uwarunkowań rozwojowych i potrzeb miasta, Występowanie terenów przemysłowych i zdegradowanych w wyniku oddziaływania przemysłu, w tym górnictwa (szkody górnicze, Duża liczba mieszkań socjalnych – wymagająca podniesienia standardu Degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz niefunkcjonowaniu rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych Niedostateczna liczba miejsc parkingowych 	<ul style="list-style-type: none"> Koncentracja obiektów zabytkowych, stanowiących dziedzictwo kulturowe miasta Gęsta sieć drogowa Wysoka dostępność do infrastruktury komunalnej Znaczny zasób mieszkaniowy

Opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi UE, kraju i regionu.

Polityka Unii Europejskiej na lata 2021-2027

Działania w zakresie rewitalizacji stanowią jeden z istotnych obszarów polityki UE w nowym okresie programowania. Temat rewitalizacji i działań o tym charakterze zostały ujęte w celach na okres 2021-2027. W szczególności w celu CP5, Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (CP 5), który powinien zostać osiągnięty poprzez:

- wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki bezpieczeństwa na obszarach miejskich;
- wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie.

Biorąc pod uwagę specyfikę województwa śląskiego, należy podkreślić, że jednym z istotnych narzędzi obok środków w EFRR i EFS będzie Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji, który stanowi instrument Unii Europejskiej służący wspieraniu regionów w procesie transformacji w kierunku neutralności klimatycznej do 2050 r. Komisja europejska stwierdziła, że mechanizm ten powinien koncentrować się na regionach i sektorach, w których transformacja wywiera największe skutki ze względu na ich uzależnienie od paliw kopalnych, w tym węgla, torfu i łupków bitumicznych, a także na procesach przemysłowych charakteryzujących się wysoką emisją gazów cieplarnianych.

Również w polityce krajowej działania rewitalizacyjne stanowią istotny element polityki regionalnej państwa. W podstawowym dokumencie krajowym wyznaczającym cele rozwoju kraju, tj. Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – SOR zagadnienie rewitalizacji zostało ujęte szczególnie wyraźnie w Celu szczegółowym II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony w ramach obszaru rozwój zrównoważony terytorialnie. W ramach tego celu podkreślono, że województwo śląskie („Śląsk”) to obszar przemysłowy o trudnościach adaptacyjnych”. Ponadto zagadnienia rewitalizacji ujęto w ramach obszaru: Rozwój zrównoważony terytorialnie, w obrębie którego wyznaczono cel pn. Zrównoważony

rozwój kraju wykorzystujący indywidualne potencjały poszczególnych terytoriów i kierunek działania Wsparcie dla podwyższania atrakcyjności inwestycyjnej Śląska oraz promocji zmian strukturalnych. W kierunku tym przyjęto wśród działań m.in. rekultywację terenów pokopalnianych i przemysłowych oraz ich ponowne wykorzystanie na cele gospodarcze i społeczne oraz kontynuowanie zintegrowanych działań rewitalizacyjnych miast śląskich, w tym modelowej rewitalizacji i projektu pilotażowego Bytomia.

Ponadto w kierunku pn. Poprawa warunków rozwojowych polskich miast określono działania obejmujące:

- wspieranie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych na podstawie programów rewitalizacji ukierunkowanych na przekształcenie obszarów zdegradowanych (w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym).
- promowanie podejścia partycypacyjnego w podejmowaniu decyzji oraz w zakresie zarządzania miastami i realizacji działań rewitalizacyjnych, w tym nacisk na realizację niskoemisyjnych strategii miejskich oraz strategii zrównoważonej mobilności miejskiej na funkcjonalnych obszarach zurbanizowanych.

W dokumencie tym zaprojektowano również kierunek działań pn. Aktywizacja obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją obejmujący: doskonalenie realizacji zintegrowanych działań rewitalizacyjnych (realizowanych na podstawie programów rewitalizacji) ukierunkowanych na wsparcie obszarów zdegradowanych, w tym po byłych państwowych gospodarstwach rolnych w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym.

[Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Zielone Śląskie](#)

W dokumencie regionalnym pn. STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO „ŚLĄSKIE 2030” ZIELONE ŚLĄSKIE wskazuje się, że wieloletnia dominacja branży górniczej spowodowała znaczącą degradację przestrzeni, wymagającą kompleksowej rewitalizacji i rekultywacji, a likwidacja zakładów w sektorze wymaga wsparcia rozwoju sektora gospodarki podregionu.

Do kluczowych wyzwań regionu, w tym w szczególności obszaru subregionu centralnego, zaliczono m.in.: Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych, w tym terenów i obiektów przemysłowych.

Jednocześnie wskazuje się na potrzebę przeciwdziałania skutkom degradacji terenów, w tym poprzez działania rekultywacyjne i rewitalizacyjne jednocześnie wskazano na potrzebę wykorzystania

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

powstających w gminach programów rewitalizacji terenów przemysłowych do stworzenia partnerskich projektów rewitalizacyjnych, zgodnie z efektem synergii działań,

W dokumencie tym miasto Zabrze jest ujęte jest w ramach tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji - OSI.

W ujęciu funkcjonalnym regionu Zabrze stanowi istotny element kluczowego obszaru, jakim jest Metropolia Górnośląska oraz Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii GZM.

Obszar ten zgodnie z zapisami strategii „Metropolia Górnośląska, w tym sieć jej miast wchodzących w skład GZM, jest kluczowym obszarem funkcjonalnym regionu o znaczeniu krajowym oraz europejskim. Na jej obszarze realizowane są funkcje metropolitalne, w tym w szczególności gospodarcze, naukowe, kulturalne i zdrowotne. Wyzwaniem dla Metropolii jest dalsze wzmacnianie procesów i powiązań metropolitalnych, w tym rozwój ośrodków naukowych i akademickich, centrów technologii i innowacji, przemysłów kreatywnych i wielkich wydarzeń”.

Miasto Zabrze ujęto również w tzw. OSI w ujęciu tematycznym, w tym w ramach:

- OSI – obszary cenne przyrodniczo jako miasto o niskich walorach przyrodniczych. W ramach tego typu OSI w strategii regionalnej wskazuje się, że wyzwaniem dla tego obszaru OSI jest ochrona różnorodności biologicznej i georóżnorodności, poprawa stosunków wodnych i ochrona siedlisk wodno-błotnych na obszarach chronionych oraz zwiększenie drożności korytarzy ekologicznych. Istotne będzie również programowanie i prowadzenie na tych terenach zrównoważonej polityki rozwoju, godzącej interesy ochrony przyrody z rozwojem gospodarczym tych obszarów, ukierunkowanym na wykorzystanie lokalnych potencjałów.
- OSI – ośrodki wzrostu, w których Zabrze stanowi tzw. „pozostałe ośrodki wzrostu”. Środki wzrostu to obszary, które powinny stanowić o sile regionu w przyszłości i jego pozycji konkurencyjnej. W związku z powyższym najważniejszym wyzwaniem dla tego obszaru będzie podniesienie poziomu innowacyjności w sektorze przedsiębiorstw, wzmocnienie potencjału i skali oddziaływania oraz pozycji na arenie międzynarodowej ośrodków akademickich oraz sektora B+R, a także utrzymanie pozycji ośrodka wzrostu. Istotny będzie również rozwój funkcji metropolitalnych, poprawa jakości środowiska i przestrzeni, tworzenie atrakcyjnych miejsc pracy poprzez rozwój potencjału gospodarczego i zwiększenie poziomu inwestycji, pozwalających na zatrzymanie procesu „drenażu mózgow” przez inne atrakcyjne ośrodki metropolitalne.
- OSI – gminy tracące funkcje społeczno-gospodarcze. W ramach tego OSI miasto Zabrze zaklasyfikowano do grupy gmin o znacznej utracie funkcji. Strategia wskazuje, że „wyzwaniem

dla regionu jest zapewnienie zrównoważonej sieci ośrodków miejskich, która będzie stanowiła szkielet stabilnego układu przestrzennego regionu. Szczególnie dedykowanymi działaniami dla gmin tracących funkcje są te, które przyczynią się do wzmocnienia ich potencjału gospodarczego, wzrostu inwestycji sektora przedsiębiorstw, rozwoju szeroko pojętych usług, poprawy dostępu do oferty kulturalnej i rekreacyjnej, a także związane są z rozwojem społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacją mieszkańców, wsparciem procesów rewitalizacyjnych. Wyzwaniem jest również poprawa jakości przestrzeni oraz środowiska”.

- OSI – gminy z problemami środowiskowymi w zakresie jakości powietrza. Największym wyzwaniem stojącym przed województwem na najbliższe lata jest ograniczenie niskiej emisji, gdyż to ona w największym stopniu odpowiada za przekroczenia norm jakości powietrza. Pożądane jest wsparcie rozbudowy sieci ciepłowniczej oraz włączenie w nią możliwie największej liczby budynków mieszkalnych, jak również generowania i wdrażania innowacji ograniczających negatywny wpływ na środowisko. Gminy ze swojej strony muszą podjąć wyzwanie egzekwowania przepisów tzw. „uchwały antysmogowej”. Poprawa jakości powietrza jest kluczowym problemem województwa. Zanieczyszczenie powietrza powoduje pogorszenie stanu zdrowia mieszkańców, wyzwaniem więc będzie również zapewnienie odpowiedniej profilaktyki i opieki medycznej w tym zakresie.
- OSI – gminy w transformacji górniczej, gdzie Zabrze zaklasyfikowano do grupy gmin z problemami przestrzennymi. Wyzwaniem dla tych obszarów jest znaczny udział terenów przemysłowych i poprzemysłowych oraz terenów, na których wystąpiły lub wystąpią skutki eksploatacji górniczej. Istotnym problemem jest zagospodarowanie terenów po zakończonej eksploatacji górniczej, a także przekwalifikowanie pracowników odchodzących z sektora górniczego. W planowaniu rozwoju gospodarczego należy uwzględnić również konieczność zapewnienia możliwości funkcjonowania dla firm z branży okołogórniczej lub ich przebranżowienia, w tym przekwalifikowania kadr. Istotną kwestią będzie również wsparcie dla rozwoju nowych oraz istniejących firm, które będą tworzyć nową bazę ekonomiczną gmin w transformacji górniczej. Oprócz tworzenia alternatywnych miejsc pracy należy również ukierunkować wsparcie na poprawę jakości środowiska, rozwój usług publicznych, poprawę jakości przestrzeni publicznych, zwiększenie aktywności społecznej i zawodowej mieszkańców oraz rozwój oferty czasu wolnego.

W strategii województwa wskazuje się 4 cele strategiczne:

- województwo śląskie regionem odpowiedzialnej transformacji gospodarczej,
- województwo śląskie regionem przyjaznym dla mieszkańca,
- województwo śląskie regionem wysokiej jakości środowiska i przestrzeni,

- województwo śląskie regionem sprawnie zarządzanym.

W ramach tych celów wskazuje się szereg kierunków działań o charakterze rewitalizacyjnym w szczególności w ramach celu C.3. Atrakcyjne warunki zamieszkania, kompleksowa rewitalizacja, zapobieganie i dostosowanie do zmian klimatu:

- Rekultywacja i rewitalizacja obszarów zdegradowanych oraz zagospodarowanie terenów i obiektów przemysłowych m.in. na cele środowiskowe, gospodarcze, kulturalne, rekreacyjne. Poprawa jakości i atrakcyjności przestrzeni publicznych, szczególnie centrów miast oraz osiedli mieszkaniowych i starych dzielnic.
- Adaptacja terenów miejskich i wiejskich do zmian klimatu, w tym wsparcie opracowania i wdrażania miejskich planów adaptacji, rozwój błękitno-zielonej infrastruktury oraz zintegrowanych miejskich ekosystemów. Wspieranie rozwiązań ograniczających niską emisję, w tym poprawa standardu energetycznego zabudowy mieszkaniowej i budynków użyteczności publicznej.
- Rozwój zrównoważonego budownictwa mieszkaniowego, w tym tworzenie i wdrażanie instrumentów wspierających rodziny w zaspokajaniu potrzeb mieszkaniowych, z uwzględnieniem racjonalizacji świadczenia usług publicznych.
- Wsparcie wdrażania koncepcji „smart cities”.
- Wsparcie rozwoju zintegrowanego, zrównoważonego i niskoemisyjnego transportu w miastach i ich obszarach funkcjonalnych oraz obszarach wiejskich, w szczególności transportu zbiorowego.
- Poprawa dostępności transportu zbiorowego na obszarach peryferyjnych i transgranicznych.

Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji

Trzy spośród czterech subregionów województwa śląskiego, a w szczególności subregion centralny, którego istotnym elementem jest miasto Zabrze, jest obszarem prowadzenia działań sprawiedliwej transformacji.

W celu koordynacji i wzmocnienia działań w tym zakresie, które należy uznać za działania ściśle komplementarne wobec działań rewitalizacyjnych, jest wdrażanie przez władze regionu **Terytorialny Plan Sprawiedliwej Transformacji (TPST)**, który w latach 2021-2027 ma być podstawą do wydatkowania środków Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji oraz korzystania z innych, unijnych źródeł finansowania transformacji regionów górniczych UE. W planie zdefiniowano cele w 3 obszarach: gospodarka, środowisko oraz społeczeństwo. Założono, iż celem głównym TPST jest: Sprawiedliwa i efektywna transformacja podregionów górniczych w kierunku zielonej, cyfrowej gospodarki, zapewniająca wysoką jakość życia mieszkańców w czystym środowisku.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Zgodnie z zapisami Planu⁴ cel ten zostanie osiągnięty poprzez realizację wskazanych poniżej szczegółowych celów operacyjnych, odpowiadających na kluczowe wyzwania rozwojowe podregionów pogrupowanych w trzy obszary tematyczne: gospodarka, środowisko i społeczeństwo.

Cele operacyjne TPST województwa śląskiego w zakresie transformacji

Wyzwanie	Cele operacyjne	Rezultat
Budowa pozycji wiodącego ośrodka w obszarze innowacyjnego i wysokotechnologicznego	Innowacyjna gospodarka podregionów górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie potencjału badawczo-rozwojowego i wdrożeniowego sektora B+R.
Przekierowanie gospodarki podregionów górniczych na ścieżkę zielonego, inteligentnego i cyfrowego wzrostu.	Zdywersyfikowana oraz zasobo- i energooszczędna gospodarka podregionów górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Dywersyfikacja gospodarcza podregionów górniczych. • Ograniczenie zużycia energii, surowców pierwotnych oraz zwiększenie udziału czystych technologii w procesach produkcyjnych w celu znaczącej redukcji masy odpadów lub zapobiegania ich powstawaniu.
Wzmocnienie potencjału lokalnej przedsiębiorczości na rzecz tworzenia alternatywnych miejsc pracy w podregionach górniczych.	Silna przedsiębiorczość podregionów górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie zatrudnienia poprzez tworzenie nowych miejsc pracy w sektorach alternatywnych dla górnictwa i energetyki konwencjonalnej. • Podniesienie konkurencyjności MŚP w sektorach alternatywnych dla górnictwa i energetyki konwencjonalnej. • Wzrost liczby nowych firm w sektorach alternatywnych dla górnictwa i energetyki konwencjonalnej. • Większy dostęp do wsparcia doradczego i finansowego na podejmowanie działalności gospodarczej. • Wzrost umiędzynarodowienia działalności firm.
Zdynamizowanie energetyki prosumenckiej w oparciu o	Zbilansowana energetyka rozproszona podregionów	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie produkcji i magazynowania energii

⁴ Uchwała Zarządu Województwa nr 2326/383/VI/2022 z dnia 21.12.2022 r.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

potencjały i zasoby podregionów górniczych.	górniczych	ze źródeł odnawialnych rozproszonych.
Przywrócenie terenów przemysłowych (w szczególności pogórniczych) do obiegu gospodarczego, społecznego i środowiskowego w podregionach górniczych	Efektywne wykorzystanie terenów przemysłowych podregionów górniczych na cele gospodarcze, środowiskowe i społeczne	<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie terenów przemysłowych na cele rozwojowe regionu. • Zniwelowanie skutków działalności przemysłowej, w tym górniczej na środowisko, poprawa wskaźników różnorodności biologicznej na terenach wykorzystanych w celach środowiskowych. • Poprawa stosunków wodnych na obszarze oddziaływania kopalń. • Systemowe zarządzanie terenami przemysłowymi.
Rozwój i dostosowanie kształcenia w celu budowania przyszłości podregionach górniczych w odpowiedzi na wyzwania gospodarki	Atrakcyjne i efektywne kształcenie oraz podnoszenie kwalifikacji w podregionach górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kształcenia zawodowego we współpracy z przedsiębiorcami, uczelniami w szczególności zgodnie z regionalnymi inteligentnymi oraz technologicznymi specjalizacjami. • Celowany rozwój kształcenia wyższego zorientowanego na potrzeby zielonej gospodarki. • Stworzenie warunków do rozwoju zawodowego.
Utrzymanie aktywności zawodowej osób zatrudnionych w górnictwie i przedsiębiorstwach powiązanych z górnictwem w podregionach górniczych	Atrakcyjny i efektywny system wsparcia rynku pracy podregionów górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój kompetencji zapewniających odpowiednie możliwości zawodowe pracownikom dotkniętym skutkami transformacji (w odpowiedzi na lokalne podejście do rozwoju gospodarczego), w szczególności do potrzeb zielonej i cyfrowej gospodarki. • Wzrost aktywności zawodowej mieszkańców podregionów.
Poprawa jakości życia mieszkańców podregionów górniczych	Kompleksowy system wsparcia społecznego aktywizujący mieszkańców podregionów górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie poziomu aktywności społeczności uczestniczących w procesie sprawiedliwej transformacji.

Wzmocnienie potencjału społecznego i zarządczego dla przeprowadzenia sprawiedliwej transformacji w podregionach górniczych	Efektywny społecznie odpowiedzialny system zarządzania transformacją w podregionach górniczych	<ul style="list-style-type: none"> • Wzmocnienie potencjału instytucjonalnego, w tym kadr realizujących proces transformacji. • Zbudowanie kompleksowego systemu monitoringu procesów transformacyjnych. • Współpraca jst oraz partnerów społecznych i gospodarczych uczestniczących w procesie transformacji w oparciu o dialog i otwartą komunikację.
--	--	--

Źródło: Opracowane na podstawie: Terytorialnego Planu SPRAWIEDLIWEJ TRANSFORMACJI

WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO 2030, www.slaskie.pl

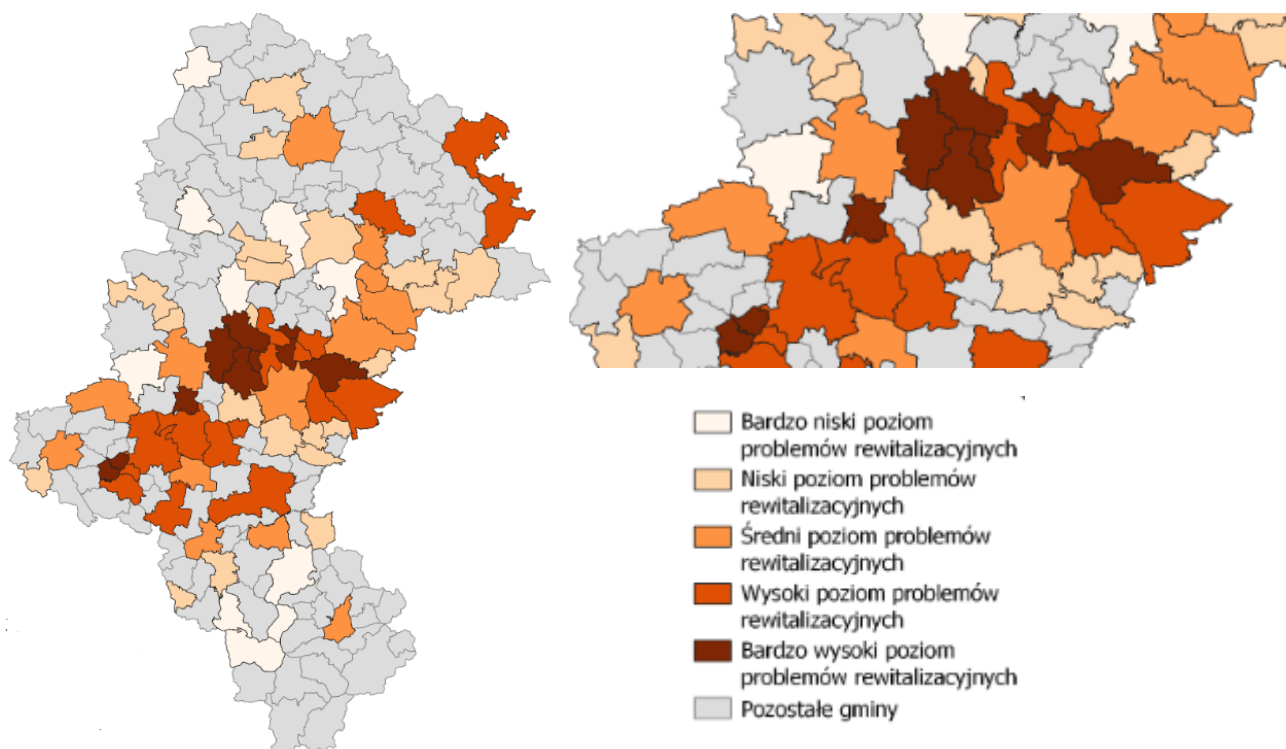
[Regionalna Polityka Rewitalizacji Województwa Śląskiego](#)

Z punktu widzenia specyfiki i stopnia wyzwań rewitalizacyjnych w miastach województwa śląskiego istotne uwarunkowania tego procesu definiuje projekt „Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego”⁵. Dokument ten klasyfikuje miasto Zabrze w grupie gmin o bardzo wysokim poziomie problemów rewitalizacyjnych.

[Delimitacja obszaru interwencji w aspekcie rewitalizacji](#)

---

⁵ Uchwała Zarządu Województwa Śląskiego Nr 2327/383/VI/2022 z dnia 21.12.2022 r, www.slaskie.pl

Źródło: Projekt Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego, slaskie.pl

Celem generalnym regionalnej polityki rewitalizacji jest wsparcie procesów inkluzji społecznej, aktywizacji mieszkańców regionu oraz podniesienie warunków ich życia przy wykorzystaniu narzędzi rozwoju przedsiębiorczości, poprawy jakości środowiska oraz dostosowania przestrzeni życia do potrzeb mieszkańców.

Do celów operacyjnych zaliczono:

- Wzrost kompetencji społecznych i aktywności mieszkańców oraz ich udziału w życiu społeczności lokalnych i regionu na terenach i obszarach zdegradowanych.
- Wzrost funkcjonalności i jakości przestrzeni publicznych oraz mieszkalnictwa na terenach i obszarach zdegradowanych.
- Poprawa konkurencyjności gospodarki regionalnej i lokalnej na obszarach oraz terenach zdegradowanych.
- Zagospodarowanie terenów i obszarów zdegradowanych.
- Poprawa jakości środowiska na terenach i obszarach zdegradowanych.

Dokument polityki formułuje również kluczowe zasady, którymi należy się kierować przy realizacji projektów w ramach Regionalnej Polityki Rewitalizacji Województwa Śląskiego. Do zasad tych zaliczono:

- zachowanie zabytkowych układów śródmiejskich z możliwie dużą implementacją funkcji usługowych,

- transformacja dzielnic mieszkaniowych w kierunku rehabilitacji części zabudowy, ograniczenia niskiej emisji, częściowych wyburzeń oraz nowych inwestycji,
- likwidacja barier przestrzennych i funkcjonalnych,
- rozwiązywanie konfliktów społecznych oraz przeciwdziałanie konfliktom i ekskluzji społecznej,
- zwiększanie udziału terenów zielonych i ich integracja funkcjonalna z otoczeniem, ochrona lasów, zachowanie walorów przyrodniczych,
- zwiększanie retencyjności na obszarach miejskich i przemysłowych poprzez redukcję powierzchni nieprzepuszczalnych, zwiększanie udziału terenów biologicznie czynnych oraz rozwój zielono-błękitnej infrastruktury,
- kierowanie uwagi na przestrzenie śródmiejskie jako potencjalne miejsca zatrudnienia głównie w sektorze usług,
- zachowanie w krajobrazie wybranych, charakterystycznych elementów dziedzictwa przemysłowego.

Opis powiązań gminnego programu rewitalizacji z dokumentami strategicznymi gminy

Strategia Rozwoju Miasta Zabrze 2030

W dniu 27 sierpnia 2018 r. została przyjęta „Strategia Rozwoju miasta Zabrze 2030”. Ten strategiczny dla gminy dokument określa kierunki rozwoju miasta w oparciu o uwarunkowania społeczno-kulturowe, gospodarczo-technologiczne oraz uwarunkowania infrastrukturalno-środowiskowe. W wyniku wielu przemian, w tym znaczących inwestycji i przedsięwzięć zrealizowanych w Zabrzu w ostatnich latach zostały wypełnione założenia poprzedniej Strategii Miasta przewidzianej na lata 2008-2020.

Wizja rozwoju Zabrze do 2030 roku brzmi: Zabrze to miasto kreujące swój rozwój oparty na dążeniu do: popularyzowania i utrwalania aktywnych postaw społecznych i świadomego uczestnictwa we współczesnych procesach kulturowych, stworzenia konkurencyjnych specjalizacji różnych branż, w tym innowacyjnej gospodarki, tworzenia przyjaznych przestrzeni miejskich oraz osiągnięcia znaczącej pozycji w metropolii.

W Strategii Zabrze 2030 przyjęto, iż priorytety wyznaczają główne obszary rozwoju miasta, w których dokonywana jest interwencja za pomocą zbioru mierzalnych celów strategicznych oraz wynikających z nich kierunków, działań i przedsięwzięć.

W strategii dla ww. priorytetów wyznaczono cele strategiczne oraz wyznaczono cele o charakterze horyzontalnym.

Priorytetami rozwoju miasta w perspektywie roku 2030 są:

- P1. Aktywne społeczeństwo miejskie – wyraża wolę wspierania działań ukierunkowanych na zachęcanie do pożądanых zachowań mieszkańców Zabrze. Konsekwentne popularyzowanie postaw świadomego uczestnictwa w życiu miasta, w tym angażowania się w inicjatywy społeczne, tworzenia wspólnot sąsiedzkich czy zainteresowania jednostek poprawą warunków życia większej grupy społecznej, będzie przedmiotem starań wielu instytucji miejskich i organizacji pozarządowych.

Dla priorytetów zdefiniowano następujące cele strategiczne:

C 1. Wzmacnianie bezpieczeństwa

C 2. Rozwijanie aktywności obywatelskiej

C 3. Podniesienie jakości kształcenia mieszkańców

C 4. Kreowanie różnorodnych form i aktywności kulturalnych mieszkańców

C 5. Aktywizowanie sportowo-rekreacyjne mieszkańców

C 6. Wzmacnianie działań w ramach aktywnej polityki społecznej

- P2. Rozwój i innowacyjność gospodarki – o określenie definiujące zamierzone cechy ekonomicznej orientacji rozwoju Zabrze, będącej przedmiotem starań władz miejskich, nie deprecjonując jednak zaangażowania przedsiębiorców.

Dla priorytetów zdefiniowano następujące cele strategiczne:

C 7. Wzmacnianie atrakcyjności inwestycyjnej miasta

C 8. Stymulowanie rozwoju lokalnej przedsiębiorczości

C 9. Budowanie specjalizacji różnych branż

C 10. Kreowanie marek innowacyjności miasta

- P3. Przyjazność przestrzeni miasta – wyraża ogólną preferencję wykorzystania kryteriów emocjonalnych do oceny skutków zmian terenowych. Zabrze chce, aby cechy miejsc w mieście wzbudzały pozytywne skojarzenia i przyczyniały się do wzbogacania zbioru jego zalet. Przestrzeń ma być dobrze postrzegana i służyć mieszkańcom do zaspokojenia wielu potrzeb, również związanych z przyjemnościami podziwiania krajobrazów miejskich, ciekawych dekoracji, urządzeń i obiektów oraz uporządkowanych form zagospodarowania.

Dla priorytetów zdefiniowano następujące cele strategiczne:

C 11. Zapewnienie ładu przestrzennego

C 12. Ochrona środowiska i dostosowanie miasta do wymogów zmian klimatycznych

C 13. Wzmacnianie dostępności komunikacyjnej miasta

C 14. Rozwijanie budownictwa mieszkaniowego

C 15. Podnoszenie standardu istniejących komunalnych zasobów mieszkaniowych

- P4. Znacząca pozycja metropolitalna – wyraża dążenie do umocnienia roli w Górnośląsko-Zagłębiowskiej Metropolii.

Dla priorytetów zdefiniowano następujące cele strategiczne:

C 16. Intensyfikowanie działań turystyki kulturowej

C 17. Wzmacnianie udziału w metropolitalnym rynku usług medycznych

C 18. Zwiększenie międzynarodowej rozpoznawalności miasta w dziedzinie kultury

C 19. Zwiększenie międzynarodowej rozpoznawalności miasta w dziedzinie sportu

C 20. Budowanie rangi ważnego ośrodka szkolnictwa wyższego i nauk

Do celów horyzontalnych, których zakres merytoryczny wiąże się z zakresem tematycznym wszystkich priorytetów rozwoju miasta zaliczono:

CH 1. Tworzenie warunków rozwoju rodziny

CH 2. Kształtowanie warunków dla rozwoju smart city

CH 3. Rewitalizacja miasta

CH 4. Skuteczne promowanie miasta

Programu Opieki nad Zabytkami Miasta Zabrze na lata 2023-2026

W Programie Opieki nad Zabytkami Miasta Zabrze na lata 2023-2026 wskazuje się, że dziedzictwo kulturowe Zabrze od wielu już lat kojarzone jest przede wszystkim z systematycznie rewitalizowanymi terenami dawnych kopalń, które po dziesięcioleciach intensywnej działalności przemysłowej, dziś przyciągają turystów jako flagowe punkty na Szlaku Zabytków Techniki, a także podkreśla wysoką wartość zabudowy wielkomiejskiej: wysokiej klasy dzieła modernizmu, budynki użyteczności publicznej, kamienice czynszowe i osiedla patronackie powstałe w czasach świetności kopalń i hut. Program ten w polityce miasta stanowi narzędzie w strategicznym planowaniu ochrony lokalnego dziedzictwa kulturowego – drogowskazem dla właścicieli i administratorów obiektów zabytkowych.

Program wskazuje na 3 priorytety, dla których określono szereg działań:

- Zarządzanie zasobem dziedzictwa kulturowego miasta:
- Ochrona krajobrazu kulturowego oraz rewaloryzacja substancji zabytkowej miasta:
- Promocja dziedzictwa kulturowego i pielęgnowanie tożsamości regionalnej:

Do osiągnięcia celu w programie wskazano szereg narzędzi, w tym: prawne, finansowe, kontrolne, koordynacji, społeczne.

Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zabrze⁶

W Studium wskazano następujące główne kierunki zmian w strukturze przestrzennej miasta oraz w przeznaczeniu terenów:

- rozwój mieszkalnictwa,
- utrzymanie i wzmocnienie funkcji centrum miasta Zabrze,
- wyznaczenie nowych obszarów inwestycyjnych zapewniających rozwój gospodarczy miasta Zabrze,
- wykorzystanie atrakcyjnych terenów korzystnych dla lokalizacji budownictwa mieszkaniowego,
- zachowanie warunków dla aktualnie prowadzonej eksploatacji złóż węgla kamiennego znajdujących się w obszarze miasta,
- rekultywacja i zagospodarowanie wyrobisk po zlikwidowanych zakładach przemysłowych,
- wzmocnienie rozwoju funkcji turystycznych,
- uzupełnienie i rozbudowa systemów infrastruktury technicznej i drogowej.

Rozwój przestrzenny miasta Zabrze ma następować na dwóch obszarach zdefiniowanych jako: obszar zurbanizowany i wskazany do urbanizacji oraz obszar chroniony przed urbanizacją, w tym obszar z zakazem zabudowy.

W obszarze zurbanizowanym i wskazanym do urbanizacji polityka przestrzenna będzie się koncentrowała na:

- tworzeniu wysokiej jakości przestrzeni urbanistycznej wyznaczonej w studium dla rozwoju:
  - funkcji mieszkaniowych i mieszkaniowo-usługowych, realizowanych w zwartych obszarach wokół terenów już zainwestowanych,
  - funkcji usługowych, wytwórczych i produkcyjnych, lokowanych na obrzeżach terenów zabudowy mieszkaniowej lub skoncentrowanych w otoczeniu głównych ciągów komunikacyjnych,
  - funkcji turystycznych, usług sportu i rekreacji;
- kształtowaniu i ochronie zasobów środowiska kulturowego;
- przyjęciu stref o szczególnych warunkach zagospodarowania określających zasady lokalizowania
- zabudowie lub użytkowaniu terenów w obszarach konfliktowych;

---

⁶ Uchwała Nr XII/126/11 Rady Miejskiej w Zabrzu z dnia 4 lipca 2011 r. w sprawie: uchwalenia Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zabrze

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

- zapewnieniu warunków dla rozwoju i realizacji infrastruktury technicznej i komunikacyjnej dla obsługi projektowanego zainwestowania.

Dla realizacji tych działań użyte zostaną zarówno instrumenty planistyczne, jak i inne mechanizmy dostępne w ramach kompetencji władz samorządowych.

W obszarze chronionym przed urbanizacją, w tym obszarze z zakazem zabudowy polityka przestrzenna będzie podporządkowana nadrzędnemu celowi: ochronie zasobów środowiska przyrodniczego miasta.

Dla tego obszaru ustala się:

- prowadzenie wszelkiej działalności z uwzględnieniem ochrony obszarów i obiektów objętych formami ochrony przyrody,
- objęcie ochroną obszarów o najwyższych wartościach przyrodniczych i krajobrazowych, poprzez wyznaczenie w studium granic tych obszarów, a następnie wprowadzenie do ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego skutecznych regulacji dotyczących ich ochrony.

[Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Miasta Zabrze na lata 2022-2032⁷](#)

Strategia rozwiązywania problemów społecznych wskazuje 7 obszarów interwencji, w ramach których zdefiniowano cele:

- Obszar interwencji – Rodzina i podstawy jej funkcjonowania:
  - Cel strategiczny 1 – Zapewnienie sprawnego funkcjonowania systemu wsparcia osób i rodzin mieszkających w Zabrzu.
  - Cel strategiczny 2 – Prowadzenie działań integrujących osoby z niepełnosprawnościami oraz niwelowanie barier ich samodzielnego funkcjonowania.
  - Cel strategiczny 3 – Prowadzenie polityki prorodzinnej i rozwijanie warunków do prawidłowego funkcjonowania rodzin.
  - Cel strategiczny 4 – Przeciwdziałanie narastaniu zjawisk związanych z uzależnieniami.
  - Cel strategiczny 5 – Doskonalenie współpracy pomiędzy instytucjami działającymi w zakresie wsparcia rodzin.
  - Cel strategiczny 6 – Wzmocnienie roli pomocy społecznej jako kreatora zmian społecznych i rozwoju lokalnego.
- Obszar interwencji – Rynek pracy i jego uwarunkowania (w tym edukacja):

---

⁷ Uchwała Nr LXII/870/23 Rady Miasta Zabrze z dnia 13.02.2023 r.

- Cel strategiczny 7 – Zwiększenie efektywności szkolnictwa zawodowego oraz kształcenia ustawicznego.
- Cel strategiczny 8 – Dostosowanie oferty edukacyjnej do lokalnego i globalnego rynku pracy.
- Cel strategiczny 9 – Tworzenie i wspieranie inkluzywnego rynku pracy.
- Cel strategiczny 10 – Wsparcie przedsiębiorczości i innowacyjności.
- Cel strategiczny 11 – Zwiększenie efektywności instrumentów rynku pracy.
- **Obszar interwencji – Ochrona zdrowia i zdrowe starzenie się (w tym sport, rekreacja, profilaktyka, prewencja, kultura):**
- Cel strategiczny 13 – Kształtowanie zachowań prozdrowotnych mieszkańców oraz prowadzenie działań ukierunkowanych na wzmacnianie, zachowanie i przywracanie zdrowia mieszkańcom Zabrze, w tym profilaktyka uzależnień.
- Cel strategiczny 14 – Rozwój i wzmocnienie potencjału do aktywnego życia, integracji i możliwości pełnienia ról społecznych w środowisku lokalnym oraz przestrzeni publicznej przez osoby z niepełnosprawnościami.
- Cel strategiczny 15 – Projektowanie, organizowanie i dostarczanie usług społecznych umożliwiających osobom starszym aktywne życie, integrację i możliwość pełnienia ról społecznych w środowisku lokalnym oraz przestrzeni publicznej.
- Cel strategiczny 16 – Projektowanie, organizowanie i dostarczanie usług społecznych umożliwiających rodzinom sprawującym opiekę nad osobami z niepełnosprawnościami i osobami starszymi aktywne życie, integrację i możliwość pełnienia ról społecznych w środowisku lokalnym oraz przestrzeni publicznej.
- Cel strategiczny 17 – Poprawa dostępu do usług medycznych, rehabilitacyjnych, opiekuńczych stacjonarnych i krótkookresowych oraz usług teleopieki i telemedycyny.
- Cel strategiczny 18 – Upowszechnienie wiedzy na temat zdrowia psychicznego, kształtowanie zachowań i stylu życia korzystnych dla zdrowia psychicznego oraz ułatwienie dostępu do opieki psychologicznej, psychiatrycznej.
- Cel strategiczny 19 – Rozwój oferty kulturalnej, sportowej, turystycznej i rozrywkowej oraz jej upowszechnianie wśród mieszkańców Zabrze.
- Cel strategiczny 21 – Bezpieczeństwo w komunikacji publicznej.
- **Obszar interwencji – Bezpieczeństwo:**
- Cel strategiczny 20 – Podniesienie poziomu bezpieczeństwa ruchu pieszego i drogowego.
- Cel strategiczny 21 – Bezpieczeństwo w komunikacji publicznej.
- Cel strategiczny 22 – Bezpieczeństwo w przestrzeni publicznej.
- Cel strategiczny 23 – Rozwijanie profilaktyki społecznej.
- Cel strategiczny 24 – Skuteczne rozwiązywanie problemów przemocy w różnych środowiskach.

- Obszar interwencji – Mieszkalnictwo:
  - Cel strategiczny 25 – Poprawa sytuacji mieszkaniowej mieszkańców Zabrze.
  - Cel strategiczny 26 – Rewitalizacja obszarów zdegradowanych.
  - Cel strategiczny 27 – Przeciwdziałanie ubóstwu energetycznemu.
  - Cel strategiczny 28 – Przeciwdziałanie bezdomności.
  - Cel strategiczny 29 – Zwiększenie zasobu mieszkaniowego (ilościowego i jakościowego) dla osób ze specjalnymi potrzebami.
- Obszar interwencji – Asymilacja obcokrajowców:
  - Cel strategiczny 30 – Wzmocnienie działań podmiotów publicznych i społecznych na rzecz tworzenia banków wiedzy o strukturze, statusie, potrzebach, problemach obcokrajowców mieszkających i/lub pracujących w Zabrzu.
  - Cel strategiczny 31 – Tworzenie instytucjonalnych rozwiązań możliwych do podejmowania przez miasto jako podmiot władzy, sprzyjających integracji językowej i kulturowej obcokrajowców z miejscową społecznością.
  - Cel strategiczny 32 – Podejmowanie działań mających na celu pomoc i adaptację obcokrajowców na rynku pracy, w środowisku zamieszkania, w aspiracjach edukacyjnych, utrzymania i poprawy zdrowia.
  - Cel strategiczny 33 – Wspieranie rodzin obcokrajowców w wypełnianiu przez nie funkcji opiekuńczych wobec swoich członków.
  - Cel strategiczny 34 – Wspieranie pracowników organizacji publicznych i społecznych w nabywaniu wiedzy, umiejętności i kompetencji do pracy z obcokrajowcami zamieszkującymi i/lub pracującymi w Zabrzu.
- Obszar interwencji – Orkiestracja i współdziałanie:
  - Cel strategiczny 35 – Wspieranie działań na rzecz tworzenia partnerstw międzyorganizacyjnych i międzysektorowych.
  - Cel strategiczny 36 – Zwiększenie partycypacji obywatelskiej w konsekwencji stosowania nowych mediów.
  - Cel strategiczny 37 – Wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.

Doświadczenia miasta w realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Miasta Zabrze na lata 2016-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Obszarów Miejskich Miasta Zabrze na lata 2016-2023 realizowany jest zgodnie z Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 oraz z Zasadami wsparcia rewitalizacji w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Śląskiego na lata 2014-2020. Główny cel Programu to: Zabrze miastem zapewniającym przestrzeń przyjazną do życia, inwestowania i zrównoważonego rozwoju w sferze społecznej, gospodarczej, środowiskowej i infrastrukturalnej, przy zachowaniu lokalnej tożsamości i kontekstu historyczno-kulturowego.

W dokumencie wyznaczono cele szczegółowe:

- rozwój gospodarczy i efektywny system edukacji,
- zrównoważony rozwój społeczny, poprawa bezpieczeństwa i zdrowia mieszkańców,
- rozwój przestrzenny, infrastrukturalny i środowiskowy,

Intensyfikacja działań na obszarach rewitalizacji zakładała zintegrowane działania z zakresu projektów:

- społecznych (w tym: rozwój usług zdrowotnych i kulturalnych, rozwój programów szkolnictwa np. zawodowego),
- gospodarczych (w tym: działania przeciw bezrobociu (zdolność do zatrudnienia, samozatrudnienie) wzmocnienie przedsiębiorczości),
- środowiskowe (w tym: oczyszczanie i nowe funkcje dla terenów przemysłowych),
- infrastrukturalne (w tym: termomodernizację, infrastruktura oświatowa tj. przedszkolne ogrody zielone, sale gimnastyczne, zagospodarowanie przestrzeni publicznych).

Od początku realizacji LPRÓM w zakresie zaplanowanych projektów rewitalizacyjnych, w tym podmiotów zewnętrznych, niektóre projekty zostały zawieszono z powodu braku możliwości dofinansowania, a w przypadku jednostek podległych Miastu Zabrze, realizacja kilku została już zakończona. Projekty uzupełniające, były spójne z realizowanymi kluczowymi projektami LPRÓM Miasta Zabrze na lata 2016-2023. W 2022 roku z 53 projektów wpisanych do LPRÓM, zrealizowanych było 17 projektów. Realizatorzy zadań na bieżąco reagowali na zmieniające się czynniki, determinowane zasadami pozyskiwania środków wewnętrznych.

Efekty wdrażania LPRÓM w Mieście są również wspierane poprzez realizację szeregu Strategii sektorowych, w tym m.in. Strategii Edukacji Miasta Zabrze na lata 2011-2021 (trwają prace nad przygotowaniem Strategii Edukacji Miasta Zabrze na lata 2023-2033). W ramach tylko tej strategii w latach 2009 – 2022 zmodernizowano 55 szkół i placówek oświatowych na łączną kwotę 105 092 678,26zł. W roku szkolnym 2021/2022 i 2022/2023 szkoły ponadpodstawowe kształciły w technikach w 23 zawodach, a w branżowych szkołach I stopnia w 20 zawodach, co wpływa w istotny sposób na atrakcyjność i potencjał miasta. W zakresie edukacji w <mieście wdrażany jest również Program wspierania edukacji uzdolnionych dzieci i młodzieży pobierających naukę na terenie Miasta Zabrze.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Tylko w 2022 roku przyznano 15 stypendiów dla szczególnie uzdolnionych uczniów. Na realizację zadania w budżecie miasta na 2022 r. zaplanowano środki finansowe w wysokości 60 025 zł. Wypłacono stypendia dla szczególnie uzdolnionych uczniów na kwotę 57 600 zł.

W Mieście wdrażano i wdraża się również inne strategie i programy sektorowe komplementarne do Programu rewitalizacji w tym:

- Powiatowy program zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego na lata 2020-2023.
- Strategia rozwiązywania problemów społecznych dla miasta Zabrze na lata 2023-2032
- Program „rodzina na 5+”.
- Program „zabrzański senior 65+”.
- Powiatowy program na rzecz osób niepełnosprawnych "Miasto Zabrze przyjazne osobom Niepełnosprawnym" na lata 2012 – 2020.
- Program kompleksowej terapii i rehabilitacji osób w wieku 0-25 z terenu Miasta Zabrze na lata 2022-2024.
- Gminny program profilaktyki, rozwiązywania problemów alkoholowych i przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2024.
- Lokalny program działań w zakresie ochrony zdrowia psychicznego dla mieszkańców miasta Zabrze na lata 2017-2027.
- Miejski program przeciwdziałania i wychodzenia z bezdomności.
- Miejski program wspierania rodziny i rozwoju pieczy zastępczej w Zabrzu w latach 2021-2023.
- Miejski program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie na lata 2021-2025.
- Lokalny program pomocy społecznej - program osłonowy w zakresie dożywiania na terenie miasta Zabrze na lata 2019-2023.
- Program osłonowy w zakresie wsparcia seniorów na terenie Miasta Zabrze na rok 2022, 2023.
- Plan potrzeb w zakresie wykonywania prac społecznie użytecznych w Zabrzu na rok 2022, 2023.
- Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Miasta Zabrze na lata 2021-2025.
- Plan wykorzystania zasobu nieruchomości Gminy Miejskiej Zabrze na lata 2021-2023.
- Strategia rozwoju ZBM-TBS sp. z o.o. na lata 2021 – 2030.
- Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych w latach 2021-2024.
- Plan rozwoju na lata 2022-2024.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

- Program ograniczenia niskiej emisji (XII etap _ zakończony 2022 r.)
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze Miasta Zabrze.
- Plan działań na rzecz zrównoważonej energii i klimatu (secap) dla Miasta Zabrze.
- Plan gospodarki niskoemisyjnej dla miasta Zabrze na lata 2015-2020 z uwzględnieniem horyzontu długoterminowego do 2030 r.
- Program ochrony środowiska dla miasta Zabrze do roku 2024 z perspektywą do roku 2028.
- Plan adaptacji miasta Zabrze do zmian klimatu do roku 2030.
- Aktualizacja programu ograniczania niskiej emisji na terenie Miasta Zabrze.
- Program ochrony środowiska przed hałasem dla Miasta Zabrze.
- Program opieki nad zabytkami miasta Zabrze na lata 2019-2022 oraz na lata 2023-2026
- E-Zabrze strategia budowy społeczeństwa informacyjnego miasta Zabrze do roku 2020+.
- Strategia tworzenia ekosystemu startupów w Zabrzu z obszarów medycyny i pokrewnych.
- Program pomocy bezrobotnym i pracodawcom.
- Program aktywizacji zawodowej osób niepełnosprawnych finansowany ze środków PFRON.
- Program promocji zatrudnienia i aktywizacji rynku pracy miasta Zabrze na lata 2022-2027.
- Strategia rozwoju miejskiego ośrodka sportu i rekreacji w Zabrzu sp. Z o.o. - krótko i długookresowa .
- Plan zrównoważonej mobilności miejskiej dla miasta Zabrze na lata 2017-2026 .
- Plan budowy ogólnodostępnych stacji ładowania pojazdów elektrycznych w Zabrzu .
- Polityka rowerowa miasta Zabrze.

Opis wizji stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizję obszaru oraz cele strategiczne i cele operacyjne sformułowano w oparciu o prace diagnostyczne obejmujące analizy ilościowe oraz wnioski z wieloetapowego procesu partycypacyjnego oraz z uwzględnieniem ram i uwarunkowań krajowej w szczególności regionalnej polityki rozwoju, rewitalizacji oraz transformacji.

Miasto Zabrze w wyniku prowadzonych w sposób partnerski i zrównoważony procesów i działań rewitalizacyjnych i transformacyjnych będzie w 2030 roku miastem zrównoważonego rozwoju i silnej pozycji w Górnośląsko Zagłębiowskiej Metropolii w którym obszar rewitalizacji będzie tętniącym sercem miasta. Obszar rewitalizacji będzie:

- bezpiecznym i atrakcyjnym miejscem do zamieszkania w wysokiej jakości środowisku,
- oferował możliwość realizacji aspiracji jego mieszkańców poprzez zapewnienie dostępności do szerokiej oferty usług publicznych w tym edukacyjnych, kulturalnych oraz zdrowotnych skierowanych zarówno do mieszkańców obszaru, jak i pozostałych obszarów miasta oraz osób z otoczenia metropolitalnego,
- obszarem oferującym wysoką jakość przestrzeni publicznych kształtowanych z dbałością i poszanowaniem walorów kulturowych i środowiskowych oferujących jej użytkownikom wysoki poziom bezpieczeństwa oraz przestrzeni zielonych oraz urządzeń, infrastruktury i oferty czasu wolnego,
- obszarem koncentracji usług wpływających na ożywienie przestrzeni oraz podmiotów gospodarczych nowoczesnej gospodarki,
- miejscem, w którym zlokalizowane są liczne obiekty i instytucje wspierające rozwój społeczny i gospodarczy obszaru, miasta i GZM,
- obszarem ładu przestrzennego, wysokiej jakości zabudowy oraz efektywnego systemu komunikacyjnego obniżającego wpływ transportu na jakość środowiska, w tym w szczególności jakości powietrza,
- w którym proces rewitalizacji i transformacji oparte będą na fundamencie stałego dialogu z mieszkańcami oraz partnerami społeczno gospodarczymi i oparte na transparentnej polityce samorządu.

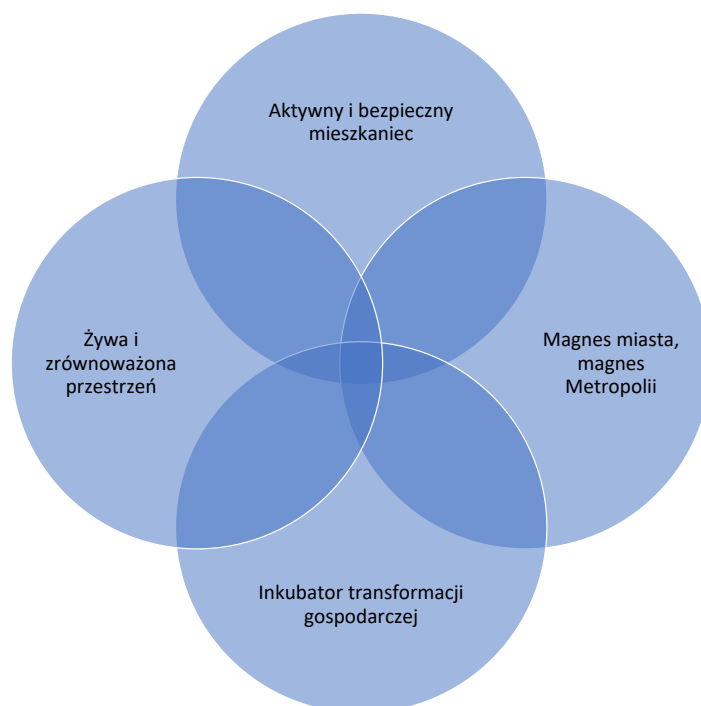
Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służących eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk

Wizja rozwoju powinna zostać osiągnięta poprzez podejmowanie działań ukierunkowanych na osiągnięciu celów strategicznych i kierunki działań w 4 podstawowych wymiarach:

- Aktywny i bezpieczny mieszkaniec
- Magnes miasta, magnes metropolii
- Centrum nowoczesnej gospodarki
- Żywa i zrównoważona przestrzeń

Należy podkreślić, iż jedną z istotnych zasad wdrażania polityki rewitalizacji jest zachowanie komplementarności, która oznacza wzajemne ich uzupełnianie i dopełnianie działań oraz projektów. Osiągnięcie wysokiego poziomu komplementarności powinno wpływać na zwiększenie efektywności realizowanego celu i poziomu uzyskanego wsparcia. Z tego też względu następować powinien proces integracji działań rewitalizacyjnych i ich wielowymiarowy wpływ na różne wymiary i cele tego procesu. Definiując poniższe kierunki działań rewitalizacyjnych, wykorzystano szeroką partycypację społeczną, wyniki analiz ilościowych oraz postanowienia dokumentów planistycznych miasta, w tym w szczególności Strategii Rozwoju Miasta Zabrze.

Priorytetowe wymiary procesu rewitalizacji w Zabrzu

Źródło: Opracowanie własne

Wymiar procesu rewitalizacji: Aktywny i bezpieczny mieszkaniec

Cel strategiczny A: Wzmocnienie aktywności i potencjału mieszkańców

Cele operacyjne:	Kierunki działań
A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku	<p>A.1.1. Dostosowanie oferty edukacyjnej do indywidualnych potrzeb i możliwości dziecka.</p> <p>A.1.2. Opracowanie i wdrożenie innowacyjnych narzędzi i programów podnoszących jakość kształcenia na poziomie podstawowym i średnim.</p> <p>A.1.3. Poprawa jakości infrastruktury edukacyjnej oraz oferty placówek na wszystkich poziomach kształcenia w tym kształcenia zawodowego ,</p> <p>A.1.4. Inicjowanie i realizacja projektów mających na celu rozwój kompetencji społeczno-emocjonalnych dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym.</p> <p>A.1.5. Wspieranie inicjatyw w zakresie tworzenia i rozwoju usług zdrowotnych w tym profilaktycznych i rehabilitacyjnych dla mieszkańców.</p> <p>A.1.6. Tworzenie infrastruktury i oferty wspierających i aktywizujących seniorów, w tym dziennych domów pobytu i klubów seniora.</p> <p>A.1.7. Inicjowanie i realizowanie projektów wspierających rodziny, w tym: karta dużej rodziny, programy mieszkaniowe, programy stypendialne.</p> <p>A.1.8. Rozwój infrastruktury opiekuńczej nad dziećmi.</p> <p>A.1.9. Rozwój usług opieki wytchnieniowej.</p> <p>A.1.10. Wspieranie i realizacja projektów z zakresu innowacji społecznych na rzecz aktywizacji i mieszkańców.</p> <p>A.1.11. Przeciwdziałanie zjawisku ubóstwa, w tym ubóstwa ekonomicznego oraz energetycznego .</p> <p>A.1.12. Aktywne działania w zakresie włączenia społecznego i przeciwdziałaniu marginalizacji.</p> <p>A.1.13. Poprawa dostępności do wysokiej jakości infrastruktury i usług medycznych i rehabilitacyjnych .</p>

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	<p>A.1.14. Kształtowanie zachowań prozdrowotnych mieszkańców oraz prowadzenie działań ukierunkowanych na wzmocnienie, zachowanie i przywracanie zdrowia mieszkańcom Zabrze, w tym profilaktyka uzależnień.</p> <p>A.1.15. Realizacja polityki społecznej miasta.</p> <p>A.1.16. Rozwój infrastruktury usług pomocy społecznej .</p>
A.2. Aktywne i zintegrowane społeczności lokalne	<p>A.2.1. Integracja i aktywizacja podmiotów polityki lokalnej.</p> <p>A.2.2. Inicjowanie i realizowanie kształcenia obywatelskiego w zakresie samorządności.</p> <p>A.2.3. Wspieranie i realizacja projektów z zakresu innowacji społecznych na rzecz aktywizacji i mieszkańców .</p> <p>A.2.4. Wspieranie wolontariatu .</p> <p>A.2.5. Wspieranie procesu deinstytucjonalizacji usług społecznych.</p> <p>A.2.6. Rozwój form i narzędzi komunikacji z mieszkańcami.</p>
A.3. Wysoki poziom bezpieczeństwa	<p>A.3.1. Rozwój systemu monitorowania w przestrzeniach i obiektach publicznych.</p> <p>A.3.2. Współpraca z instytucjami odpowiedzialnymi za bezpieczeństwo publiczne.</p> <p>A.3.3. Wspieranie działań instytucji odpowiedzialnych za bezpieczeństwo: Komendy Miejskiej Policji, Państwowej Straży Pożarnej, Ochotniczej Straży Pożarnej, Straży Miejskiej.</p>
A.4. Aktywni zawodowo mieszkańcy	<p>A.4.1. Powiązanie systemu edukacji z rynkiem pracy, dostosowanie kierunków kształcenia do potrzeb rynku pracy.</p> <p>A.4.2. Ułatwianie zdobywania doświadczenia zawodowego, wzmocnienie powiązań szkoła-pracodawca.</p> <p>A.4.3. Rozwijanie i promowanie oferty podnoszenia lub zmiany kwalifikacji zawodowych osób pracujących.</p> <p>A.4.4. Tworzenie i realizacja programów specjalnych dla osób bezrobotnych w odpowiedzi na zidentyfikowane potrzeby rynku pracy.</p> <p>A.4.5. Zwiększenie efektywności zatrudnieniowej poprzez doskonalenie kadry i poszukiwanie nowych instrumentów rynku pracy.</p>

Wymiar procesu rewitalizacji: Magnes miasta, magnes metropolii

Cel strategiczny: wzmocnienie funkcji miasta w zakresie usług o znaczeniu metropolitalnym

Cele operacyjne:	Kierunki działań
B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych	<p>B.1.1. Wzmacnianie istniejących wydarzeń kulturalnych.</p> <p>B.1.2. Promocja dziedzictwa przemysłowego oraz lokalnych zabytków.</p> <p>B.1.3. Tworzenie produktów turystyki miejskiej, w tym związane z dziedzictwem przemysłowym i zabytkami miasta.</p> <p>B.1.4. Zwiększanie aktywności i rozwijanie oferty instytucji kultury.</p> <p>B.1.5. Adaptowanie obiektów dla potrzeb działalności kulturalnej Remontowanie i modernizacja istniejących oraz budowa i tworzenie nowych obiektów i instytucji kultury.</p> <p>B.1.6. Rozwój oferty instytucji kultury, w tym skierowanej do osób zagrożonych marginalizacją oraz młodzieży i seniorów.</p>
B.2. Silny ośrodek kształcenia kadr nowoczesnej gospodarki	<p>B.2.1. Wspieranie działań związanych z utworzeniem nowych kierunków kształcenia na poziomie wyższym.</p> <p>B.2.2. Poprawa jakości infrastruktury szkolnictwa wyższego oraz badawczo-rozwojowego.</p> <p>B.2.3. Kontynuowanie współpracy z jednostkami naukowo-badawczymi.</p> <p>B.2.4. Rozwój przedsiębiorczości akademickiej.</p> <p>B.2.5. Wspieranie realizacji międzynarodowej współpracy naukowej i akademickiej.</p> <p>B.2.6. Wsparcie poprawy jakości kształcenia na wszystkich poziomach – działania poprawiające jakość infrastruktury oraz oferty w tym wyposażenie dydaktyczne, w tym tworzenie laboratoriów, pracowni zorientowanych na specjalności gospodarcze miasta oraz potrzeby kształcenia eksperymentalnego.</p> <p>B.2.7. Rozwój szkolnictwa zawodowego poprzez stałe dostosowywanie oferty do wyzwań transformującej się gospodarki, w tym rozwój kształcenia dualnego.</p>

	B.2.8. Rozwój oferty i poprawa jakości kształcenia ustawicznego.
B.3. Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych	<p>B.3.1. Promocja centrum miasta, jako miejsca atrakcyjnego do spędzania wolnego czasu, robienia zakupów, korzystania z usług dla ludności.</p> <p>B.3.2. Aktywna polityka promocyjna miasta, w tym z wykorzystaniem narzędzi ICT.</p> <p>B.3.3. Poprawa stanu technicznego kamienic i obiektów zabytkowych.</p>

Wymiar procesu rewitalizacji: Inkubator transformacji gospodarczej

Cel strategiczny C: Rozwój funkcji gospodarczych oraz podniesienie poziomu przedsiębiorczości

Cele operacyjne C.1.:	Kierunki działań
C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta	<p>C.1.1. Rekultywacja terenów oraz modernizacja obiektów i zdegradowanych, z przeznaczeniem na cele rozwoju usług oraz działalność dostosowaną do miejsca jej prowadzenia.</p> <p>C.1.2. Kompleksowe uzbrojenie terenów inwestycyjnych</p> <p>C.1.3. Aktywnie prowadzona promocja oferty inwestycyjnej</p> <p>C.1.4. Promowanie gospodarki o obiegu zamkniętym i efektywnego gospodarowania zasobami.</p> <p>C.1.5. Wsparcie rozwoju produktu turystycznego miasta związanego z dziedzictwem przemysłowym.</p>
C.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy	<p>C.2.1. Rozwój instrumentów organizacyjnych, instytucjonalnych oraz finansowych wspierający podejmowanie działalności gospodarczej przez mieszkańców oraz osoby młode chcące zamieszkać w mieście</p> <p>C.2.2. Wspierania i promowanie postaw przedsiębiorczych mieszkańców</p> <p>C.2.3. Rozwój przedsiębiorczości społecznej</p> <p>C.2.4. Rozwój srebrnej gospodarki oferującej usługi dla seniorów oraz ich aktywizujących zawodowo i przedsiębiorczo</p> <p>C.2.5. Przygotowanie atrakcyjnej oferty lokali</p>

	użytkowych dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw
C.3. Wysokiej jakości usługi wsparcia biznesu	<p>C.4.1. Rozwijanie narzędzi finansowego wsparcia (dotacje, pożyczki) przedsiębiorców.</p> <p>C.4.2. Wsparcie rozwoju usług otoczenia biznesu wspierających rozwój przedsiębiorczości lokalnej i metropolitalnej .</p> <p>C.4.3. Identyfikacja potrzeb pracodawców w zakresie zapotrzebowania na pracowników i kwalifikacje.</p>
C.4. Trwałe relacje biznesu z miastem i społecznością lokalnej	<p>C.5.1. Współpraca z przedsiębiorcami na rzecz rozpoznania potrzeb w zakresie edukacji i przekwalifikowania pracowników.</p> <p>C.5.2. Integracja środowisk gospodarczych oraz wzmocnienie samorządu gospodarczego i współpracy gospodarczej i sieciowania przedsiębiorców.</p> <p>C.5.3. Rozwój partnerstwa publiczno-prywatnego.</p>

Wymiar procesu rewitalizacji: Żywa i zrównoważona przestrzeń

Cel strategiczny D : poprawa jakości środowiska, przestrzeni publicznych oraz zasobów technicznych

Cele operacyjne:	Kierunki działań
D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych	<p>D.1.1. Porządkowanie poprawa jakości przestrzeni miejskiej, w tym: ujednoczenie elementów, mała architektura, spójne elementy wykończenia elewacji i nawierzchni, małe obiekty handlowo-usługowe.</p> <p>D.1.2. Podejmowanie działań na rzecz poszerzenia bazy obiektów kultury, rehabilitacji, sportu i rekreacji.</p> <p>D.1.3. Tworzenie i podniesienie atrakcyjności terenów zieleni w strefach mieszkaniowych oraz przestrzeniach publicznych.</p> <p>D.1.4. Remontowanie i modernizowanie komunalnych budynków z uwzględnieniem rozwiązań OZE i ciepła systemowego .</p> <p>D.1.5. Dostosowywanie obiektów publicznych i lokali mieszkaniowych dla potrzeb osób</p>

	<p>z niepełnosprawnościami oraz seniorów.</p> <p>D.1.6. Podnoszenie poziomu bezpieczeństwa transportu Osób, w tym poprzez rozwój odpowiedniej infrastruktury i wdrażanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych</p>
<p>D.2. Zagospodarowanie obszarów i obiektów zdegradowanych i przemysłowych m.in. na cele gospodarcze i/lub społeczne i/lub środowiskowe</p>	<p>D.2.1. Określenie zasad współpracy z właścicielami obiektów, terenów i infrastruktury.</p> <p>D.2.2. Rozbudowanie sieci infrastruktury na terenach zurbanizowanych nieuzbrojonych.</p> <p>D.2.3. Rekultywacja terenów przemysłowych.</p>
<p>D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta</p>	<p>D.3.1. Rewaloryzacja i rewitalizacja obiektów zabytkowych oraz innych obiektów o wartości sentymentalnej i historii miasta.</p> <p>D.3.2. Określenie zasad współpracy z właścicielami obiektów i infrastruktury.</p> <p>D.3.3. Podejmowanie działań inwestycyjnych na rzecz inicjatyw turystyki przemysłowej.</p> <p>D.5.1. Prowadzenie prac konserwatorskich dla potrzeb restauracji i zachowania dziedzictwa przemysłowego, zabytków oraz przestrzeni publicznych.</p>
<p>D.4. Poprawa jakości i optymalizacji systemu transportowego</p>	<p>D.4.1. Modernizacja układu drogowego w oparciu o nowoczesne podejście związane z ideą zrównoważonego rozwoju – wzmocnienie pozycji pieszych, rowerzystów, jak i komunikacji zbiorowej.</p> <p>D.4.2. Optymalizacja systemu parkingowego.</p> <p>D.4.3. Kompleksowa rozbudowa i modernizacja dróg lokalnych wraz z infrastrukturą towarzyszącą. Tworzenie stref wolnych od ruchu samochodowego oraz stref 30.</p> <p>D.4.4. Rozwój elektromobilności.</p> <p>D.4.5. Poprawa dostępności i jakości infrastruktury oraz środków komunikacji publicznej.</p> <p>D.4.6. Rozwój systemu i wdrażanie narzędzi inteligentnego</p>

	zarządzania ruchem.
D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego	<p>D.5.1. Likwidacja indywidualnych źródeł ogrzewania mieszkań – tworzenie warunków do przyłączenia się do miejskiej sieci ciepłowniczej, celem likwidacji zjawiska niskiej emisji i poprawy stanu środowiska.</p> <p>D.5.2. Rozwój błękitno-zielonej infrastruktury.</p> <p>D.5.3. Adaptacja miasta do zmian klimatu.</p> <p>D.5.4. Rozwój systemów i narzędzi monitorowania jakości środowiska.</p> <p>D.5.5. Prowadzenie działań wspierających korzystanie z ekologicznych źródeł ciepła i OZE.</p> <p>D.5.6. Prowadzenie działań informacyjno -edukacyjnych w zakresie korzyści płynących z montażu ekologicznych źródeł ciepła i OZE</p> <p>D.5.7. Kształtowanie postaw ekologicznych mieszkańców.</p>
D.6. Poprawa dostępności do wysokiej jakości zasobów mieszkaniowych	<p>D.6.1. Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych.</p> <p>D.6.2. Budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego.</p> <p>D.6.3. Wspieranie przedsięwzięć mieszkaniowych podmiotów społecznych i publicznych.</p> <p>D.6.4. Wspieranie budownictwa mieszkaniowego i czynszowego, a w szczególności w ramach społecznych inicjatyw mieszkaniowych.</p> <p>D.6.5. Tworzenie i adaptacja mieszkań z udogodnieniami dla seniorów w sąsiedztwie osób w różnym wieku.</p>

Opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, w szczególności o charakterze społecznym oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym

Zgodnie z art. 15 ustawy o rewitalizacji z 9 października 2015 r., Gminny Program Rewitalizacji wskazuje grupę opis przedsięwzięć rewitalizacyjnych, służących realizacji celów rewitalizacji, w szczególności o charakterze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym lub technicznym, w tym: listę planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz uzupełniających tj. dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Przedsięwzięcia ujęte w Gminnym Programie Rewitalizacji Miasta Zabrze do roku 2030 zawierają zarówno zamierzenia określone przez samorząd Miasta Zabrze i jego jednostki podległe, jak również działania zgłoszone i wypracowane przez partnerów procesu rewitalizacji w tym mieszkańców, organizacje pozarządowe, podmioty gospodarcze oraz inne instytucje, np. szkolnictwa wyższego działające na terenie miasta. Poniżej przedstawiono przedsięwzięcia realizujące poszczególne cele strategiczne i kierunki działań.

Będą one podlegały procesowi stałego monitoringu i aktualizacji pod kątem możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania.

Lista planowanych podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o rewitalizacji charakterystyka przedsięwzięć podstawowych zawiera:

- nazwę,
- podmiot realizujący,
- zakres projektu,
- lokalizację,
- szacowaną wartość,
- prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny w odniesieniu do celów rewitalizacji.

Za przedsięwzięcia podstawowe uznano takie, dla których możliwe było podanie ww. charakterystyk i jednocześnie takie, które w najwyższym stopniu będą wpływać w sposób kompleksowy na rozwiązanie zdiagnozowanych problemów na obszarze rewitalizacji i w znaczący sposób wpłyną na osiągnięcie założonych celów strategicznych.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Dla zapewnienia konieczność zapewnienia wielowymiarowej komplementarności działań i przedsięwzięć o charakterze rewitalizacyjnym komplementarność powinna mieć zarówno wymiar podmiotowy, jak i przedmiotowy. W rozdziale pt. Komplementarność programu – mechanizmy integrowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych wskazano powiązanie i wzajemną synergię między przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi.

Przedsięwzięcie nr 1

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja			
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcyjny				
Integracja społeczności na obszarach rewitalizowanych.	Miejski Ośrodek Pomocy Rodzinie	X			X	X	Obszar GPR			
	opis	Istotą przedsięwzięcia jest organizacja na obszarze GPR procesów związanych z integracją społeczności lokalnej. Działania projektowe będą się opierać na wspólnej pracy mieszkańców, aby stworzyć warunki do integracji społecznej i międzypokoleniowej. Przedsięwzięcie obejmuje w głównej mierze kontynuację działań miękkich prowadzonych w ramach Centrum Usług Społecznych w szczególności realizację Programu Aktywności Lokalnej, działanie Klubu seniora oraz powiązane z nim Centrum Aktywności Senioralnej; - świadczenia wsparcia i usług doradczych dla osób z niepełnosprawnościami. Ponadto, planowane są również działania: - z zakresu poprawy dostępności usług społecznych adresowanych do rodzin, w tym rodzin z dziećmi w wypełnianiu funkcji opiekuńczo-wychowawczych; - wspieranie osób i rodzin w kryzysie; - na rzecz osób z niepełnosprawnościami, w tym doradztwo, usługi, aktywizację i rozwój miejsc spotkań; - działania na rzecz seniorów, powstawanie i rozwój miejsc spotkań dla tych osób; - wspierające rozwój rodzinnych form pieczy zastępczej, w tym szkolenia, supervizje itp.; - poprawiające atrakcyjność oraz ofertę świetlic środowiskowych; - wspierające asystenturę rodzinną oraz pracę socjalną o narzędzia z zakresu aktywizacji społecznej, edukacyjnej, zdrowotnej i zawodowej (szkolenia, kursy, treningi kompetencji, rehabilitacje, ćwiczenia usprawniające psychoruchowo); - na rzecz rozwój wolontariatu								
	szacowana wartość PLN	3 401 562,52.								
	uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	Ujęcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta Zabrze jest możliwe po roku 2026. Ostateczne określenie środków możliwych do zapewnienia wymaga przedłożenia dokładnego harmonogramu realizacji inwestycji wraz przedstawieniem kosztów w każdym roku budżetowym.								
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost dostępności do usług społecznych • Liczba zadań powierzonych NGO do realizacji • Liczba seniorów uczestniczących w ofercie aktywizującej przygotowanej przez miejskie instytucje pomocy społecznej • 								
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych MOPR' danych UM okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni								

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		w grupie panelowej
	cel programu rewitalizacji	A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku A.2. Aktywne i zintegrowane społeczności lokalne
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W realizacji projektu założono również otwarty udział dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 2

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Podniesienie jakości kształcenia zawodowego w Zabrzu- Laboratorium Cyberbezpieczeństwa w szkołach zawodowych w Zabrzu	Miasto Zabrze	X	X		X	X	Plac Traugutta i Ul. 1 Maja 12/ Obszar GPR,
	opis	<p>Przedsięwzięcie ukierunkowane na przygotowanie młodych osób do podjęcia zatrudnienia w obliczu wprowadzanych zmian gospodarczo-ekonomicznych. Obejmuje działania związane z dostosowaniem istniejącej bazy dydaktycznej do wyzwań wynikających z gospodarczo- społecznych aspektów procesów transformacyjnych, w tym w szczególności:</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie w placówkach kształcenia zawodowego Laboratorium Cyberbezpieczeństwa , poprzez adaptację (obejmuje prace dostosowawcze umożliwiające funkcjonowanie Laboratoriów zgodnie z przepisami bezpieczeństwa, przykładowo wymianę sieci elektrycznej, komputerowej, zapewnienie odpowiedniego oświetlenia, przyłączy, wentylacji/ klimatyzacji, zabezpieczenie pomieszczenia, malowanie ścian, wymiana podłóg, itp.) i wyposażenie zarówno w meble jak i sprzęt komputerowy oraz szkolenia z cyberbezpieczeństwa dla nauczycieli, uczniów, administratora i użytkowników z zakresu bezpieczeństwa w sieci, bezpieczeństwa wirtualnej rzeczywistości, bezpieczeństwa danych osobowych w sieci i dokumentów w sieci. Uzupelnienie treści zawodowych z zakresu cyfrowej gospodarki (np. technik informatyk, technik elektryk, technik automatyk, itp.) o elementy szkoleniowe związane z cyberbezpieczeństwem jest determinowane potrzebami współczesnego rynku pracy. - organizację kursów i szkoleń specjalistycznych dla uczniów i nauczycieli, których celem będzie zdobycie dodatkowych kwalifikacji oraz możliwość podniesienia kompetencji zawodowych uczniów co zwiększy ich szanse na rynku pracy. Realizacja przedsięwzięcia obejmuje również między innymi: <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie nowej pracowni projektowej energetyki odnawialnej wyposażonej w sprzęt komputerowy, programy projektowe i obliczeniowe oraz modernizację i doposażenie istniejącej pracowni energetyki odnawialnej, co w sposób zdecydowany przyczyni się do 					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		<p>poprawy jakości i wzrostu efektywności prowadzonego kształcenia zawodowego sprawiając, iż w większym stopniu będzie ono odpowiedzią na aktualne potrzeby rynku pracy;</p> <p>- modernizację i doposażenie pracowni samochodowej, co w sposób zdecydowany przyczyni się do poprawy jakości i wzrostu efektywności prowadzonego kształcenia zawodowego sprawiając, iż w większym stopniu będzie ono odpowiedzią na aktualne potrzeby rynku pracy; zakres modernizacji polegać będzie na wprowadzeniu stanowisk z samochodami o napędzie elektrycznym wraz z koniecznym wyposażeniem i oprzyrządowaniem (możliwość wykorzystania potencjału współpracy z podmiotami z branży motoryzacyjnej);</p> <p>- utworzenie pracowni informatycznych z zakresu montażu komputerów (m. in. w zakresie korzystania z e-usług i e-zasobów, zachowania standardów bezpieczeństwa uczniów w sieci) wraz z: instalacją systemów serwerowych i tworzeniem sieci wewnętrznych oraz narzędziami multimedialnymi, które pozwolą wzmocnić możliwości dydaktyczne nauczyciela, dwukomputerowymi (klient+serwer) stanowiskami do montażu komputerów i sieci, urządzeniami sieciowymi, a także narzędziami do montażu podzespołów komputerowych i sieciowych;</p> <p>- modernizację i doposażenie pracowni instalacji elektrycznych oraz sterowania urządzeń i maszyn elektrycznych celem kształcenia przyszłych elektryków w obszarze inteligentnych instalacji elektrycznych;</p> <p>- utworzenie nowoczesnej interdyscyplinarnej pracowni komputerowo- egzaminacyjnej wyposażonej w sprzęt komputerowy i zapasowe podzespoły odpowiadające poziomowi rozwoju informatycznego, a także umożliwienie korzystania z nowoczesnych form kształcenia, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania w procesie dydaktycznym wirtualnej rzeczywistości do symulacji montażu podzespołów komputerowych oraz tworzenia układów elektronicznych; w pracowni będzie można również testować oprogramowanie 3D stworzone w istniejących już pracowniach w zawodzie technik programista.</p>
szacowana wartość PLN		9 800 000,00
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF		<ul style="list-style-type: none"> • Ujęcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta Zabrze jest możliwe po roku 2026. Ostateczne określenie środków możliwych do zapewnienia wymaga przedłożenia dokładnego harmonogramu realizacji inwestycji wraz przedstawieniem kosztów w każdym roku budżetowym.
rezultaty		<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z wytworzonej infrastruktury •
ramowy sposób ich oceny rezultatów		Ocena na podstawie: danych PUP w Zabrzu , okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni w grupie panelowej.
cel programu rewitalizacji		A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	i	C.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 3

Nazwa	Podmiot realizujący	wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja Parku przy Szpitalu Specjalistycznym w Zabrzu Sp. z o.o. i stworzenie Ogrodu Ekologicznego dla pacjentów, studentów oraz mieszkańców województwa śląskiego „Ogród Cesarzowej Augusty Wiktorii”.	Szpital Specjalistyczny w Zabrzu Sp. z o.o.	X		X	X	X	ul M.C. Skłodowskiej 10
opis	Ogród-Ekologiczny przy Szpitalu Specjalistycznym w Zabrzu Sp. z o.o. przeznaczony będzie dla pacjentów, studentów i mieszkańców województwa śląskiego. Rewitalizacja dotyczyć będzie terenów, które w przeszłości pełniły funkcje: parku ufundowanego przez cesarzów. Ma to być miejsce przyjazne mieszkańcom województwa, ale także takie, które pokazuje innowacyjne rozwiązania ekologiczne i uczy zachowania proekologicznego. Ma także służyć pacjentom w procesie leczenia, studentom do nabywania praktycznej wiedzy ,m.in. w zakresie alergologii, a mieszkańcom jako miejsce wypoczynku i kontaktu z naturą poprzez realizację: cyklu działań profilaktyczno-ekologicznych. Przedsięwzięcie obejmuje: - przygotowanie projektu budowlanego wraz z nadzorem technicznym, - stworzenie strefy „Pod platanami” (budowa podestu, wyposażenie uzupełniające, systemy ładowania z wykorzystaniem energii słonecznej), - stworzenie strefy tężni ogrodowej wraz z montażem oraz budową } niezbędnej instalacji, - budowa ścieżek sensorycznych.						
szacowana wartość PLN	1 200 000,00						
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	<ul style="list-style-type: none"> Wartość szacunkowa , nie dotyczy umieszczenia w WPF 						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z infrastruktury Poprawa czystości i jakości przestrzeni publicznych w ocenach mieszkańców i odwiedzających 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządu/ów zmodernizowanych obiektów i przestrzeni						
cel programu rewitalizacji	A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku B.3. Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 4

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja Parku Hutniczego	Miasto Zabrze	x		x	x	x	Park Hutniczy
	opis	W wyniku realizacji przedsięwzięcia stworzona zostanie przestrzeń do integracji mieszkańców i realizacji ich aktywności. Przedsięwzięcie obejmuje, m.in.: budowę skateparku, wodnego placu zabaw, małej architektury; nasadzenia drzew, krzewów i roślin kwitnących; monitoring; oświetlenie; remont ścieżek i wykonanie nowych; uporządkowanie terenu, budowę wybiegu dla psów, siłownię zewnętrzną, budowę placu zabaw dla dzieci. Dodatkowo koncepcja przewiduje jeszcze powstanie dwóch boisk:-do siatkówki i boiska wielofunkcyjnego oraz stworzenie strefy komercyjnej.					
	szacowana wartość PLN	- 8 870 477,38					
	uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	Wartość szacunkowa, projekt umieszczony w WPF					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> powierzchnia terenu zrewitalizowanego oddanego do użytku 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców					
	cel programu rewitalizacji	A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku B.3. Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Przedsięwzięcie nr 5

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Nazwa	Podmiot realizujący	wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja, odtworzenie wyeksploatowanych terenów zieleni miejskiej	Miasto Zabrze	x		x	x	x	Ul. Floriana Pl. Wolności Pl. Krakowski Pl. Słowiański Park J. Kuronia - Skwer Roosevelta x Klonowa - Skwer Urbana , ul.3 Maja Pl. Warszawski (odbetonowanie drzew) Skwer przy ul. Brysza 10. Zieleń przy USC Skwer Wolności, Gen. de Gaulle'a Skwer przy Gen.de Gaulle'a (od ul.1 Maja do ul. Królewskiej)
opis	W wyniku realizacji przedsięwzięcia stworzona zostanie przestrzeń w której przebywają mieszkańcy. W wyniku jego realizacji nastąpi dopasowanie istniejącej zieleni do zmieniających się warunków klimatycznych, odtworzenie wyeksploatowanych rabat, trawników, elementów małej architektury, komunikacji.						
szacowana wartość PLN	25 390 000,00						
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	Ujęcie przedsięwzięć rewitalizacyjnych w Wieloletniej Prognozie Finansowej miasta Zabrze jest możliwe po roku 2026. Ostateczne określenie środków możliwych do zapewnienia wymaga przedłożenia dokładnego harmonogramu realizacji inwestycji wraz przedstawieniem kosztów w każdym roku budżetowym.						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z publicznych zielonych przestrzeni 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców						
cel programu rewitalizacji	D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku						
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie nr 6

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja obiektu byłej szkoły w Zabrzu ul. ks. Józefa Londzina 2 z nadaniem nowych funkcji publicznych/edukacyjnych w ramach Akademii Śląskiej (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach) poprzez utworzenie nowych pomieszczeń Wydziału Nauk Medycznych	Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach)	X	X				ul. Ks. Józefa Londzina 2
opis	<p>Celem przedsięwzięcia jest ożywienie i wzrost konkurencyjności przestrzeni miejskiej poprzez współzależny rozwój funkcji naukowych, edukacyjnych, społecznych i ekonomicznych. Cel osiągnięty zostanie poprzez remont i rozbudowę zabytkowego, niezagospodarowanego budynku w obszarze rewitalizowanym z jego adaptacją na cele edukacyjne, badawcze oraz gospodarcze, społeczne i kulturalne. W wyniku realizacji przedsięwzięcia nastąpi wzmocnienie miasta jako ośrodka akademickiego poprzez dalszy rozwój Wydziału Nauk Medycznych w Zabrzu. Nowe obiekty i przestrzeń umożliwią podejmowanie działań rewitalizacyjnych w sferze społecznej poprzez organizowanie konferencji, realizację programów profilaktycznych, programów telewizyjnych, szkoleń dla młodzieży oraz prowadzenie badań naukowych.</p> <p>Wyremontowany i zagospodarowany przez AŚ budynek, podniesie walory estetyczne centrum miasta. Jego wyremontowana zabytkowa elewacja przyciągnie turystów, Uczelnia będzie realizowała szereg działań społecznych dla mieszkańców Zabrze i okolic. Budynek Wydziału Nauk Medycznych uzyska możliwość świadczenia wysokiej jakości usług dydaktycznych na poziomie wyższym w nowoczesnym i funkcjonalnym obiekcie odpowiadającym europejskim standardom. Fakt ten przyczyni się do podniesienia dostępności, atrakcyjności oraz jakości kształcenia w obszarze rewitalizacji, tworząc stałe relacje pomiędzy społecznościami.</p> <p>Odnowiony obiekt i jego otoczenie będzie przyjazny dla środowiska oraz dostępny dla osób z niepełnosprawnościami.</p> <p>Przedsięwzięcie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prace remontowo-modernizacyjne budynku, - zagospodarowanie terenu, - wyposażenie budynku. 						
szacowana wartość PLN	15 000 000,00						
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	Wartość szacunkowa , nie dotyczy umieszczenia w WPF						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Powierzchnia rewitalizowanych terenów zielonych • Powierzchnia obiektów udostępnianych na cele edukacyjne 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządu/ów zmodernizowanego obiektu i terenu						
cel programu rewitalizacji	<p>A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku</p> <p>C.2. Przedsiębiorczy mieszkańcy</p>						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 7

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzenno-funkcjonalny	
Zachowanie dziedzictwa regionu w procesie transformacji poprzez przebudowę obiektów po dawnej Kopalni Węgla Kamiennego „Makoszowy” na potrzeby społeczne, gospodarcze, kulturalne i edukacyjne.	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	X	X	X	X	X	Ul. Makoszowska 24
	opis	Rewitalizacji podlegać będzie teren, obiekty na nim się znajdujące, a także tzw. dziedzictwo niematerialne. Zmiany przestrzenne i funkcjonalne tego obszaru przyczynią się do rozwoju kulturalnego (kreowanie wizerunku jako miasta turystyki przemysłowej) i gospodarczego regionu. Zaplanowane przedsięwzięcie dot. powołania Ośrodka Dokumentacji Górniczej na terenach byłej kopalni KWK „Makoszowy” obejmuje m.in. : - powstanie dokumentacji cyfrowej 2D związanej bezpośrednio z działalnością zakładów wydobywczych, jak i kultury górniczej, - powstanie dokumentacji cyfrowej 3D obiektów podziemnych, wyrobisk, architektury naziemnej, maszyn, urządzeń, szeroko rozumianych wytworów kultury górniczej, - powstanie dokumentacji dźwiękowej, przede wszystkim świadectw mówionych (tzw. archiwum społeczne) świadków historii, - stworzenie mobilnej pracowni digitalizacji – zakup środków transportu jest niezbędnym elementem do pracy w perspektywie kolejnych lat. Pozwoli na optymalizację działań pracowni poprzez zwiększenie sprawności działania w trudnym terenie, monitorowanie na bieżąco prowadzonych skanów, badanie poprawności uzyskanych wyników, - stworzenie specjalistycznych pracowni konserwacji materialnego dziedzictwa kultury przemysłowej m.in. konserwacji metalu, skóry, papieru i innych, - stworzenie przestrzeni dla potrzeb lokowania magazynów i archiwów.					
	szacowana wartość PLN	180 000 000,00					
	uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	Wartość szacunkowa , nie dotyczy umieszczenia w WPF					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Powierzchnia zrewitalizowanych terenów 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców obiektów i terenu					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

cel programu rewitalizacji	C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.2. Zagospodarowanie obszarów i obiektów zdegradowanych i przemysłowych na m.in. na cele gospodarcze i/lub społeczne i/lub środowiskowe D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 8

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Zielona kopalnia – przebudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zmniejszenia energochłonności i właściwej gospodarki wodnej w obiektach Muzeum Górnictwa Węglowego	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	X	X		X	X	Ul. Georgiusa Agricoli 2 Ul. Wolności 408 3. Ul. M. Mochnackiego 12 Ul. 3 Maja 93
opis		<p>Planowane do realizacji przedsięwzięcie polegać będzie na budowie, rozbudowie, zakupie i montażu infrastruktury do wytwarzania, dystrybucji i magazynowania energii elektrycznej i cieplnej z odnawialnych źródeł energii, likwidacji przyczyn i skutków pogorszenia się naturalnych stosunków wodnych poprzez spowolnienie odpływu i minimalizację skutków suszy - wykonanie zbiorników retencyjnych i budowę systemowych rozwiązań z zakresu błękitno – zielonej infrastruktury.</p> <p>Inwestycja pozwoli na uregulowanie i optymalizację kosztów prowadzonej działalności, we wszystkich obiektach instytucji, zarówno budowlanych – powierzchniowych, jak i podziemnych zabytkowych górniczych wyrobiskach na następujących polach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - infrastruktura elektroenergetyczna głównie w zakresie wymiany i modernizacji urządzeń i instalacji elektrycznych, - infrastruktura budowlana głównie w zakresie termomodernizacji i systemów wentylacji w obiektach, - systemy wytwarzania i dystrybucji energii, zastąpienie istniejących przestarzałych systemów grzewczych, - pompami ciepła wraz z wdrożeniem systemów nadzoru mediami, - systemy oświetleniowe i sprężonego powietrza, - systemy wentylacji i klimatyzacji, - zastosowanie odnawialnych źródeł energii wytwarzających energię elektryczną, - system gospodarowania wodami głównie w zakresie przebudowy i remontu urządzeń wodnych i infrastruktury hydrotechnicznej, budowy zbiorników małej retencji oraz naturalnego retencjonowania wody opadowej. 					
szacowana wartość PLN		30 000 000,00					
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF		Wartość szacunkowa, nie dotyczy umieszczenia w WPF					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie zapotrzebowania na energię elektryczną
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanych obiektów
	cel programu rewitalizacji	B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 9

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Industrialne Dziedzictwo Górnego Śląska – modernizacja i nadanie nowych funkcji przemysłowym obiektom Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	Muzeum Górnictwa Węglowego	X	X		X	X	Ul. Wolności 408 Ul. M. Mochneckiego 12 Ul. Zamoyskiego 2 Ul. Słodczyka
	opis	Projekt przewiduje: - opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej; - rozbudowę z przebudową obiektów znajdujących się na terenie historycznej kopalni doświadczalnej dawnej kopalni Królowa Luiza oraz plenerowego parku tematycznego oraz rozbudowa samego parku poprzez zapewnienie infrastruktury uwzględniającej potrzeby środowiska i dbałości o nie – infrastruktura zielona i niebieska; - przygotowanie i dostosowanie do potrzeb odbiorców nowych podziemnych tras turystycznych; - Park 12 C: adaptacja nowych terenów oraz aktualizacja wystawy; - przebudowę infrastruktury kulturalnej, turystycznej i okołoturystycznej Muzeum Górnictwa Węglowego w strefie Carnall wraz z zagospodarowaniem terenu; - wytyczenie kulturowej ścieżki tematycznej dla turystów, prowadzącej pomiędzy obiektami Muzeum: wieżą ciśnień, Parkiem 12C i Strefą Carnall, co w znaczący sposób ułatwi komunikację i uporządkuje przestrzeń pomiędzy muzealnymi obiektami wraz z zagospodarowaniem infrastruktury okołoturystycznej; - uporządkowanie i doposażenie przestrzeni w rejonie obiektów Muzeum poprzez budowę zaplecza parkingowego zapewniającego obsługę wzmożonego ruchu turystycznego, przede wszystkim z uwzględnieniem miejsc do parkowania i zakupu sprzętu elektro-mobilnego.					
	szacowana wartość PLN	100 000 000,00					
	uwaga dot. wartości projektu i	Wartość szacunkowa, nie dotyczy umieszczenia w WPF					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	ujęcia w WPF	
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z przygotowanej infrastruktury
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanych obiektów
	cel programu rewitalizacji	B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 10

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie funkcjonalny	
Industrialne Dziedzictwo Górnego Śląska – modernizacja i nadanie nowych funkcji przemysłowym obiektom Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu- Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido”	Muzeum Górnictwa Węglowego	x	x		x	x	Ul. 3 Maja
	opis	Celem przedsięwzięcia jest przebudowa i modernizacja obiektów leżących na terenie obszaru zdegradowanego Miasta Zabrze oraz znajdujących się na terenie historycznego kompleksu Guido służąca podniesieniu atrakcyjności regionu oraz zwiększeniu jakości i standardów usług oferowanych przez Muzeum. Zadanie stanowi uzupełnienie i kontynuację wieloletniej działalności muzeum w zakresie inwestycji w rekultywację terenów pogórnich. Przedsięwzięcie wiąże rozwój kultury z rozwojem gospodarczym, włączeniem społecznym i innowacjami społecznymi. Projekt wpłynie na podniesienie atrakcyjności turystycznej obiektów oraz na poszerzenie oferty kulturalnej i edukacyjnej, co w efekcie pozwoli na zwiększenie ilości turystów odwiedzających Muzeum zgodnie z przewidzianym popytem. Realizacja złożonych projektowych przyczyni się do ożywienia dotychczasowej przestrzeni, która stanie się atrakcyjnym miejscem nie tylko dla turystów, ale także mieszkańców dzielnicy Guido. W ramach przedsięwzięcia przewiduje się m.in.: <ul style="list-style-type: none"> -opracowanie niezbędnej dokumentacji technicznej, -dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób niepełnosprawnych, - przebudowę Hostelu Guido wraz z zagospodarowaniem terenu wokół hostelu, poprzez wydatne podniesienie standardów pokoi celem dopasowania go do standardów hotelu, wraz z przebudową i reorganizacją wejścia oraz stworzeniem dedykowanej strefy wypoczynku, - remont i przebudowę Szybu i Szybiku Guido, - remont budynku maszyny wyciągowej szybu „Kolejowy” oraz budynku nadszybia szybu „Kolejowy”, - przebudowę infrastruktury parkingowej i komunikacyjnej, - przebudowę i dostosowanie infrastruktury naziemnej oraz podziemnej do obsługi większej liczby odwiedzających – m.in. remont strefy K8 i poziomu 170, 					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		- niezbędne remonty maszyn górniczych, konieczne ze względów bezpieczeństwa użytkownika.
szacowana wartość PLN		60 000 000,00
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF		Wartość szacunkowa, nie dotyczy umieszczenia w WPF
rezultaty		<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z przygotowanej infrastruktury
ramowy sposób ich oceny rezultatów		Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanych obiektów
cel programu rewitalizacji		B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3 Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami		W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 11

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennofunkcyjny	
Likwidacja i zabezpieczenie pustek poeksploatacyjnych oraz wyrobisk podziemnych w rejonie użytkowanym przez Muzeum Górnictwa Węglowego Zabrze	Muzeum Górnictwa Węglowego	X	X	X	X	X	Ul. M. Mochnackiego 12
opis		<p>Przesłanką uzasadniającą realizację przedsięwzięcia jest ochrona wyrobisk kopalni oraz powierzchni terenu przed skutkami utraty stateczności i przerwania ciągłości skał stropowych w podpowierzchniowych pustkach poeksploatacyjnych, a tym samym eliminacja zagrożenia migracji gazów i powstania deformacji ciągłych i nieciągłych: obniżeń, zapadlisk i rozlewisk na powierzchni terenu mogących doprowadzić do katastrofy budowlanej.</p> <p>W celu wyeliminowania powyższych zagrożeń, a także poprawy stanu bezpieczeństwa osób przebywających w czynnych wyrobiskach, niezbędne jest podjęcie działań związanych z likwidacją i zabezpieczeniem pustek.</p> <p>Przedsięwzięcie będzie miało za zadanie:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przeciwdziałanie skutkom historycznej płytkiej eksploatacji podziemnej poprzez zabezpieczanie wyrobisk poeksploatacyjnych mające na celu ochronę czynnych wyrobisk Muzeum Górnictwa Węglowego przed migracją niebezpiecznych gazów, - eliminację zagrożeń generowanych przez podpowierzchniowe pustki 					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

		poeksploatacyjne i strefy osłabionej spójności skał przez ograniczenie wystąpienia deformacji nieciągłych (zapadlisk) na powierzchni terenu w otoczeniu kompleksu wyrobisk Głównej Kluczowej Sztolni Dziedzicznej
szacowana wartość PLN		71 500 000,00
uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF		Wartość szacunkowa, nie dotyczy umieszczenia w WPF
rezultaty		<ul style="list-style-type: none"> Liczba osób korzystających z przygotowanej infrastruktury
ramowy sposób ich oceny rezultatów		Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanych obiektów
cel programu rewitalizacji		B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami		W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 12

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Poprawa stanu technicznego i wizerunku architektoniczno-budowlanego budynków	ZBM-TBS Sp. z o. o. Zabrze (REB II)	X		X	X	X	Ul. Boh. Warszawskich 3,4,7 Ul. Z. Krasińskiego 6,8 Ul. W. Reymonta 2, 3-3of Ul. Szczęść Boże 2
	opis	Naprawa i modernizacja elewacji w tym: oczyszczenie powierzchni, uzupełnienie ubytków, odtworzenie elementów architektonicznych (gzymśów, opasek okiennych, pilastrów, detali itd.) gruntowanie, malowanie. Dach: wymiana konstrukcji oraz pokrycia dachowego, docieplenie dachu oraz ścian od podwórka, docieplenie ścian piwnicznych.					
	szacowana wartość PLN	11 000 000,00					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie wielkości zużytej energii i ciepła 					
	uwaga dot. wartości	Wartość szacunkowa, nie dotyczy umieszczenia w WPF					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	projektu i ujęcia w WPF	
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanych obiektów
	cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.6. Poprawa dostępności do wysokiej jakości zasobów mieszkaniowych
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Przedsięwzięcie nr 13

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzenno-funkcjonalny	
Rewitalizacja budynku Admiralspalast w Zabrzu	Miasto Zabrze	X	X	X	X	X	Ul. Wolności 305
	opis	<p>Przedsięwzięcie obejmujące adaptację obiektu przemysłowego w centrum miasta celem utworzenia centrum szkoleniowego start-upów, dzięki czemu niwelowane będą negatywne skutki środowiskowe, gospodarcze i społeczne na obszarze GPR.</p> <p>Inwestycja będzie pełnić funkcję ośrodka rozwojowego dla rewitalizacji centrum miasta z uwagi na zabytkową specyfikę i fakt, że budynek tworzy urbanistyczne zamknięcie perspektywy części obszaru przy ulicy Wolności (jednej z głównych ulic miasta). Funkcje społeczne inwestycji budowane będą wokół wykorzystywania endogennego potencjału miasta i skoncentrują się na: miejskich specjalizacjach (wspieranie rozwoju szerokokorozumianego sektora zdrowia/medycyny np. stworzenie ośrodka promocji i rozwoju startupów TechnoHub Zabrze) oraz umożliwieniu młodym mieszkańcom miasta rozwoju swoich predyspozycji, - udostępnienie przestrzeni z darmowym wifii dla działań o charakterze usługowym i integracyjnym rozwijającym lokalną przedsiębiorczość. Zakres rzeczowy inwestycji to m.in.: wykonanie robot budowlanych zabezpieczających, rozbiórkowych, ziemnych, izolacyjnych, konstrukcyjnych, ciesielskich, dekarskich, blacharskich, murarskich, montażowych, budowlanych instalacyjnych, konserwatorskich (winda); wykonanie przyłączy do obiektu, zagospodarowania terenu (drogi, chodniki, przejścia), roboty elewacyjne (sztukatorskie).</p>					
	szacowana wartość PLN	44 366 662, 00					
	uwaga dot. wartości projektu i ujęcia w WPF	<ul style="list-style-type: none"> Wartość szacunkowa, projekt umieszczony w WPF 					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Ilość budynków oddanych do użytku na obszarze rewitalizowanym
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządu zmodernizowanego obiektu
	cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3 .Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury do potrzeb dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami

Pozostałe przedsięwzięcia rewitalizacyjne – ogólna charakterystyka.

Poza wcześniej wskazaną grupą przedsięwzięć podstawowych w toku prac partycypacyjnych wskazać można pozostałe przedsięwzięcia. Przedsięwzięcia te stanowiąc będą ważne uzupełnienie działań realizowanych w procesie rewitalizacji a ich realizacja zależeć będzie od ostatecznych decyzji od podmiotów je zgłaszających, a także od dostępności źródeł finansowania. Ze względu na często wstępny etap przygotowania tych przedsięwzięć nie wskazano ich szacunkowej wartości.

Przedsięwzięcie pozostałe nr 1

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Kompleksowa rewitalizacja miejskich obiektów publicznych w celu realizacji edukacji ekologicznej na obszarach GPR.	Urząd Miasta Zabrze	X		X	X	X	Obszar rewitalizacji
	opis	Istotą przedsięwzięcia jest aktywizacja obszaru pod kątem zaspokojenia potrzeb związanych z troską o wymiar środowiskowy nie tylko z zakresie infrastrukturalnym ale również z uwzględnieniem kształtowania postaw ekologicznych, edukacji i podnoszenia świadomości w zakresie troski o środowisko oraz o najbliższe otoczenie. Zadanie obejmuje utworzenie Centrum Edukacji Ekologicznej na obszarze GPR. Projekt obejmować będzie w głównej mierze; budowę nowej szklarni specjalistycznej w miejscu istniejącej wraz z budynkami towarzyszącymi o funkcjach: edukacyjnej i usługowej oraz biurowo-socjalnej i gospodarczo-technicznej wraz z zagospodarowaniem terenu. W ramach jego realizacji planuje się w zmodernizowanych budynkach realizację działań zakresu edukacji ekologicznej mieszkańców (warsztaty, eventy ekologiczne, konferencje, kampania świadomościowa, itp.).					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost dostępności do usług społecznych Liczba osób korzystających z Centrum Edukacji Ekologicznej Poprawa czystości i jakości przestrzeni publicznych w ocenach mieszkańców i odwiedzających 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych MOPR, danych placówki, okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni w grupie panelowej					
	cel programu rewitalizacji	A.1.Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 2

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Infrastruktura usług społecznych na obszarach rewitalizowanych.	Miasto Zabrze MOPR	X			X	X	Obszar rewitalizacji/ zdegradowany
	opis	Istotą przedsięwzięcia jest wsparcie infrastrukturalne obiektów zlokalizowanych na obszarze GPR celem umożliwienia realizacji szerokiego wachlarza usług społecznych dla mieszkańców miasta. Obejmuje ono modernizację infrastruktury usług społecznych na obszarach rewitalizowanych, między innymi: Budynek przy ul. Wyzwolenia 7, Budynek przy ul. Trocera 63 – Noclegownia dla bezdomnych mężczyzn, Budynek przy ul. Wolności 321 – lokal na poziomie parteru (siedziba DPPS Zabrze), Budynek przy ul. Stalmacha 7/5 – Ogrzewalnia dla bezdomnych mężczyzn.					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Wzrost dostępności do usług społecznych 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych MOPR danych placówki okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni w grupie panelowej					
	cel programu rewitalizacji	A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku A.2. Aktywne i zintegrowane społeczności lokalne					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 3

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja przestrzeni miejskich o charakterze przemysłowym oraz ich kompleksowa transformacja w kierunku gospodarczo-społeczno-środowiskowym.	Miasto Zabrze	X	X	X	X	X	Obszar rewitalizacji
	opis	<p>Przedsięwzięcie , którego celem jest podniesienie atrakcyjności przestrzeni publicznych i ich ożywienie poprzez aktywne wykorzystywanie przez mieszkańców , obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - utworzenie warunków infrastrukturalnych – dostosowanie komunikacji i logistyki w dzielnicy do działań integracyjnych i obsługi komunikacji z zachowaniem bezpieczeństwa i wzmocnienia możliwości gospodarczych dzielnicy (przystanki, stacje rowerowe, modernizacja zabytkowego budynku Straży Miejskiej, toalety, itp.) - prace z przestrzenią zabytkowego osiedla – działania zmierzające w kierunku eksponowania czytelnego układu urbanistycznego i zachowania historycznego charakteru i unikatowego wizerunku miejsca oraz integracji wnętrza osiedla poprzez tworzenie przestrzennych powiązań, tereny zieleni (bogaty starodrzew wymaga pielęgnacji, konserwacji i uporządkowania), wyznaczenie utwardzonych parkingów z wystarczającą liczbą miejsc postojowych dla wszystkich mieszkańców osiedla, z uwzględnieniem miejsc dla osób niepełnosprawnych, uporządkowanie terenów zieleni przy domach (w tym aranżowane samodzielnie przez mieszkańców), rozwój tras rowerowych tworzących system oraz unikatowe atrakcje turystyczne, dostępne z tras pieszych oraz ze szlaku rowerowego. Komunikacja rowerowa oprócz przeprowadzenia dróg wymaga również parkingów, stacji ładowania, bezpiecznych skrzyżowań i odpowiednich nawierzchni, uporządkowanie lokalizacji garaży, miejsc postojowych i ogródków, wprowadzenie regulacji i udoskonalień w zakresie małej architektury, zielonej i błękitnej infrastruktury, wprowadzenie regulacji dotyczących standardów wykończenia i ogrodzenia wydzielonych przestrzeni. - wyznaczenie szlaków turystycznych (3 trasy tematyczne: architektoniczna, historyczna i trasa śladami Donnersmarcków), połączenie dziedzictwa Donnersmarcków w całość, włączenie programu turystycznego do wojewódzkiej i miejskiej oferty turystycznej, wyznaczenie tras rowerowych wraz z towarzyszącą infrastrukturą, oznaczenie miejsc szczególnym znaczeniem historycznym i kulturowym. – prace społeczno-integracyjne realizowane ze społecznością lokalną – pobudzenie gospodarcze i aktywizacja pod kątem wzmocnienia rynku pracy. 					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Poprawa czystości i jakości przestrzeni publicznych w ocenach mieszkańców i odwiedzających • Zmniejszeni liczby kolizji i wypadków drogowych • Powierzchnia odnowionych terenów zieleni ogólnodostępnej i osiedlowej 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych Policji /i Straży miejskiej analizy zgłoszeń dotyczących terenów zieleni okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni w grupie panelowej					
	cel programu rewitalizacji	B.1. Miasto atrakcyjnych wydarzeń w kulturalnych B.3 Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych D.3 Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami
--	--	--

Przedsięwzięcie pozostałe nr 4

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie funkcjonalny	
Klaster Energii Zabrzeńskie Innowacje Energetyczne	Miasto Zabrze	X	X	X	X	X	Obszar rewitalizacji - Makoszowy
	opis	<p>Przedsięwzięcie jest ukierunkowane na poprawę lokalnego bezpieczeństwa energetycznego poprzez m.in. działania na rzecz efektywności energetycznej, budowę samobilansujących się obszarów energetycznych i rozwój zasobów OZE, a także wykreowanie przestrzeni miejskiej otwartej na rozwój czystych technologii istotnie ograniczających obciążenia i skutki środowiskowe, co istotnie wpłynie na poprawę zdrowia i życia mieszkańców oraz zrównoważony rozwój.</p> <p>Zakres przedsięwzięcie obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - działania przygotowawcze, w tym szkoleniowo-promocyjne, mające na celu określenie docelowej grupy interesariuszy i zwiększenie reprezentatywności Klastra, opracowanie bilansów energetycznych poszczególnych dzielnic Zabrze, strategii i niezbędnych programów inwestycyjnych w odnawialne źródła wytwarzania i technologie magazynowania, wypracowanie optymalnego dla Zabrze modelu funkcjonowania lokalnego systemu elektroenergetycznego z uwzględnieniem modelu standaryzacji poszczególnych elementów systemu szkolenia, - opracowanie programu inwestycyjnego Klastra Zabrzeńskie Innowacje Energetyczne. <p>Proces inwestycyjny realizowany będzie dwufazowo:</p> <ul style="list-style-type: none"> - z jednej strony indywidualne inwestycje : w źródła wytwarzania energii, technologie magazynowania oraz dwukierunkowe stacje ładowania; - z drugiej strony : budowa miejskiej inteligentnej sieci elektroenergetycznej opartej na strukturze modułu smart i odpowiadającej wyzwaniom stawianym przez społeczność lokalną oraz rozwój smart city. 					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Zwiększenie ilości energii wytworzonej ze źródeł OZE 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie sprawozdań dot. wielkości produkcji energii					
	cel programu rewitalizacji	C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1 Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5 Poprawa jakości środowiska przyrodniczego					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 5

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzenno-funkcjonalny	
Zabrze GreenPower: Innowacyjne rozwiązania dla transformacji energetycznej miasta	Miasto Zabrze	X	X	X	X	X	Obszar rewitalizacji
	opis	<p>Celem przedsięwzięcia jest mobilizacja kluczowych zasobów publicznych Zabrze w obszarze sprawiedliwej transformacji energetycznej poprzez wykorzystanie ich potencjału energetycznego, zwiększenie efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej poprzez implementację inteligentnych mikrosieci energetycznych oraz zwiększenie udziału OZE w ogólnym bilansie energetycznym Zabrze, w efekcie doprowadzenie do zmniejszenia zużycia energii, obniżenia kosztów eksploatacji i redukcji emisji gazów cieplarnianych.</p> <p>Projekt obejmuje przygotowanie koncepcji inwestycyjnej oraz wdrożenie modelowej inteligentnej mikrosieci obejmującej budynki użyteczności publicznej w wybranej lokalizacji (dzielnicy /osiedlu) z uwzględnieniem parków biosolarnych (integracja ogniw fotowoltaicznych i magazynów energii z zieloną infrastrukturą: zielone dachy, ogrody i farmy wertykalne) na obiektach użyteczności publicznej; lub we wskazanym obszarze uzupełnione o zieloną infrastrukturę np. w postaci zielonych dachów, ogrodów wertykalnych itp. Przedsięwzięcie uwzględniac będzie również budowę infrastruktury energetycznej (stacja TRAF0, sieć między obiektami użyteczności publicznej). Roczna produkcja energii odnawialnej w inteligentnej mikrosieci wyniesie ok 100 MWh.</p> <p>W ramach projektu zostanie przeprowadzona analiza potencjału energetycznego obiektów użyteczności publicznej, na podstawie której zostaną wybrane optymalne lokalizacje dla modelowej i skalowalnej mikrosieci.</p> <p>Rozwiązanie dot. modelowej mikrosieci energetycznej będzie multiplikowane w wielu lokalizacjach miasta.</p> <p>Projekt realizowany będzie etapowo I Faza – wypracowanie koncepcji inwestycyjnej dla mikrosieci II Faza – wdrożenie 1 modelowej inteligentnej mikrosieci III Faza – sukcesywne multiplikowanie mikrosieci na pozostały obszar miasta na obszarze Zabrze</p>					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Zwiększenie ilości energii wytworzonej ze źródeł OZE Poprawa efektywności energetycznej obiektów użyteczności publicznej 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie sprawozdań dot. wielkości produkcji oraz zużycia energii przez objekty użyteczności publicznej					
	cel programu rewitalizacji	C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru i miasta D.1 Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5 Poprawa jakości środowiska przyrodniczego					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 6

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennofunkcyjny	
Zabrzańskie szlaki pszczele i motyle	Miasto Zabrze	X		X			Obszar rewitalizacji
	opis	<p>Przedsięwzięcie obejmuje działania z zakresu adaptacji do zmian klimatycznych, środowiska oraz aktywizacji osób w wieku starszym (emerytów i osób w wieku przedemerytalnym), zamieszkałych w obrębie ulic obszaru GPR. Celem przedsięwzięcia jest rewitalizacja obszaru ulic GPR poprzez renowacje budynków i budowli oraz obiektów budowlanych pod rozwój zielonych ogrodów miejskich oraz zagospodarowanie nieużytków pod utworzenie miejskich pasiek i łąk motyli</p> <p>w drodze zaangażowania mieszkańców powyżej 60 roku życia.</p> <p>Przedsięwzięcie opiera się na czterech równorzędnych działaniach:</p> <ul style="list-style-type: none"> - doborze i zaprojektowaniu oraz budowie zielonych ogrodów na obiektach i budynkach (zielona infrastruktura), - doborze, zaprojektowaniu pasiek i łąk pszczelich (m.in. zakup uli, sprzętu) oraz łąk motyli i budowa na nieużytkach o charakterze nieinwestycyjnym, doborze i zaprojektowaniu oraz budowie zielonych ogrodów na obiektach i budynkach (zielona infrastruktura), - doborze grupy docelowej na szkolenia z zakresu hodowli pszczół, opracowaniu materiałów szkoleniowych i przeprowadzeniu szkoleń, zakup rodzin pszczelich, - opracowanie materiałów promocyjnych i edukacyjnych dla przedszkoli oraz uczniów szkół podstawowych (m.in. plansze, książki) - ścieżka edukacyjna. <p>Kluczowym dla przedsięwzięcia jest zaangażowanie osób w wieku przedemerytalnym i emerytalnym, które po przeprowadzonych szkoleniach podejmą się hodowli pszczół. Osoby te uzyskają w zamian za opiekę nad pszczołami i łąkami motylimi rodzinę pszczelą, ule i akcesoria do hodowli. Część uczestników, po przejściu dodatkowych szkoleń z zakresu nauczania, powinna pełnić funkcję edukatorów dla przedszkoli i szkół podstawowych odwiedzających ścieżki pszczele i motyle.</p> <p>Przedsięwzięcie wprowadzi na proponowany obszar elementy zielonej infrastruktury, która jest jednym z elementów adaptacji obszarów miejskich do zmian klimatycznych, a z drugiej strony zaktywizować mieszkańców w wieku emerytalnym, jak też przygotować osoby w wieku przedemerytalnym do aktywnego spędzania czasu po przejściu na emeryturę</p>					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba użytkowników w szczególności uczniów korzystających ze ścieżki edukacyjnej poprawa czystości i jakości przestrzeni publicznych w ocenach mieszkańców i odwiedzających 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie okresowo przeprowadzane badanie ankietowe i wywiad bezpośredni w grupie panelowej					
	cel programu rewitalizacji	D.1 Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5 Poprawa jakości środowiska przyrodniczego					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi	W realizacji projektu założono również otwarty udział osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	potrzebami	
--	------------	--

Przedsięwzięcie pozostałe nr 7

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie funkcjonalny	
Kompleksowa rewitalizacja, termomodernizacja budynków mieszkalnych i budynków użyteczności publicznej na terenie miasta Zabrze	Miasto Zabrze, JGN, ZBM-TBS Sp. z o.o., Wspólnoty mieszkaniowe	X		x	x	x	Obszar rewitalizacji
	opis	Przeprowadzenie robót budowlanych w zakresie termomodernizacji budynków, w tym m. in.: docieplenie ścian zewnętrznych, stropodachów, izolacje pionowe i poziome, remonty i osuszanie piwnic, drenaże					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Zmniejszenie wielkości zużytej energii i ciepła 					
	ramowy sposób ich oceny						
	rezultaty	Ocena na podstawie: danych zarządów zmodernizowanych obiektów					
	cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.6 Poprawa dostępności do wysokiej jakości zasobów mieszkaniowych					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 8

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rewitalizacja Parku Miejskiego w Zabrzu	Miasto Zabrze	x		x	x	x	Ul. P .Dubieła
opis	Przedsięwzięcie obejmuje: I etap: zagospodarowania terenu wokół fontanny oraz przebudowę muru oporowego i schodów przy wejściu głównym – zrealizowano w czerwcu 2023 r. II etap: przebudowę alejek parkowych i schodów. W wyniku realizacji przedsięwzięcia stworzona zostanie przestrzeń do integracji mieszkańców i realizacji ich aktywności. Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • budowę małej architektury; • nasadzenia drzew, • krzewów i roślin. 						
szacowana wartość PLN	I etap – 2 579 695,38 zł , II etap – około 5 mln zł.						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba osób korzystających z przestrzeni parku 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	ocena na podstawie: danych zarządców						
cel programu rewitalizacji	A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku B.3.Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.5. Poprawa jakości środowiska przyrodniczego						
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 9

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Kompleksowa rewitalizacja Kina Roma oraz przywrócenie placówki lokalnej społeczności	Miasto Zabrze	X			X	X	Ul. Gen. Z. Padlewskiego 4
	opis	<p>Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na stworzenie ośrodka realizującego istotne zadania w sterze społecznej, w tym również w zakresie kultury, który stanowić będzie ważny ośrodek o znaczeniu lokalnym wzmacniający integrację społeczną oraz stwarzający szanse do relacji i rozwijania aspiracji mieszkańców.</p> <p>Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje :</p> <ul style="list-style-type: none"> - przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji; - roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń i wyposażenia na potrzeby działalności; - dostosowanie obiektu do osób ze specjalnymi potrzebami 					
	szacowana wartość PLN	9 000 000,00					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba imprez organizowanych przez placówkę • Liczba osób korzystających z placówki 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanego obiektu					
	cel programu rewitalizacji	<p>A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku</p> <p>A.2. Aktywne i zintegrowane społeczności lokalne</p>					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 10

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Kompleksowa modernizacja Domu Muzyki i Tańca w Zabrzu wraz z dostosowaniem obiektu do wymogów dostępności dla osób o szczególnych potrzebach.	Miasto Zabrze	X			X	X	ul. Gen. de Gaulle'a 17
	opis	Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na stworzenie ośrodka realizującego istotne zadania w sterze społecznej, w tym w zakresie kultury, który stanowić będzie ważny ośrodek o znaczeniu lokalnym wzmacniający integrację społeczną oraz stwarzający szanse na do relacji i rozwijania aspiracji mieszkańców. Zakres rzeczowy przedsięwzięcia obejmuje : - przygotowanie dokumentacji technicznej niezbędnej do prowadzenia inwestycji; - roboty budowlane, przebudowa, remont wraz z zakupem niezbędnych urządzeń i wyposażenia na potrzeby działalności; - dostosowanie obiektu do osób ze specjalnymi potrzebami					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba imprez organizowanych przez placówkę Liczba osób korzystających z placówki 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanego obiektu					
	cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3. Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 11

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Muzeum Sportu	Miasto Zabrze	X	X	X	X		Obszar rewitalizacji
opis	<p>Przedsięwzięcie ukierunkowane jest na stworzenie ośrodka realizującego istotne zadania w sterze społecznej, w tym w zakresie kultury sportu, który stanowić będzie ważny ośrodek o znaczeniu lokalnym wzmacniający integrację społeczną oraz stwarzający szanse do relacji i rozwijania aspiracji mieszkańców.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia obejmuje :</p> <ul style="list-style-type: none"> - stworzenie odpowiednich warunków dla prowadzenia działalności kulturalnej dzięki wykonaniu dokumentacji projektowej zawierającej dokumentację architektoniczno-budowlaną, dokumentacje branżowe (projekty techniczne) projektu aranżacji wnętrz, a także projektów technologicznych dla tworzonego Oddziału Muzeum Sportu w Zabrzu. - realizacja niezbędnych prac budowlanych, remontowych, instalacyjnych, wykończeniowych i aranżacyjnych koniecznych dla przygotowania i zabudowy nowej, multimedialnej i wielowątkowej wystawy stałej, kompleksowo prezentującej fenomen sportowego rozwoju miasta Zabrze na szerokim tle porównawczym w różnych okresach historycznych. - organizacja inicjatyw i wydarzeń prezentujących dzieje sportu w mieście oraz ilustrujących procesy społeczne kształtujące tożsamość kulturową (m.in. obszarów GPR) jako przykład budowania sukcesów sportowych w oparciu o potencjał lokalnych społeczności i ich rozwój przemysłowy. 						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Liczba imprez organizowanych przez placówkę • Liczba osób korzystających z placówki 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanego obiektów						
cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3 Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta						
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac projektowych i budowlanych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 12

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Carbon Art.	Miasto Zabrze	X	X	X	X		Obszar rewitalizacji
opis	Przedmiotem inwestycji jest budowa Centrum Kultury CARBON-ART – budynku użyteczności publicznej, w którym zlokalizowane będą pomieszczenia Muzeum Miejskiego, Miejskiej Biblioteki Publicznej, Centrum Kreatywności, Centrum Organizacji Pozarządowych oraz sala widowiskowa na 314 osób zaprojektowana przede wszystkim pod kątem wykonywania muzyki klasycznej. Obiekt realizowany wraz z zagospodarowaniem terenu i wykonaniem niezbędnej infrastruktury towarzyszącej oraz zakupem i montażem wyposażenia budynku.						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba imprez organizowanych przez placówkę Liczba osób korzystających z placówki 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządców zmodernizowanego obiektu						
cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.3 Ochrona, zachowanie i rozwój dziedzictwa kulturowego miasta, ze szczególnym uwzględnieniem dziedzictwa przemysłowego oraz zabytków miasta.						
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury dla osób ze szczególnymi potrzebami, w tym dla osób z niepełnosprawnościami						

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 13

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie funkcjonalny	
Wsparanie mieszkalnictwa na obszarach rewitalizowanych	Miasto Zabrze	X		X	X	X	Obszar zdegradowany/rewitalizacji
	opis	Przedsięwzięcie ukierunkowane na poprawę jakości obiektów mieszkalnych. Ramowy zakres przedsięwzięcia obejmuje działania remontowe polegające między innymi na pracach z zakresu budowlanego oraz instalacyjnego w lokalach i częściach wspólnych wraz z wyposażeniem nieruchomości oraz dostosowaniem do potrzeb osób z niepełnosprawnościami i o specjalnych potrzebach.					
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba budynków mieszkalnych w których podniesiono standard 					
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządu/ów zmodernizowanych obiektów					
	cel programu rewitalizacji	D.1. Wysoka jakość oraz dostępność przestrzeni i obiektów publicznych D.6 Poprawa dostępności do wysokiej jakości zasobów mieszkaniowych					
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku prac modernizacyjnych nastąpi dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami					

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Przedsięwzięcie pozostałe nr 14

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Rozwój atrakcyjności handlowej - Centrum Ryłko	Centrum Ryłko	x	x			X	Ul. Wolności
opis	<p>Umożliwienie i wspieranie działalności punktów handlowych zlokalizowanych w centrum miasta lub w miejscach znajdujących się w pobliżu miejsc zamieszkania, poprzez zapewnienie lepszego dostępu do usług (obecnie problem z dostawami, brak miejsc postojowych do rozładunku towaru).</p> <p>Dla zwiększenia aktywności i rozwoju mieszkańców w centrum powinny być miejsca do organizowania np. spotkań w klubach seniora, kołach tanecznych, salonach gier w których mieszkańcy mogliby wspólnie spędzać czas podczas gier towarzyskich, itd.</p>						
rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> Liczba nowych punktów handlowych 						
ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie: danych zarządu/ów obiektów						
cel programu rewitalizacji	<p>A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierająca rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku</p> <p>B.3 Atrakcyjny wizerunek centrum i wzmocnienie funkcji miastotwórczych</p> <p>C.1. Wysoka atrakcyjność inwestycyjna obszaru miasta</p>						
opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W toku realizacji nastąpi dostosowanie infrastruktury do potrzeb osób z niepełnosprawnościami						

Przedsięwzięcie pozostałe nr 15

Nazwa	Podmiot realizujący	Wpływ realizacji projektu na wymiary rewitalizacji					Lokalizacja
		społeczny	gospodarczy	środowiskowy	techniczny	przestrzennie-funkcjonalny	
Wsparcie dla rodzin z terenów rewitalizowanych w mieście Zabrze	Centrum Rozwoju Rodziny	X					Obszar zdegradowany /rewitalizacji

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

	opis	<p>Przedsięwzięcie zakłada organizację zajęć grupowych, kształtujących kluczowe kompetencje psychospołeczne, dzięki którym dzieci w praktyce uczą się prawidłowej komunikacji, współpracy w grupie, trenują rozpoznawanie i kontrolowanie emocji, a także nabierają wiary we własne możliwości. Zajęcia będą prowadzone w małych grupach, maksymalnie 5- 6 dzieci, podzielonych w zależności od wieku. Nauka kompetencji społecznych bazuje na zastosowaniu odpowiednich zabaw i ćwiczeń w grupach, z wykorzystaniem modelowania jako podstawowego sposobu nabywania umiejętności i modyfikacji zachowań. Bardzo istotnym czynnikiem wspomagającym naukę jest odgrywanie ról, stosowanie konkretnych algorytmów i strategii konstruktywnych w danych okolicznościach działań, jako że zaangażowanie jest kluczowe w procesie efektywnego przyswajania i zapamiętywania.</p> <p>Działania skierowane będą do dzieci:</p> <ul style="list-style-type: none"> - z trudnościami w kontaktach społecznych, w nawiązywaniu i utrzymywaniu relacji, - z problemami w komunikacji; - dla dzieci przejawiających zachowania opozycyjno- buntownicze - wycofanych i załęczonych - mających problemy w odnalezieniu się w nowej sytuacji - przejawiających trudności w radzeniu sobie z emocjami i samokontrolą - doświadczających przemocy rówieśniczej - mających trudności z czekaniem na swoją kolej i stosowaniem się do poleceń - mających problem z radzeniem sobie w sytuacjach konfliktowych. <p>Ponadto przewiduje się zajęcia grupowe dla rodziców dzieci podnoszące kompetencje wychowawcze, rodzicielskie, poradnictwo rodzinne oraz zajęcia i działania skierowane dla rodzin wzmacniające więzi poprzez wspólne spędzanie czasu.</p>
	rezultaty	<ul style="list-style-type: none"> • Wzrost kompetencji rodzicielskich, • Nabycie umiejętności radzenia sobie w sytuacja kryzysowych, • Obycie społeczne dzieci, • Wzmocnienie więzi w rodzinie, • Nauka wspólnego spędzania czasu wolnego
	ramowy sposób ich oceny rezultatów	Ocena na podstawie sprawozdań Centrum
	cel programu rewitalizacji	<p>A.1. Powszechna dostępność do usług publicznych wspierających rozwój i aktywność mieszkańców w każdym wieku</p> <p>A.2. Aktywne i zintegrowane społeczności lokalne</p>
	opis działań zapewniających dostępność osobom ze szczególnymi potrzebami	W realizacji projektu założono również otwarty udział dla osób z niepełnosprawnościami.

Prawo pierwokupu – mechanizm wspierający rewitalizację

Uchwała Rady Gminy Nr LVI/808/2022 w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Miasta Zabrze, poza wyznaczeniem granic obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji ustanawia prawo pierwokupu wszystkich nieruchomości położonych na obszarze rewitalizacji na rzecz miasta Zabrze.

W procesie realizacji tego prawa miasto Zabrze podejmując decyzję o skorzystaniu z niego powinno kierować się oceną istotności danego obiektu i/lub terenu dla wdrożenia Programu Rewitalizacji, w tym w szczególności:

- w zakresie wykupu lokali mieszkalnych i użytkowych:
  - oceną struktury własnościowej obiektu, w którym znajduje się lokal w zakresie:
    - oceny potrzeby i możliwości uporządkowania struktury własności i/lub zwiększenia udziału miasta w strukturze własnościowej obiektu,
    - oceny potrzeby zwiększenia zasobu mieszkań komunalnych na obszarze
- w zakresie wykupu obiektów i/lub terenów:
  - oceną obiektu i/lub terenu w zakresie:
    - oceny potrzeby i możliwości scalenia, prawnego lub funkcjonalnego, gruntu z gruntami miejskimi,
    - oceny potrzeby i możliwości powiązania funkcjonalnego obiektu z obiektami i /lub terenami miejskimi,
    - oceny w zakresie potrzeb realizacji inwestycji miasta służących osiągnięciu celów rewitalizacji i/lub rozwoju.
    - oceny wartości i znaczenia historycznego i sentymentalnego miasta.

Mechanizmy integrowania działań

W polityce rewitalizacji przyjmuje się, że komplementarność to cecha różnych aktywności umożliwiająca wzajemne ich uzupełnianie, dopełnianie, jest istotnym wymogiem złożonych procesów rewitalizacji miasta, a osiągnięcie wysokiego poziomu komplementarności zwiększa efektywność realizowanego celu. Jednocześnie na podstawie diagnozy problemów i wyzwań obszaru rewitalizacji przyjmuje się, że polityka dalszej rewitalizacji Zabrze łączyć będzie działania, których efektem będzie rozwiązywanie problemów w sferze społecznej oraz gospodarczej, przestrzennej, środowiskowej technicznej i funkcjonalnej związane z obszarem problemowym oraz jego otoczeniem.

Komplementarność działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych obejmować będzie wymiar:

- przestrzenny
- problemowy
- międzyokresowy
- instytucjonalny
- finansowy

Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna, umożliwiającą efektywne oddziaływanie na cały

dotknięty kryzysem obszar, polega na:

- ukierunkowaniu wsparcia pochodzącego z różnych źródeł na tereny charakteryzujące się zbliżonymi problemami;
- powiązaniu przedsięwzięć podejmowanych w obszarze rewitalizacji, jak również znajdującymi się poza nim, ale na niego i jego problemy oddziałujące;
- efektywne oddziaływanie działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych na cały obszar problemowy, a nie tylko oddziaływanie punktowe;
- podejmowaniu działań ukierunkowanych na zmianę sytuacji mieszkańców obszaru rewitalizacji przy jednoczesnym zapobieganiu zjawiskom „wypychania” i tworzenia nowych obszarów koncentracji problemów w innych obszarach miasta oraz przeciwdziałaniu powstawania niekorzystnych efektów społecznych, takich jak segregacja społeczna i wykluczenie.

Komplementarność problemowa

Zaprojektowane w programie cele oraz kierunki działań wyznaczono na podstawie wieloaspektowej analizy problemów i sformułowane w taki sposób, by narzędzia rewitalizacyjne rozwiązywały problemy społeczne oraz problemy w innych ważnych dla społeczności obszaru i miasta sferach.

Komplementarność problemowa oznacza zatem:

- konieczność realizacji przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie tematycznie dopełniały, sprawiając, że proces rewitalizacji będzie odczuwany we wszystkich aspektach, w tym zwłaszcza w aspekcie społecznym oraz gospodarczym i przestrzennym, technicznym i środowiskowym.
- Przeciwdziałanie fragmentacji interwencji i działanie oparte na koncentracji uwagi na całościowym spojrzeniu na przyczyny i skutki kryzysu obszaru.
- powiązanie działań rewitalizacyjnych ze strategicznymi i transformacyjnymi działaniami miasta, co skutkuje lepszą koordynacją tematyczną i organizacyjną działań wdrożeniowych.

Komplementarność międzyokresowa

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Komplementarność międzyokresowa, zachodząca pomiędzy programami w różnych okresach programowania, tj. okres programowania 2007-2013, 2014-2020 oraz 2021-2027, umożliwia ciągłość procesu rewitalizacji Zabrze i kontynuację polityki rewitalizacji, która będzie silnie związana z wdrażanymi procesami transformacji. W ramach Programu Rewitalizacji na lata 2023-2030 planuje się realizację wielu projektów umożliwiających dopełnienie już realizowanych oraz zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych i utrwalenie osiągniętych efektów, częściowo także na terenach, które już wcześniej stanowiły obszar rewitalizacji. W wielu przypadkach projekty, planowane do realizacji w ramach niniejszego programu, stanowią więc kontynuację lub uzupełnienie działań rewitalizacyjnych czy aktywizacyjnych rozpoczętych w poprzednich latach.

Komplementarność instytucjonalna i procesowa

Komplementarność instytucjonalna i procesowa polega na:

- właściwym zaprojektowaniem systemu zarządzania działaniami rewitalizacyjnymi oraz samym programem, który pozwala na efektywne współdziałanie w ramach rewitalizacji różnych podmiotów lokalnych publicznych i prywatnych,
- wzajemne uzupełnianie się i spójność procedur,
- włączenie działań rewitalizacyjnych w ogólny system zarządzania rozwojem i transformacji miasta Zabrze.

Komplementarność finansowa

Komplementarność finansowa oznacza, że projekty rewitalizacyjne, wynikające z programu rewitalizacji, wymagają umiejętnego uzupełniania i łączenia wsparcia z różnych źródeł, w tym środków europejskich w ramach programu regionalnego Fundusze dla Śląskiego 2021-2027, programów krajowych, środków budżetu miasta i budżetu państwa oraz województwa, a także środków partnerów gospodarczych i społecznych.

W odniesieniu do większości projektów planuje się uzyskanie wsparcia w ramach Fundusze dla Śląskiego 2021 -2027 – łącząc przedsięwzięcia finansowane w ramach EFRR oraz EFS.

Szacunkowe ramy finansowe gminnego programu rewitalizacji wraz z szacunkowym wskazaniem środków finansowych ze źródeł publicznych i prywatnych

Realizacja przedsięwzięć w ramach gminnego programu rewitalizacji wymaga aktywności oraz łączenia i montażu zróżnicowanych źródeł finansowania. Ze względu na złożoność przedsięwzięć, ich komplementarność oraz wieloaspektowość niezbędny będzie aktywny udział organizacyjny i finansowy innych podmiotów, których zadania zostały wskazane bezpośrednio w dokumencie.

Należy jednak zaznaczyć, że program zawiera zarówno zadania, dla których realizatorem ma być samorząd miasta Zabrze, ale również projekty, które zostały zgłoszone przez partnerów gospodarczych, społecznych czy naukowych, dla których podmiotem realizacyjnym nie będzie miasto Zabrze czy jednostki jemu podległe.

Zamieszczenie tego typu przedsięwzięcia czy projektu w GPR nie powoduje dla samorządu miasta Zabrze zobowiązań finansowych, a partnerzy są zobowiązani do samodzielnego podejmowania działań w zakresie pozyskania środków na realizację przedsięwzięć projektów własnych. Do kluczowych źródeł finansowania działań rewitalizacyjnych zaliczyć należy:

- fundusze strukturalne Unii Europejskiej
- budżet miasta
- środki z budżetu państwa, w tym w formie dotacji oraz na podstawie innych instrumentów polityki państwa oraz w ramach współfinansowania działań z udziałem środków europejskich
- budżet województwa
- kredyty i pożyczki bankowe
- środki własne podmiotów realizujących własne projekty o charakterze rewitalizacyjnym
- partnerstwo publiczno-prywatne

Szacunkowe ramy finansowe Gminnego Programu Rewitalizacji zostały zaplanowane do roku 2030.

Przedstawiają się one następująco:

Całkowitą wartość podstawowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych Programu szacuje się na 534,8 mln PLN

- W tej kwocie wkład budżetu miasta Zabrze szacuje się na 34,8 mln PLN
- Pozostały bezpośredni wkład (publiczny i prywatny razem) w podstawowe przedsięwzięcia rewitalizacyjne oszacowany na 112,8 mln PLN
- Wobec tego całkowity strumień wydatków na GPR ze środków publicznych (budżet miasta, środki UE oraz środki krajowe) szacuje się na kwotę 529,2 mln PLN

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Indykatywne środki finansowe w ramach programu rewitalizacji z podziałem na źródła finansowania

Własne miasta Zabrze	Pochodzące z publicznych źródeł zewnętrznych, w tym:	Pochodzące ze źródeł prywatnych	Wartość łączna
	Pochodzące ze źródeł krajowych publicznych oraz z funduszy UE: EFRR, EFS, FS, FST		
113,7	441,1 mln	5,7 mln	560,5 mln PLN

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Indykatywne ramy finansowania przedsięwzięć podstawowych.

tytuł projektu	podmiot realizujący -	szacowana wartość PLN	wkład własny PLN	charakterystyka wkładu własnego środki Miasta Zabrze lub środki prywatne	Pochodzące z publicznych źródeł zewnętrznych, w tym:	
					Pochodzące ze źródeł krajowych publicznych lub inne publiczne	z funduszy UE: EFRR, EFS, FS
Integracja społeczności na obszarach rewitalizowanych.	MOPR	3 401 562,52	510234,38	środki Miasta Zabrze		EFS, FST
Podniesienie jakości kształcenia zawodowego w Zabrzu- Laboratorium Cyberbezpieczeństwa w szkołach zawodowych w Zabrzu	Miasto Zabrze	9 800 000,00	147 000,00	środki Miasta Zabrze		FST, EFS
Rewitalizacja Parku przy Szpitalu Specjalistycznym w Zabrzu Sp. z o.o. i stworzenie Ogrodu Ekologicznego dla pacjentów, studentów oraz mieszkańców województwa śląskiego „Ogród Cesarzowej Augusty Wiktorii”.	Szpital Specjalistyczny w Zabrzu Sp. z o.o	1 200 000,00	300 000,00	środki prywatne		Środki UE
Rewitalizacja Parku Hutniczego	Miasto Zabrze	8 870 477,38	1 330 571,61	środki Miasta Zabrze	Norweski Mechanizm Finansowy, środki ministerialne	,
Rewitalizacja, odtworzenie wyeksploatowanych terenów zieleni miejskiej	Miasto Zabrze	25390000	3 808 500,00	środki Miasta Zabrze		EFRR, FS
Rewitalizacja obiektu byłej szkoły w Zabrzu ul. ks. Józefa Londzina 2 z nadaniem nowych funkcji publicznych/edukacyjnych w ramach Akademii Śląskiej (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach) poprzez utworzenie nowych pomieszczeń Wydziału Nauk Medycznych	Akademia Śląska (dawniej Wyższa Szkoła Techniczna w Katowicach)	15 000 000,00	3 750 000,00	środki prywatne		Środki U
Zachowanie dziedzictwa regionu w procesie transformacji poprzez przebudowę obiektów po dawnej Kopalni Węgla Kamiennego „Makoszowy” na potrzeby społeczne, gospodarcze, kulturalne i edukacyjne.	Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	180 000 000,00	27 000 000,00	inne publiczne		FST, EFRR
Zielona kopalnia – przebudowa i modernizacja infrastruktury technicznej w zakresie zmniejszenia energochłonności i właściwej gospodarki wodnej w	Muzeum Górnictwa Węglowego	30 000 000,00	4 500 000,00	inne publiczne		FST, EFRR

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

objektach Muzeum Górnictwa Węglowego						
Industrialne Dziedzictwo Górnego Śląska – modernizacja i nadanie nowych funkcji przemysłowym obiektom Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu- Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido”	Muzeum Górnictwa Węglowego	100 000 000,00	15 000 000,00	inne publiczne	środki ministerialne	FST,
Industrialne Dziedzictwo Górnego Śląska – modernizacja i nadanie nowych funkcji przemysłowym obiektom Muzeum Górnictwa Węglowego- Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido”	Muzeum Górnictwa Węglowego	60 000 000,00	15 000 000,00	inne publiczne	środki ministerialne	FST,
Likwidacja i zabezpieczenie pustek poeksploatacyjnych oraz wyrobisk podziemnych w rejonie użytkowanym przez Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzu	Muzeum Górnictwa Węglowego	71 500 000,00	10 725 000,00	inne publiczne		FST, EFRR
Poprawa stanu technicznego i wizerunku architektoniczno-budowlanego budynków	ZBM-TBS Sp. z o. o. Zabrze (REB II)	11 000 000,00	1 650 000,00	prywatne		EFRR
Rewitalizacja budynku Admiralspalast w Zabrzu	Miasto Zabrze	44 366 662,00	30 000 000,00	środki Miasta Zabrze	Rządowy Fundusz Polski Ład Program Inwestycji Strategicznych	
suma		560 528 701,90	113 721 305,99			

W związku z dynamicznymi zmianami cen na rynku usług i materiałów w wskazane wartości projektów są szacunkowe i ich ostateczna wartość może się zmienić. Jednocześnie z grupy projektów własnych Miasta Zabrze projekty:

- Rewitalizacja Parku Hutniczego,
  - Rewitalizacja budynku Admiralspalast w Zabrzu,
- zostały już ujęte w Wieloletniej prognozie finansowej.

Pozostałe projekty własne Miasta Zabrze, tj.

- Integracja społeczności na obszarach rewitalizowanych,
  - Podniesienie jakości kształcenia zawodowego w Zabrzu- Laboratorium Cyberbezpieczeństwa w szkołach zawodowych w Zabrzu,
  - Rewitalizacja, odtworzenie wyeksploatowanych terenów zieleni miejskiej,
- zostaną ujęte w WPF po roku 2026 i po określeniu ich ostatecznego kształtu oraz budżetu.

Opis struktury zarządzania realizacją gminnego programu rewitalizacji, wskazanie kosztów tego zarządzania wraz z ramowym harmonogramem realizacji programu

Struktura zarządzania programem rewitalizacji

System wdrażania Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do roku 2030 w zakresie struktury zarządzania opierać się będzie na dotychczasowym modelu. Proces rewitalizacji obejmuje szereg działań, przedsięwzięć oraz projektów mających charakter zintegrowany i komplementarny, co wymaga współpracy wielu niezależnych od siebie podmiotów. Dlatego jej skuteczność jest zależna od koordynacji działań podejmowanych przez każdego z nich i zdolności organizowania partnerskiej współpracy.

Głównym podmiotem organizującym i wdrażającym Gminny Program Rewitalizacji, czyli „operatorem procesu rewitalizacji”, jest samorząd miasta Zabrze, w tym Prezydent Miasta Zabrze wspomagany przez Pełnomocnika ds. Rewitalizacji oraz kierowników komórek organizacyjnych Urzędu Miasta oraz jednostek podległych oraz Rada Miasta. Do kluczowych zadań Prezydenta należy:

- nadzór nad realizacją programu rewitalizacji,
- podejmowanie decyzji w zakresie realizacji ujętych w programie zadań leżących w gestii samorządu miasta,
- inicjowanie działań służących zabezpieczeniu środków finansowych na przyjęte do realizacji własne przedsięwzięcia i projekty rewitalizacyjne poprzez ich uwzględnienie w kolejnych projektach budżetu oraz Wieloletniej Prognozie Finansowej,
- podejmowanie działań zmierzających do pozyskania środków zewnętrznych na finansowanie przedsięwzięć samorządu miasta,
- prowadzenie współpracy z partnerami procesu rewitalizacji w przypadku przedsięwzięć opartych na zaangażowaniu podmiotów zewnętrznych,
- prowadzenie polityki informacyjnej na temat rewitalizacji i dialogu społecznego służącego poprawie efektywności wdrażanych działań,
- przygotowanie ewentualnego wniosku do Rady Miasta Zabrze o zainicjowanie procesu aktualizacji programu.

Stałym ciałem operacyjnym w zakresie wdrażania programu rewitalizacji będzie dalsze funkcjonowanie Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Miasta. Jego skład obejmuje przedstawicieli Urzędu Miasta Zabrze

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

oraz najważniejszych instytucji w mieście zaangażowanych w realizację procesu rewitalizacji. Dopuszcza się możliwość udziału w posiedzeniach zespołu innych podmiotów oraz ekspertów z zakresie rewitalizacji.

Działania Zespołu będą obejmować w głównej mierze:

- monitorowanie stopnia realizacji programu rewitalizacji, gromadzenie danych, ich interpretację w odniesieniu do całego obszaru rewitalizacji, w tym przekazywanie informacji na potrzeby opracowania sprawozdań i raportów z realizacji programu,
- koordynację przedsięwzięć rewitalizacyjnych będących w zakresie kompetencji Urzędu Miasta Zabrze oraz jednostek podległych,
- skoordynowanie planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych z dokumentami strategicznymi miasta,
- kreowanie nowych przedsięwzięć rewitalizacyjnych do realizacji przez jednostki samorządu lub w partnerstwie z innymi sektorami,
- wnioskowanie do Prezydenta Miasta Zabrze o włączenie przedsięwzięć rewitalizacyjnych do programu,
- analizę informacji o problemach i zagrożeniach w realizacji projektów wieloletnich,
- utrzymywanie stałych kontaktów z organizacjami i podmiotami współrealizującymi projekty i zapewnienie promocji projektów,
- wzajemną wymianę informacji o prowadzonych działaniach wydziałów (komórek równorzędnych) powiązanych z zakresem problematyki rewitalizacji,
- współpracę z uczelniami wyższymi i stowarzyszeniami, instytucjami profesjonalnie zajmującymi się zagadnieniami rewitalizacji, celem wymiany doświadczeń,
- inicjowanie nadzwyczajnej aktualizacji programu rewitalizacji,
- dzielenie się doświadczeniami w zakresie realizacji projektów.

Rada Miasta Zabrze w procesie wdrażania programu stanowi jeden z podstawowych organów wpływających na sferę zarządzania Programem Rewitalizacji. Zadaniem Rady Miasta w procesie rewitalizacji jest:

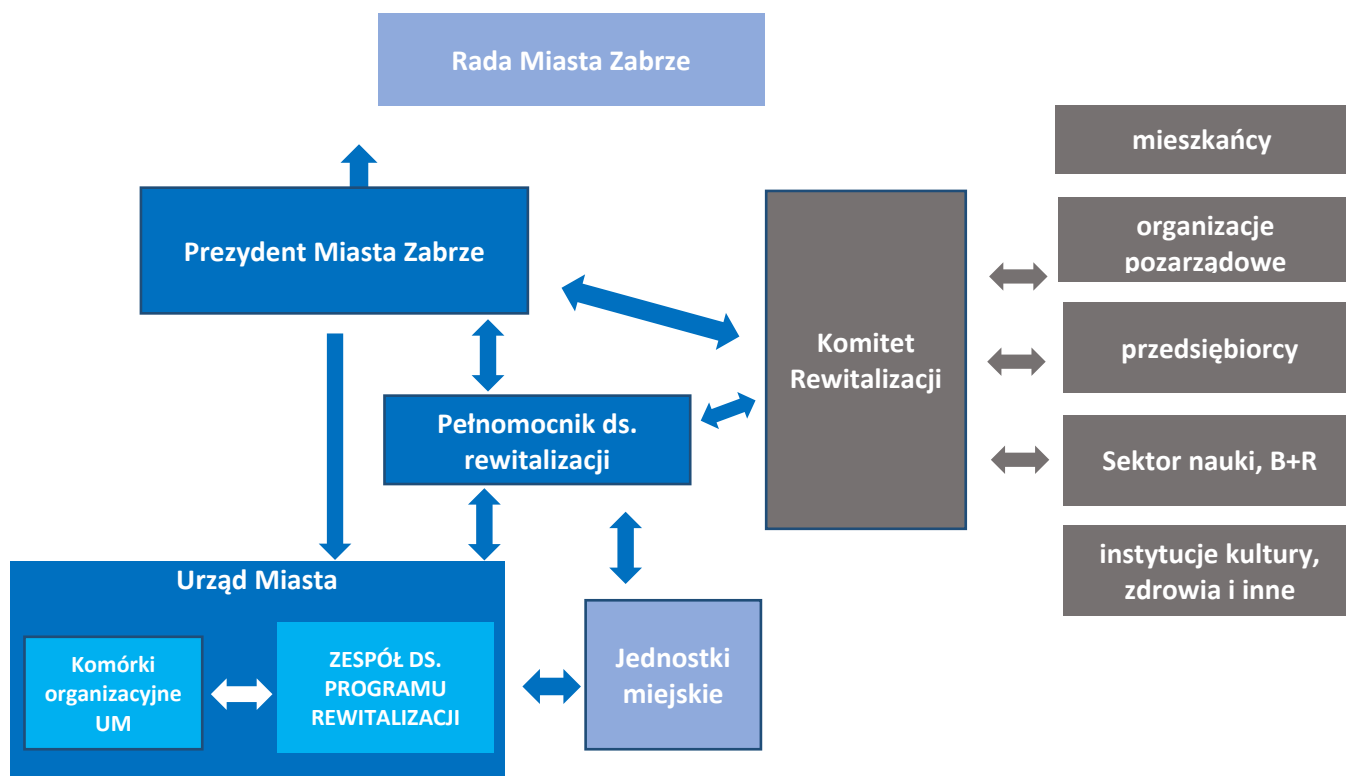
- uchwalenie Programu Rewitalizacji,
- uchwalanie zmian programu,
- inicjowanie podjęcia prac nad aktualizacją okresową lub nadzwyczajną aktualizacją programu.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Rada Miasta Zabrze otrzymywać będzie informację o stanie realizacji Programu Rewitalizacji w ramach corocznie sporządzanego Raportu o stanie miasta.

Zgodnie z art. 7 ust. 3 ustawy o rewitalizacji po uchwaleniu GPR zostanie powołany przez Radę Miasta Komitet Rewitalizacji, która określi zasady jego funkcjonowania. Komitet Rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniotwórczo-doradczą Prezydenta Miasta Zabrze. Komitet Rewitalizacji stanowi zatem najważniejsze ciało sprawujące społeczną kontrolę nad wszystkimi elementami procesu rewitalizacji. Z tego też względu jego rola w procesie rewitalizacji jest istotna z uwagi na partycypacyjny charakter działań rewitalizacyjnych.

Struktura podmiotowa procesu wdrażania programu

Źródło: opracowanie własne

Harmonogram wdrażania i koszty zarządzania

Zarządzanie Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Zabrze będzie odbywać się w ramach struktur organizacyjnych miasta Zabrze. Koszty zarządzania programem ponosić będzie miasto Zabrze, a do kluczowych kosztów zaliczyć należy:

- koszty osobowe związane z czynnościami wykonywanymi przez pracowników odpowiedzialnych za koordynację i monitoring procesu rewitalizacji. Należy jednak podkreślić, że zadania związane z zakresem rewitalizacyjnym wykonywane przez pracowników UM jest tylko częściową obowiązków służbowych zarówno pełnomocnika ds. rewitalizacji, jak również innych osób uczestniczących w pracach zespołu ds. rewitalizacji miasta
- koszty związane z obsługą Komitetu Rewitalizacji
- koszty badań i ekspertyz na potrzeby studiów i analiz związanych z oceną stopnia realizacji GPR oraz jej ewaluacji

Łączna wartość kosztów przewidzianych na zarządzanie programem (bez kosztów opracowania dokumentacji dot. konkretnych przedsięwzięć, zmian i/lub opracowania miejscowych planów zagospodarowania i innych prac wdrożeniowych) szacuje się na ok. 130 tys. zł/rok w okresie do 2030 roku.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze wdrażany będzie w okresie 2023-2030. Kluczowy zakres zadań w toku jego wdrażania wskazano w tabeli poniżej.

Ramowy harmonogram wdrażania GPR

Rok	Kluczowe zadania wdrożeniowe
2023	<ul style="list-style-type: none"> • Uchwalenie GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw • Powołanie Komitetu Rewitalizacji /w przypadku podjęcia przez radę gminy uchwały GPR w grudniu do powołania niezwłocznie w 2024 r./
2024	<ul style="list-style-type: none"> • Powołanie zespołu ds. rewitalizacji • Monitorowanie GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw
2025	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie GPR • Ewaluacja GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć

	<ul style="list-style-type: none"> • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw
2026	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie GPR • Przeprowadzenie okresowej aktualizacji (jeśli będą przesłanki do zmiany) • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw • Ujęcie w WPF grupy projektów podstawowych.
2027	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw
2028	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie GPR • Ewaluacja GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw
2029	<ul style="list-style-type: none"> • Monitorowanie GPR • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw
2030	<ul style="list-style-type: none"> • Podsumowanie wdrażania GPR • Przygotowanie GPR na kolejny okres • Prace studialne/prace wdrożeniowe w zakresie realizacji przedsięwzięć • Informowanie, komunikacja i budowanie partnerstw

Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców i innych podmiotów i grup aktywnych na terenie miasta w proces rewitalizacji

Partycypacja społeczna – ocena problemów przez mieszkańców – etap przygotowania GPR

W okresie od listopada 2021 r. do lipca 2022 r. przeprowadzono 2 fazy otwartych konsultacji społecznych, w terminach:

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

- 18 listopada 2021 r. – 20 grudnia 2021 r. – wstępne konsultacje w zakresie oceny dotychczasowych procesów rewitalizacji oraz oceny stopnia i zróżnicowania bieżących problemów rewitalizacyjnych w mieście – faza I,
- 4 marca 2022 r. – 4 kwietnia 2022 r. – konsultacje wstępnej wersji uchwały delimitacyjnej obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji – faza II.-etap 1
- 3 czerwca 2022 r. do 3 lipca 2022 r. – konsultacje dotyczące projektu uchwały w sprawie delimitacji obszaru rewitalizacji oraz obszaru zdegradowanego do Gminnego Programu Rewitalizacji do 2030 roku. faza II.-etap 2

W wyniku prac analitycznych oraz konsultacji zakreślano ostateczną delimitację obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji.

Faza I

Społeczność Zabrze (tj. mieszkańcy, przedsiębiorcy oraz członkowie organizacji pozarządowych) od dnia 18 listopada 2021 r. do 20 grudnia 2021 r. brała udział w procesie oceny dotychczasowego programu rewitalizacji. W tym zakresie pozyskano również informacje do przeprowadzenia diagnozy i do określenia nowych kierunków i działań rewitalizacyjnych do 2030 r. Konsultacje społeczne związane z przygotowaniem nowego Programu Rewitalizacji realizowane były na podstawie art. 5 ust. 1-3 i art. 6 ust. 1-9 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (tj. Dz. U. z 2021. poz. 485) oraz na podstawie Uchwały Nr XXXV/372/2016 z dnia 19 grudnia Rady Miasta Zabrze w sprawie Lokalnego Programu Rewitalizacji Obszarów Miejskich Miasta Zabrze na lata 2016-2023 wraz z późn. zm.

Zgodnie z art. 6 ust. 2, pkt 3a i 3b ustawy o rewitalizacji oraz z uwagi na obostrzenia oraz zasady bezpieczeństwa sanitarnego przyjętą formą konsultacji społecznych była komunikacja za pomocą środków elektronicznych.

Konsultacje społeczne były prowadzone z wykorzystaniem formy wywiadu, ankiet, formularza uwag dostępnych na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Zabrze w zakładce: Urząd Miejski/ Konsultacje społeczne oraz Urząd Miejski / Konsultacje z NGO.

Istniała też możliwość wypowiedzenia się poprzez udział w ankiecie anonimowej dla mieszkańców – Program Rewitalizacji Miasta Zabrze, która była zamieszczona na stronie: www.miastozabrze.pl/kategoria/dla-mieszkancow.

Informacja o konsultacjach społecznych została udostępniona w dniu 10 listopada 2021 w prasie lokalnej, na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Zabrze oraz na stronie BIP w zakładce Obwieszczenia i informacje.

Ramowe wyniki konsultacji z fazy I

W toku prac diagnostycznych przeprowadzono konsultacje drogą internetową. W badaniu, realizowanym w okresie październik – grudzień 2021 r., wzięły udział 482 osoby. Celem badania była identyfikacja postrzegania miasta oraz jego perspektyw rozwoju.

Wyniki konsultacji z fazy II

Na podstawie wyników konsultacji społecznych z etapu pierwszego oraz po:

- przeprowadzeniu prac analitycznych związanych z oceną aktualności Lokalnego Programu Rewitalizacji
- opracowaniu metody delimitacji w oparciu o dane ilościowe zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji, tj. wykorzystującej obiektywne i weryfikowalne mierniki i metody badawcze dostosowane do lokalnych uwarunkowań i przeprowadzaniu analiz ilościowych

dokonano wstępnego wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji celem przeprowadzenia kolejnego etapu konsultacji.

Mieszkańcy Zabrze oraz partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym przedsiębiorcy, przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz środowisk naukowych i administracji publicznej działającej w mieście w okresie od dnia 4 marca do 4 kwietnia 2022 r. brali udział w procesie oceny wstępnej delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Konsultacje społeczne były prowadzone z wykorzystaniem wielu form, w tym: ankiet, formularza uwag dostępnych na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Zabrze oraz warsztatów i spotkań roboczych i wywiadów.

Opublikowane zostało obwieszczenie Prezydenta Miasta Zabrze o konsultacjach społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji oraz ogłoszenie w prasie lokalnej.

Zgłaszanie uwag możliwe było również:

- w postaci papierowej przekazanej osobiście do: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11, pok. 1-3
- w postaci papierowej przekazanej pocztą na adres: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11, 41-800 Zabrze
- w postaci elektronicznej na mail: sekretariat bpp@um.zabrze.pl

W formie pisemnej, ankietowej oraz ustnej i pocztą na etapie pierwszym konsultacji projektu uchwały RM nie wpłynęły uwagi.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

W toku prac zorganizowano 4 warsztaty: w terminach 9 marca 2022 r., 10 marca 2022 r., 23 marca 2022 r. oraz 24 marca 2022 r.

Poza opublikowaniem zaproszenia i informacji o warsztatach w ww. formach do przedstawicieli administracji oraz podmiotów sektora NGO skierowano pisma zapraszające do udziału w spotkaniach.

W toku warsztatów zaprezentowano założenia i wyniki analiz oraz pracowano metodami warsztatowymi w zakresie identyfikacji w przestrzeni miasta obszarów o szczególnym natężeniu problemów rewitalizacyjnych.

Wynikiem prac warsztatowych konsultacji społecznych z pierwszego etapu 2. fazy było wprowadzenie modyfikacji granic do przedstawionego obszaru ww. fazy konsultacji wraz z wprowadzeniem dodatkowo obszaru do rewitalizacji po KWK Makoszowy.

Po wprowadzeniu zmian ostatni etap konsultacji stanowiły konsultacje projektu uchwały w sprawie delimitacji obszaru rewitalizacji oraz obszaru zdegradowanego do Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku, które przeprowadzono w okresie od 3 czerwca 2022 r. do 3 lipca 2022 r.

Zgodnie z ogłoszeniem Prezydenta Miasta Zabrze o konsultacjach społecznych projektu uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji Zabrze – etap II były one prowadzone w następujących formach:

1. zbieranie uwag:

- w postaci papierowej przekazanej osobiście do: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11, pok. 1-3
- w postaci papierowej przekazanej pocztą na adres: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11 , 41-800 Zabrze;

2. zbieranie uwag w postaci poczty elektronicznej na adres e-mail: sekretariat _ bpp@um.zabrze.pl;

3. ankiety oraz przy wykorzystaniu grup przedstawicielskich.

Konsultacje społeczne były prowadzone z wykorzystaniem ww. formy, w tym ankiet, formularza uwag dostępnych na stronie Biuletynu Informacji Publicznej Miasta Zabrze w zakładce: Urząd Miejski / Konsultacje społeczne oraz Urząd Miejski / Konsultacje z NGO oraz na stronie: www.miastozabrze.pl/kategoria/dla-mieszkancow.

Informacja o konsultacjach społecznych została udostępniona w prasie lokalnej, na tablicy ogłoszeń Urzędu Miasta Zabrze oraz na stronie BIP w zakładce Obwieszczenia.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

W tym etapie konsultacji nie zgłoszono uwag merytorycznych do konsultowanego projektu uchwały, w tym w szczególności dotyczących treści uchwały oraz stanowiącej załącznik mapy obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji. Nie zgłoszono również merytorycznych uwag do opracowanej i udostępnionej diagnozy obszaru.

W toku konsultacji przekazano uwagę dotyczącą kwestii technicznej – redakcyjnej.

Ponadto rady dzielnic zostały powiadomione o toczącej się procedurze, a raport z konsultacji społecznych po I i II etapie został udostępniony na stronie Biuletynu Informacji Publicznej w zakładce Urząd Miejski – Konsultacje z NGO.

W dniu 21 listopada 2022 roku Rada Miasta Zabrze podjęła uchwałę o przystąpieniu do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Prezydent Miasta Zabrze w dniu 24.11.2022 r. dokonał obwieszczenia w tej sprawie (umieszczając odpowiednie informacje publicznie, w tym w BIP oraz na stronie internetowej Zabrze oraz zaprosił do dalszych prac partycypacyjnych). W toku kolejnego etapu prac, tj. opracowania Gminnego Programu Rewitalizacji, zorganizowano kolejne działania partycypacyjne obejmujące:

- organizację otwartych warsztatów, do udziału w których zaproszono mieszkańców, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców, środowisk naukowych oraz placówek samorządowych w tym działający w obszarze kultury. Warsztaty odbyły się w Centrum Usług Społecznych (obszar rewitalizacji) w dniu 5 grudnia 2022 r.
- Dyskusję na posiedzenie Powiatowej Rady Rynku Pracy w Zabrzu, w trakcie którego przedstawiono stan prac oraz informację o zakresie przygotowywanego dokumentu. Podkreślono również możliwość zgłaszania propozycji przedsięwzięć do ujęcia w Programie. Posiedzenie odbyło się w dniu 14 grudnia 2022 r.
- Umożliwiono zgłaszanie propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych:
  - w postaci papierowej przekazanej osobiście do: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11, pok. 1-3
  - w postaci papierowej przekazanej pocztą na adres: Urząd Miejski w Zabrzu, Biuro Planowania Przestrzennego, ul. Piastowska 11 , 41-800 Zabrze
  - w postaci poczty elektronicznej na adres e-mail: sekretariat _ bpp@um.zabrze.pl

Zgłoszone propozycje przeanalizowano i wykorzystano do pogłębienia informacji o potencjałach i problemach obszaru formułowania celów, kierunków oraz przedsięwzięć.

W dniu 24 listopada 2022 roku w gazecie „Głos Zabrze i Rudy Śląskiej”, tablicy ogłoszeń tut. Urzędu oraz BIP-ie zostało opublikowane Ogłoszenie/Obwieszczenie Prezydenta Miasta Zabrze w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 r.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Obwieszczenie Prezydenta Miasta Zabrze w sprawie przystąpienia do sporządzenia Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 r. na tablicy ogłoszeń Urzędu Miejskiego w Zabrzu znajdowało się w miejscu publicznie dostępnym w okresie od 24.11.2022 r. do 3.01.2023 r.

Oprócz informacji w gazecie, tablicy ogłoszeń i na stronie Miasta Zabrze w ww. sprawie: dotyczących możliwości podzielenia się pomysłami na rzecz planowania działań rewitalizacyjnych – przedstawiciele samorządu rozmawiali z przedstawicielami zabrzańskich podmiotów funkcjonujących w obszarze rozwoju gospodarczego oraz prywatnymi przedsiębiorcami o mechanizmach integrowania działań na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki podczas I Śniadania Biznesowego . Spotkanie z dnia 24 listopada 2022 r. było okazją do wymiany doświadczeń, stanowiło jedną z form pozafinansowej współpracy administracji publicznej z podmiotami spoza jej struktury na rzecz podjęcia interwencji w obszarach koncentracji negatywnych zjawisk społecznych. Uczestnicy rozmawiali o wzajemnych możliwościach wsparcia i zacieśnienia współpracy, celem wykorzystania potencjałów Zabrze między innymi do stworzenia nowych miejsc pracy.

Informacje dotyczące przygotowywanego dla Zabrze Gminnego Programu Rewitalizacji przedstawione zostały w dniu 14 grudnia 2022 r. na posiedzeniu Powiatowej Rady Rynku Pracy. Podczas spotkania przedstawiono prezentację z zakresu delimitacji obszarów i omówiono cele związane z programowaniem rewitalizacji jw.

W dniu 5 grudnia 2022 r. w Centrum Usług Społecznych przy ul. Stalmacha 7 od godz. 17.00, podczas otwartego dla mieszkańców spotkania dyskusyjnego poświęconego wyznaczonemu obszarowi rewitalizacji wszyscy zainteresowani pracami nad dokumentem Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku mogli sprawdzić, które obszary miasta zostały objęte Gminnym Programem Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku, mogli dowiedzieć się, jakie są cele rewitalizacji, a także mogli podzielić się swoimi spostrzeżeniami i pomysłami oraz wziąć udział w planowaniu działań rewitalizacyjnych. Podczas spotkania konsultowano też sposób wypełnienia formularza z propozycją przedsięwzięcia rewitalizacyjnego.

Na rzecz wsparcia komunikacji z mieszkańcami opracowano plakat pt. Rewitalizacja na co dzień. Spotkajmy się! Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku. Plakat znajdował się w przestrzeni miasta, a także został umieszczony na stronie pod adresem [https://miastozabrze.pl/dla-mieszkancow/rewitalizacja/aktualności](https://miastozabrze.pl/dla-mieszkancow/rewitalizacja/aktualnosc).

Poza tym indywidualnie zachęcano do udziału w warsztatach i rozdawano ulotki. Drogą e-mailową wysłano informacje do różnych środowisk, w szczególności z terenu obszaru rewitalizacji, a także reprezentujących rady dzielnic. Ponadto w Biurze Planowania Przestrzennego w godzinach od 9.00

do 15.00 była możliwość pozyskania informacji o toczącej się nowej procedurze programowania rewitalizacji.

Do uzupełniana po kolejnych etapach procedury_ konsultacji projektu GPR

Mechanizmy i narzędzia partycypacji na etapie wdrażania

Partycypacja społeczna i partnerstwo w procesie rewitalizacji stanowi fundament działań na każdym etapie tego procesu i wpływa na skuteczność i efektywność tych działań. Odpowiedzialność za przeprowadzenie efektywnego procesu informowania i podtrzymywania dialogu społecznego ponosi samorząd miasta. Lecz ważna jest również otwartość i chęć współpracy ze strony partnerów, w tym organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i innych interesariuszy tego procesu.

Kluczowymi interesariuszami rewitalizacji są w szczególności:

- mieszkańcy obszaru rewitalizacji
- pozostali mieszkańcy miasta
- właściciele, użytkownicy wieczysti nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na obszarze rewitalizacji, w tym spółdzielnie mieszkaniowe i wspólnoty mieszkaniowe
- przedsiębiorcy i organizacje przedsiębiorców
- Urząd Miasta Zabrze i jednostki organizacyjne
- inne organy administracji publicznej działające w mieście lub mające wpływ na funkcjonowanie miasta
- kościoły i związki wyznaniowe.

Na etapie wdrażania GPR zakłada się dalsze stosowanie:

- narzędzi informowania społeczności o prowadzonych pracach, ich efektach i nowych zamierzeniach rewitalizacyjnych, w tym poprzez publikacje na stronie internetowej Urzędu Miasta Zabrze – informacje prezentujące całość procesu i działań rewitalizacji i efekty prac nad programem rewitalizacji, jak również zachęcające mieszkańców do udziału w dalszych konsultacjach; publikacje informacji o realizowanych działaniach i konsultacjach umieszczane w lokalnych mediach oraz miejscach zwyczajowo przyjętych do zamieszczania ogłoszeń
- badań potrzeb i aspiracji interesariuszy procesu rewitalizacji, w tym poprzez stosowanie ankiet, wywiadów, otwartych warsztatów i debat w obszarze rewitalizacji i innych częściach miasta

System monitorowania i oceny programu rewitalizacji

Celem monitorowania procesów i działań rewitalizacyjnych w mieście jest ocena postępu prowadzonych działań oraz weryfikacja tempa i kierunku zmian, do których proces ten zmierza.

Monitoring i ewaluacja Gminnego programu rewitalizacji to niezbędny element procesu sprawnej i efektywnej rewitalizacji. System monitorowania procesu wdrażania Programu obejmować powinien monitorowanie zmian na dwóch poziomach:

- monitorowanie na poziomie poszczególnych przedsięwzięć w zakresie osiągania zamierzonych produktów i rezultatów
- monitorowanie zmiany sytuacji w podstawowych wymiarach rewitalizacji, tj. w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym zarówno w obszarze rewitalizacji jak i pozostałym obszarze miasta

System monitoringu i ewaluacji oparty będzie na szerokiej partycypacji operatora procesu rewitalizacji – Urzędu Miasta Zabrze oraz mieszkańców i partnerów społeczno-gospodarczych. Takie podejście wzmacniać będzie przyjętą zasadę partycypacji i partnerstwa.

Monitorowanie Programu Rewitalizacji odbywać się będzie w głównej mierze na podstawie danych przekazywanych przez komórki Urzędu Miasta Zabrze, jednostki podległe samorządowi i podmioty realizujące poszczególne przedsięwzięcia i projekty. W przypadku podmiotów niepodlegających Prezydentowi Miasta, a które zgłosiły swe przedsięwzięcia i projekty do Programu Rewitalizacji, będą wysyłane zapytania z prośbą o przesłanie informacji niezbędnych dla oceny stopnia wdrażania zadań. Należy jednak zdawać sobie sprawę z ryzyka braku odpowiedzi ze strony niektórych partnerów.

Przyjmuje się, że podmiotem odpowiedzialnym bezpośrednio za monitorowanie postępu rewitalizacji, w tym gromadzenie kompletu danych dotyczących stopnia realizacji projektów rewitalizacyjnych, uwzględniając m.in. dane kontekstowe odnoszące się do wskaźników realizacji celów, będzie Zespół ds. Programu Rewitalizacji i Strategii Rozwoju Miasta. Zespół odpowiada również za sporządzanie sprawozdań dotyczących całości Programu Rewitalizacji i wszystkich przedsięwzięć w nim zawartych. Za koordynację prac związanych z przygotowaniem sprawozdania monitoringowego oraz raportu ewaluacyjnego odpowiada Pełnomocnik Prezydenta Miast Zabrze ds. Rewitalizacji.

System monitorowania dostarczyć powinien dostarczyć niezbędnych informacji o postępie rzeczowym i finansowym, stopniu zrealizowania projektów rewitalizacyjnych, w tym identyfikujących pojawiające się bariery i ograniczenia oraz nieprawidłowości procesu decyzyjnego. Monitoring finansowy programu służy zagwarantowaniu pełnej absorpcji wydawanych środków. Jego przeprowadzenie

umożliwi dokonanie oceny poprawności wydatkowania środków finansowych. Monitoring rzeczowy służy zagwarantowaniu realizacji przedsięwzięć projektów określonych w programie.

W związku z realizacją zadań związanych z przygotowaniem Raportu o stanie gminy, corocznie zostanie przygotowane sprawozdanie monitoringowe obejmujące informację o:

- podstawowych i uzupełniających przedsięwzięciach i projektach rewitalizacyjnych, realizowanych w danym roku sprawozdawczym, w tym informacje o stopniu jego zaawansowania, wielkościach poniesionych nakładów oraz w przypadku zakończonych o ostatecznych produktach i rezultatach
- podstawowych i uzupełniających przedsięwzięciach i projektach rewitalizacyjnych, dla których prowadzone są prace przygotowawcze, w tym informacje o planowanym rozpoczęciu etapu wdrażania,
- innych przedsięwzięciach podejmowanych dla osiągnięcia celów programu, a niewynikających bezpośrednio z ustaleń programu.

W sprawozdaniu określa się również ryzyka dla poszczególnych przedsięwzięć projektów wraz ze sposobem ich minimalizacji.

Ryzyka te obejmują w głównej mierze:

- finansowe, w tym niewystarczające wielkość lub brak źródeł finansowania projektów
- techniczne, w tym nieprzygotowanie lub niewłaściwie przygotowana dokumentacja projektowa
- organizacyjne, w tym brak lub wycofanie się partnera realizacji projektu.

Sprawozdanie monitoringowe z realizacji GPR powinno zasilać informacyjnie sporządzany corocznie Raport o stanie miasta przedstawiane radzie miasta.

Na podstawie rocznych sprawozdań monitoringowych przeprowadzona zostanie ewaluacja procesu rewitalizacji, w oparciu o którą prezydent miasta podejmie decyzję o ewentualnej aktualizacji Programu Rewitalizacji.

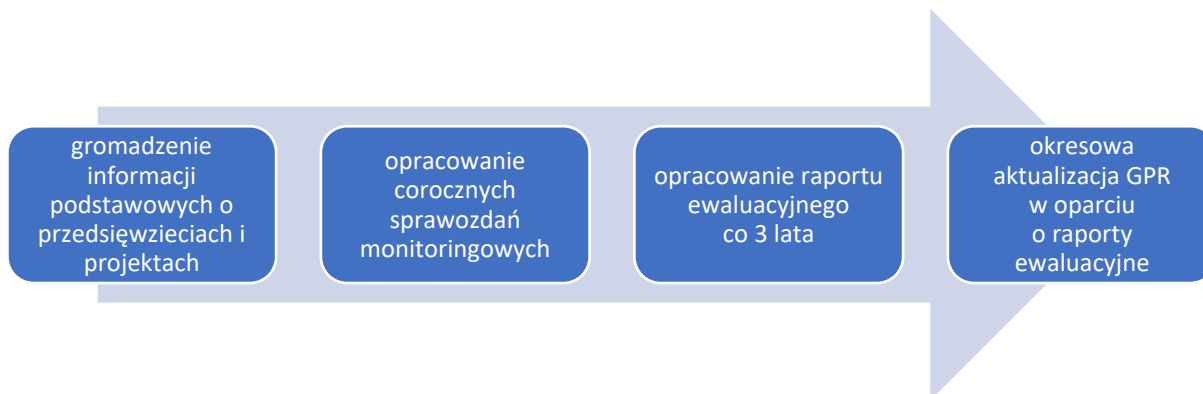
Celem systemu ewaluacji Gminnego Programu Rewitalizacji jest:

- weryfikacja skuteczności i efektywności działań podjętych w okresie sprawozdawczym,
- oceny stopnia zaangażowania partnerów o procesu rewitalizacji,
- podejmowanie reakcji na pojawiające się wyzwania i odchylenia od ścieżki wdrażania programu i podejmowanie działań korygujących sposób wdrażania programu oraz dokonywanie modyfikacji zawartości dokumentu,
- udostępnianie informacji o realizowanych działaniach rewitalizacyjnych.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

Zgodnie z art. 22 ustawy program podlega ocenie aktualności i stopnia realizacji, dokonywanej przez prezydenta co najmniej raz na 3 lata, a ocena ta podlega zaopiniowaniu przez Komitet Rewitalizacji oraz ogłoszeniu na stronie BIP. Raporty ewaluacyjne mają za zadanie określenie zakresu i zasięgu poprawy ogólnej sytuacji obszaru rewitalizacji oraz miasta w ujęciu wielowymiarowym oraz ukazywać proces osiągnięcia celów rewitalizacji miasta.

Etapy procesu monitoringu i ewaluacji

Źródło: opracowanie własne

W oparciu o wyniki okresowej ewaluacji programu w oparciu o wnioski i rekomendacje wynikające z raportu ewaluacyjnego oraz na podstawie rekomendacji Zespołu ds. Programu Rewitalizacji Miasta i /lub Komitetu Rewitalizacyjnego powinna nastąpić okresowa zmiana programu poprzedzona analizą zmian sytuacji w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym w obszarach rewitalizacji i przestrzeni całego miasta.

W procesie monitorowania szczególną rolę będzie sprawował Komitet Rewitalizacji, który zgodnie z ustawą o rewitalizacji stanowi forum współpracy i dialogu interesariuszy z organami gminy w sprawach dotyczących przygotowania, prowadzenia i oceny rewitalizacji oraz pełni funkcję opiniodawczo-doradczą prezydenta miasta.

Ewaluacja Programu Rewitalizacji powinna uwzględnić wskaźniki produktu określone w charakterystyce poszczególnych przedsięwzięć/projektów oraz wskaźniki efektu odniesione do celów rewitalizacji.

Monitorowanie przebiegać będzie na 2 podstawowych poziomach wskaźników:

- produktów – których wartości zostaną określone w odniesieniu do konkretnych przedsięwzięć projektów rewitalizacyjnych,
- rezultatów, które ocenianie będą za pomocą kluczowych ramowych wskaźników, w tym w szczególności:

- liczba ludności zamieszkującej obszar rewitalizacji,
- liczba osób długotrwale bezrobotnych,
- liczba osób korzystających z pomocy społecznej,
- liczba osób prowadzących działalność gospodarczą,
- liczba obiektów kulturalnych i turystycznych objętych wsparciem,
- powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.

System wprowadzania zmian w reakcji na zmienność otoczenia

Zakłada się, że okresowa aktualizacja Programu Rewitalizacji będzie przeprowadzona w 2026 roku i może obejmować:

- dostosowanie celów i instrumentów programu do zmian społeczno-gospodarczych i celów rozwojowych miasta,
- weryfikację listy przedsięwzięć,
- dostosowanie zapisów programu do ewentualnej zmiany uchwały w sprawie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji.

Poza okresową aktualizacją przy wystąpieniu istotnych zmian i warunków realizacji programu Prezydent oraz Rada Miasta Zabrze mogą zainicjować nadzwyczajną aktualizację programu. Nadzwyczajna aktualizacja powinna wynikać z zaistnienia nadzwyczajnych przesłanek, w tym możliwości lub potrzeby realizacji nowych projektów mogących znacząco pozytywnie wpłynąć na osiągnięcie celów lub pojawiających się gwałtownych problemów w sferze społecznej, gospodarczej lub przestrzennej miasta.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze jest dokumentem otwartym, co oznacza, że w miarę pojawiających się potrzeb partnerów oraz mieszkańców obszaru rewitalizacji, bądź pojawieniu się istotnych uwarunkowań wpływających na proces realizacji, można podjąć procedurę zmiany GPR, uwzględniając postanowienia ustawy o rewitalizacji. Zmiany w Gminnym Programie Rewitalizacji mogą wynikać z ustaleń sprawozdania monitoringowego lub rekomendacji wynikających z raportu ewaluacyjnego. Zmiany w ramach przedsięwzięć z listy podstawowej wymagać będą przeprowadzenia procedury zmiany GPR, zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji. Procedura ta zakłada pominięcie etapu pozyskiwania opinii odpowiednich organów oraz przeprowadzenia konsultacji społecznych w przypadkach, gdy:

- zmiana nie dotyczy przedsięwzięć zawartych w GPR na podstawie art. 15 ust. 1 pkt 5 lit. a ustawy. Chodzi o przedsięwzięcia zawarte na liście podstawowych przedsięwzięć, w odniesieniu do których GPR określa szczegóły realizacji
- zmiana nie wymaga zmiany uchwały w sprawie ustanowienia Specjalnej Strefy Rewitalizacji

Określenie niezbędnych zmian w uchwałach, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego

Obowiązujące na terenie Zabrze uchwały, o których mowa w art. 21 ust. 1 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. 2022, 172 tj.) to:

- UCHWAŁA NR XXX/498/21 RADY MIASTA ZABRZE z dnia 22 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Zabrze na lata 2021-2025
- UCHWAŁA NR XXX/497/21 RADY MIASTA ZABRZE z dnia 22 lutego 2021 r. w sprawie zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu miasta Zabrze

Biorąc pod uwagę społeczny wymiar procesu rewitalizacji oraz ukierunkowanie działań rewitalizacyjnych na zapobieganie marginalizacji i wykluczenia społecznego zaleca się zmiany w ww. uchwałach ukierunkowane efektywnie na politykę kształtowania polityki czynszowej poprzez wprowadzenie górnej granicy czynszu. W tym celu proponuje się dodanie do rozdziału IV § 1 pkt 14 UCHWAŁY NR XXX/498/21 RADY MIASTA ZABRZE z dnia 22 lutego 2021 r. w sprawie uchwalenia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem miasta Zabrze na lata 2021-2025 zapisów: Celem zapobieżenia wykluczeniu mieszkańców obszaru rewitalizacji z możliwości korzystania z pozytywnych efektów procesu rewitalizacji, prowadzonej na podstawie gminnego programu rewitalizacji, w wypadku przeprowadzenia w ramach prac rewitalizacyjnych remontu lub modernizacji budynku poprawiających stan techniczny i komfort zamieszkiwania w lokalu komunalnym, wysokość czynszu po ich dokonaniu nie może przekroczyć 4% wartości odtworzeniowej lokalu w skali roku.

Określenie niezbędnych zmian w uchwale dot. Komitetu Rewitalizacji

Przyjęcie uchwały o zasadach wyznaczania składu oraz zasadach działania Komitetu Rewitalizacji nastąpi po przyjęciu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze. Dlatego też nie występuje konieczność dokonywania zmian.

Wskazanie, czy na obszarze rewitalizacji ma zostać ustanowiona Specjalna Strefa Rewitalizacji

Zgodnie z zapisami ustawy o rewitalizacji na wniosek Prezydenta miasta Rada Miasta Zabrze może podjąć uchwałę w sprawie ustanowienia na obszarze rewitalizacji Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Strefę ustanawia się na okres nie dłuższy niż 10 lat, bez możliwości przedłużenia w celu zapewnienia sprawnej realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Dla osiągnięcia celów programu rewitalizacji planuje się ustanowienie Specjalnej Strefy Rewitalizacji. Jej ustanowienie nastąpi w drodze odrębnej uchwały. Podstawą prawną jest art. 18 ust 2 pkt 15 oraz art. 25 Ustawy o rewitalizacji na okres do roku 2030.

Zgodnie z postanowieniami ustawy o rewitalizacji należy zwrócić uwagę m.in. na:

- budowa lub przebudowa budynków służących rozwojowi społecznego budownictwa czynszowego wykonywana na obszarze Strefy oraz przewidziana w gminnym programie rewitalizacji w ramach przedsięwzięć rewitalizacyjnych stanowi cel publiczny. Lokalizację tych inwestycji wymienionych określa się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, wskazując dla nieruchomości przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową, że realizacja zabudowy zgodnej z tym planem następuje w ramach realizacji inwestycji celu publicznego
- na obszarze Strefy lokator jest obowiązany opróżnić, na czas wykonywania robót budowlanych, lokal wchodzący w skład mieszkaniowego zasobu gminy, jeżeli jest to niezbędne do realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych, polegających na remoncie, przebudowie albo budowie obiektu budowlanego. Prezydent miasta na piśmie wskazuje lokatorowi termin opróżnienia lokalu i przeniesienia lokatora do lokalu zamiennego. Po zakończeniu wykonywania robót budowlanych Prezydent miasta udostępnia lokatorowi, w ramach istniejącego stosunku prawnego, ten sam lokal, a jeżeli jest to niemożliwe z uwagi na przebudowę lokalu, zmianę sposobu jego użytkowania lub brak zgody lokatora zawiera z lokatorem umowę najmu lokalu: w tej samej miejscowości, o powierzchni, wyposażeniu i stanie technicznym równych lub korzystniejszych niż w dotychczasowym lokalu,

spełniającego wymagania lokalu zamiennego w rozumieniu art. 2 pkt 6 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego w przypadku gdy powierzchnia, wyposażenie i stan techniczny dotychczasowego lokalu, są mniej korzystne niż określone dla lokalu zamiennego. Szczegółowe rozstrzygnięcia, w tym zakresie określa USTAWA z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji w art. 28.

Wskazanie sposobu realizacji gminnego programu rewitalizacji w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego

W mieście Zabrze obowiązuje Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zabrze przyjętego Uchwałą NR XII/126/11 RADY MIEJSKIEJ W ZABRZU z dnia 4 lipca 2011 r.

Zgodnie ze Studium obszar zamieszkały rewitalizacji obejmuje w szczególności:

- strefę ochrony konserwatorskiej miejskiego krajobrazu kulturowego centrum Zabrze, w szczególności układu urbanistycznego, przestrzennych założeń kompozycyjnych.
- liczne obiekty zabytkowe wpisane do rejestru oraz wskazane do objęcia ochroną.
- zabytkowe układy urbanistyczne tworzone w całości według jednolitych zasad użytkowych i kompozycyjnych ,
- tereny chronione zieleni miejskiej,
- pomniki przyrody,
- drzewa i grupy drzew przewidziane do ochrony,
- zakłady wskazane do intensyfikacji działań eliminujących lub ograniczających ponadnormatywne emisje zanieczyszczeń głównie powietrza,
- tereny mieszkaniowe i mieszanej: niskiej, średniej i wysokiej intensywności,
- tereny centrum,
- tereny śródmieścia miasta,
- tereny przemysłowe – w obszarze po KWK Makoszowy,
- zakłady wskazane do intensyfikacji działań eliminujących lub ograniczających ponadnormatywne emisje zanieczyszczeń głównie powietrza,
- projektowane węzły komunikacji pasażerskiej o znaczeniu regionalnym,
- układ drogowy obejmujący wszystkie klasy dróg.

Wskazane są również obszary rewitalizacji. Należy jednak zauważyć, że w wyniku wprowadzenia w życie ustawy o rewitalizacji nastąpiła zmiana definicji tego pojęcia i położenia w niej nacisku

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

na zagadnienia społeczne, natomiast w Studium miasta pod pojęciem rewitalizacji rozumie się działania w sferze przestrzennej i technicznej. W Studium wskazuje się, że:

„Tereny poprodukcyjne, podobnie jak zdegradowane tereny zabudowy mieszkaniowej wymagają działań rewitalizacyjnych skierowanych w stronę poprawy warunków technicznych, likwidacji zagrożeń środowiska i działań poprawiających warunki społeczne”.

„Krajobraz przemysłowy i poprzemysłowy mocno wpływa na zdrowie współczesnych i następnych pokoleń. Z tych względów konieczne jest uwzględnienie tego niebezpieczeństwa w projektach rewitalizacji. Na tempo zmian mają wpływ względy ekonomiczne, w tym w szczególności niewystarczające środki przeznaczane na rewitalizację dużych obszarów poprzemysłowych i zespołów zieleni oraz rewaloryzację wielu zaniedbanych przez lata budynków”.

Z tego też względu używane w Studium pojęcie rewitalizacji i oznaczone w ten sposób tereny nie są tożsame ze znaczeniem i rozumieniem rewitalizacji wynikającym z ustawy o rewitalizacji.

Na obszarze rewitalizacji jest jeden obowiązujący plan zagospodarowania przestrzennego: MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO CENTRUM ZABRZA – OBSZAR A – uchwała: UCHWAŁA NR XXVIII/289/04 RADY MIEJSKIEJ W ZABRZU Z DNIA 05.07.2004 R. – ogłoszona w: DZIENNIKU URZĘDOWYM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NR 86 Z DNIA 08.09.2004, POZYCJA 2452 – który obejmuje północno-zachodnią część zamieszkałej części obszaru rewitalizacji.

Biorąc pod uwagę aktualne zapisy Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego miasta Zabrze oraz w obowiązującym na części tego obszaru miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego przy ramowym określaniu zakresu poszczególnych przedsięwzięć i bez decyzji o zastosowanych w nich rozwiązań technicznych, technologicznych nie zachodzi konieczność wskazania rekomendacji w zakresie potrzeby zmiany Studium lub obowiązującego planu.

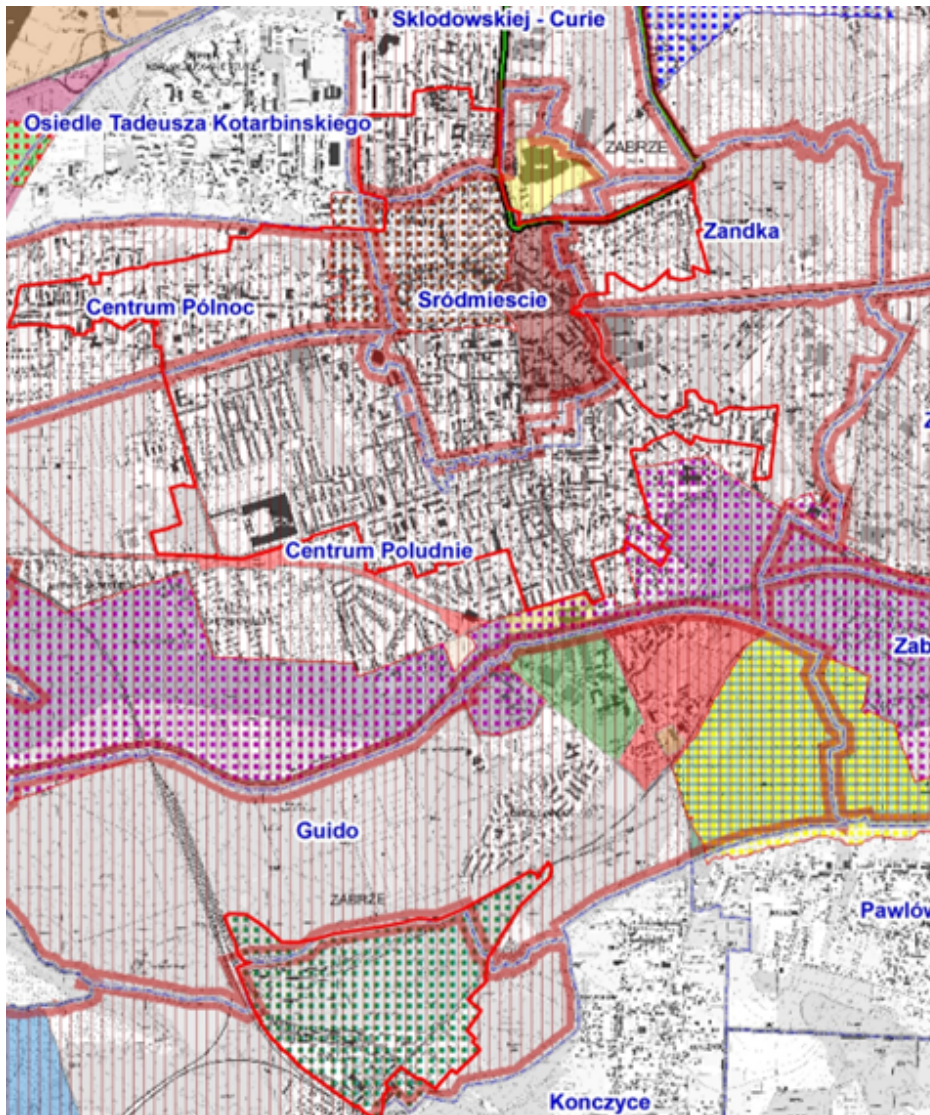
Dla terenów zlokalizowanych na obszarze rewitalizacji prowadzone są prace związane z przygotowaniem kilku planów zagospodarowania przestrzennego:

- MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO TERENÓW CENTRUM ZABRZA – OBSZAR B – uchwała o przystąpieniu do planu: UCHWAŁA NR XV/193/07 RADY MIEJSKIEJ W ZABRZU Z DNIA 15.10.2007 R.
- MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW POŁOŻONYCH W REJONIE ULICY MAKOSZOWSKIEJ W ZABRZU – uchwała o przystąpieniu do planu: UCHWAŁA NR XXXII/531/21 RADY MIASTA ZABRZE Z DNIA 13.04.2021 R.

W toku dalszych prac należy dostosować ich ustalenia do celów, kierunków oraz charakteru przedsięwzięć wynikających z Gminnego Programu Rewitalizacji.

Gminny Program Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku – Tętniące serce Zabrze

MPZP a obszar rewitalizacji

Legenda:

Nazwa planu: MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO CENTRUM ZABRZA - OBSZAR A - uchwała: UCHWAŁA NR XXVIII/289/04 RADY MIEJSKIEJ W ZABRZU Z DNIA 05.07.2004 R. - ogłoszona w: DZIENNIKU URZĘDOWYM WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO NR 86 Z DNIA 08.09.2004, POZYCJA 2452

Obszar A - nazwa robocza planu: "CENTRUM B" - pełna nazwa planu: MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO TERENÓW CENTRUM ZABRZA - OBSZAR B - uchwała o przystąpieniu do planu: UCHWAŁA NR XV/193/07 RADY MIEJSKIEJ W ZABRZU Z DNIA 15. 10.2007 R.

Obszar CC - nazwa robocza planu: "Makoszowska" - pełna nazwa planu: MIEJSCOWY PLAN ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO DLA TERENÓW W POŁOŻONYCH W REJONIE ULICY MAKOSZOWSKIEJ W ZABRZU - uchwała o przystąpieniu do planu: UCHWAŁA NR XXXII/531/21 RADY MIASTA ZABRZE Z DNIA 13.04.2021 R.

Obszar rewitalizacji

Nie przewiduje się sporządzenia miejscowego planu rewitalizacji, o którym mowa w art. 37f ust. 1 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

Odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

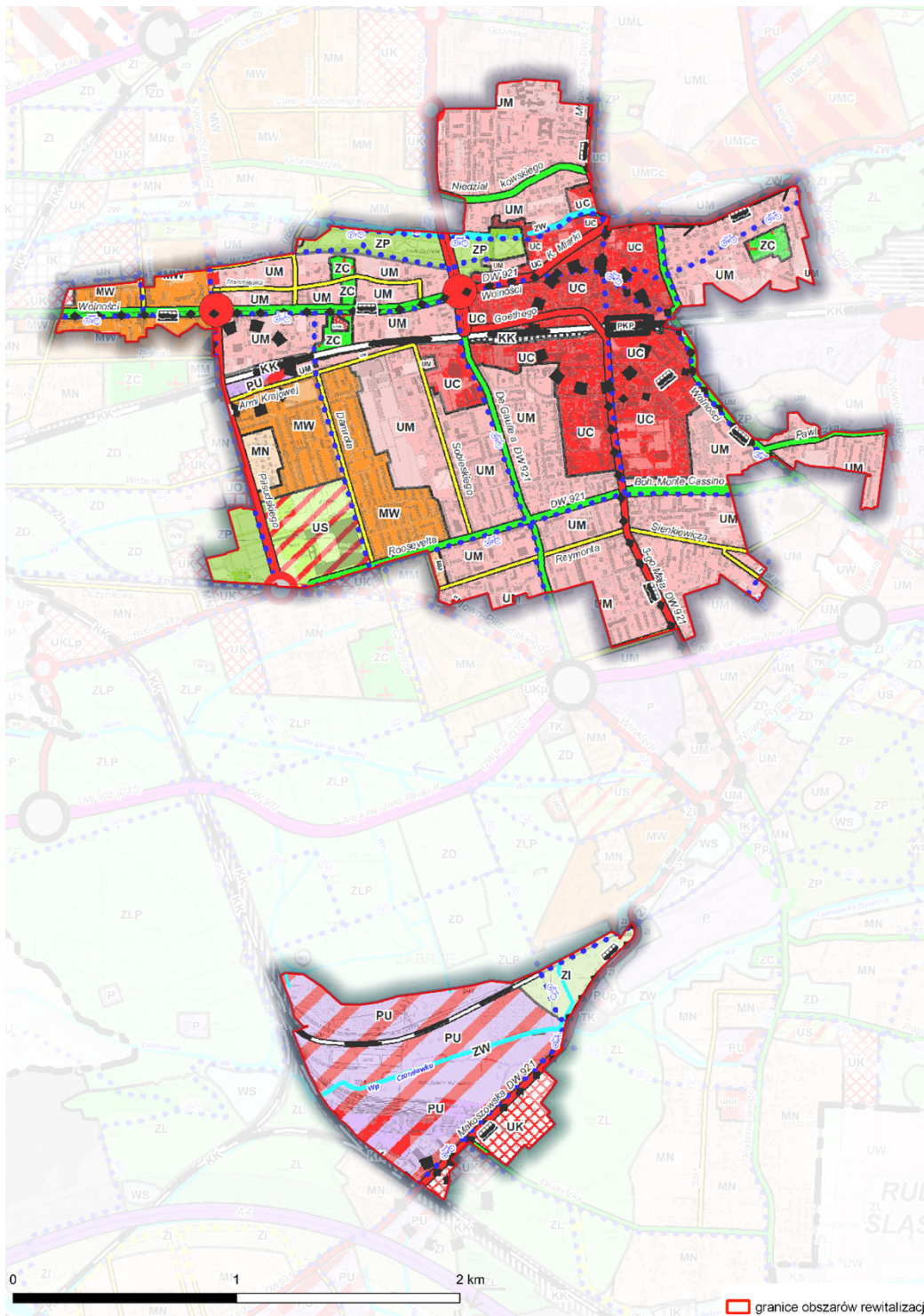
Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Katowicach pismem z dnia 28 lipca 2023 r. znak: WOOŚ.410.336.2023.PB uzgodnił odstąpienie od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla projektu Gminnego Programu Rewitalizacji Miasta Zabrze do 2030 roku.

Opiniowanie GPR przez właściwe podmioty

Zgodnie z ustawą o rewitalizacji Gminny Program Rewitalizacji został skierowany do opiniowania przez:

- Zarząd Województwa Śląskiego – w zakresie zgodności z planem zagospodarowania przestrzennego województwa i strategią rozwoju województwa,
- wojewodę śląskiego – w zakresie zgodności z zadaniami rządowymi służącymi realizacji celu publicznego określonego w art. 6 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami,
- właściwe organy wojskowe, ochrony granic oraz bezpieczeństwa państwa – w zakresie wymagań bezpieczeństwa i obronności,
- komendanta miejskiego Państwowej Straży Pożarnej w Zabrzu – w zakresie ochrony przeciwpożarowej,
- państwowego wojewódzkiego inspektora sanitarnego w Katowicach,
- komisję urbanistyczno-architektoniczną,
- operatorów sieci uzbrojenia terenu, w tym zarządców dróg oraz linii i terenów kolejowych,
- Krajowy Zasób Nieruchomości, o którym mowa w ustawie z dnia 20 lipca 2017 r. o Krajowym Zdobie Nieruchomości (Dz. U. z 2020 r. poz. 1100 i 2127 oraz z 2021 r. poz. 11 i 223) – w zakresie sposobu zagospodarowania oraz przedsięwzięć związanych z nieruchomościami wchodzącymi w skład Zasobu Nieruchomości,
- Regionalnego dyrektora ochrony środowiska w Katowicach – w zakresie form ochrony przyrody,
- Śląskiego wojewódzkiego konserwatora zabytków – w zakresie form ochrony zabytków,
- właściwy organ nadzoru górniczego – w zakresie zagospodarowania terenów górniczych.
- **Do uzupełnienia po uzyskaniu opinii**

Załącznik graficzny przedstawiający podstawowe kierunki zmian funkcjonalno-przestrzennych obszaru rewitalizacji

Legenda:

MN- Tereny zabudowy mieszkaniowej niskiej; MW- Tereny zabudowy mieszkaniowej wysokiej i średniej intensywności
KK- Tereny komunikacji kolejowej; UC- Tereny centrum miasta ;UK – Tereny usług komercyjnych; US- Tereny usług sportu i rekreacji
PU- Tereny przemysłowo-usługowe; ZI- Tereny zieleni innej; ZP- Tereny zieleni parkowej; ZW- Tereny zieleni wzdłuż cieków wodnych